

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

4รักลูก 4รักพ่อแม่

เล่มที่ 3
ตอน

พ่อแม่สร้าง ให้ลูกสร้างสรรค์

โดย

หม่อมดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา

และ

ดร.สายฤดี วรกิจโกศาทร

รายการที่ได้รับรางวัล

* รางวัลโล่เกียรติคุณ จากสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปี 2529-2530 ในฐานะที่เป็นรายการส่งเสริมบทบาทแม่

* รางวัลเมขลา ในฐานะที่เป็นรายการเพื่อสตรีดีเด่น ปี 2529-2530

ประวัติย่อ

หม่อมดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา

ครูใหญ่ และเจ้าของโรงเรียนสมประสงค์ นักการศึกษาและนักเขียน ผู้ก่อตั้ง

1. เนลเซอรี แห่งแรกของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2499
2. จัดรายการวิทยุเพื่อการศึกษาของเด็กเป็นครั้งแรกที่สถานีวิทยุ และ ททท. ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500
3. จัดรายการอนุบาลสาริตที่สถานีวิทยุ อส. ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2502 - ปัจจุบัน
4. จัดรายการโทรทัศน์ในรูปแบบการสอนในห้องเรียน เป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2500
5. ก่อตั้งสมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2506 และเป็นนายกของสมาคมคนแรก
6. ทดลองเลี้ยงเด็กที่มีปัญหาทางการเรียน เป็นแห่งแรก ในปี พ.ศ. 2512
7. เริ่มณรงค์เด็กปัญญาเลิศด้วยการสัมมนาเด็กปัญญาเลิศ ในปี พ.ศ. 2524
8. เขียนหนังสือเด็กปัญญาเลิศ ในปี พ.ศ. 2524 (พิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2532)

หม่อมดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา เป็นหม่อมในพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า

สุขุมภินันท์ มีบุตรสองคนคือ หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ และ หม่อมราชวงศ์วโรส

ได้รับปริญญาดุษฎีทางอักษรศาสตร์ (อ.บ. เกียรตินิยม) และ อนุปริญญาดุษฎีทางมัธยมศึกษา (ป.ม.) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับปริญญาดุษฎีทางพัฒนาการเด็ก และอนุปริญญาดุษฎีทางการสอนเนลเซอรี จากมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย มีผลงานเด่นคือ ทำหนังสือภาพสำหรับเด็กที่นับว่าสำคัญในยุคเริ่มแรกคือ

- เรื่องปลาบู่ทอง (2499) และนกกระจาบ (2503) ภาษาไทยและอังกฤษ โดยใช้ภาพประกอบแบบผ่าผนังโปสเตอร์เป็นครั้งแรก

- หนังสือเพลง " มาร้องรำกั้นเกิด " มีภาพประกอบเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2506

- หนังสือเพลงเยาวชน ปี พ.ศ. 2509

- หนังสือผ้าพิมพ์เป็นครั้งแรก ปี พ.ศ. 2498

- หนังสือเกี่ยวกับธรรมชาติวิทยาเล่มแรก " ณ ชายหาดสะอาดทราย " เขียนเมื่อ พ.ศ. 2503 พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2509 โดยพระบรมราชานุเคราะห์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน

แต่พ่อแม่
ที่พยายามสร้างลูก
ให้เป็นคนรุ่นใหม่
แก่สังคมที่ดีกว่า

รักลูกให้ถูกทาง	เล่ม 3 จากรายการโทรทัศน์ “รักลูกให้ถูกทาง”
รวบรวมและจัดพิมพ์โดย	เสนอทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7
	สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
	มหาวิทยาลัยมหิดล
วิทยาการ	ศาลายา นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
ผู้ดำเนินรายการ	หม่อมคุณหญิง บริพัตร ณ อยุธยา
ประเภท	ดร.สายฤดี วรกิจโกศาทร
ISBN	คู่มือ พ่อ แม่ และผู้ปกครองเด็ก
พิมพ์ครั้งแรก	974-587-562-7 IPSR Publication No.166
จำนวนพิมพ์	เมษายน 36
ออกแบบปกและภาพประกอบ	20,000 เล่ม
รูปเล่ม	ชัย ราชวัตร
พิมพ์ที่	บริษัท ยู ซา อาร์ต แอนด์ ดีไซน์ จำกัด
	โทร. 211-7683
	บริษัท ประสานศิลปการพิมพ์ จำกัด
	72/1-2 ซอยประชุม สุรวงศ์ กทม. 10500
	โทร. 539-8352
ราคา	60 บาท

รักลูกให้ถูกทาง เล่ม 3

ตอน “พ่อแม่สรรสร้างให้ลูกสร้างสรรค์”

หม่อมดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา

และ

ดร. สายฤดี วรกิจโกศาทร

วิทยาการ

รวบรวมจากการบรรยายในรายการ

“รักลูกให้ถูกทาง” ทางช่อง 7 สี

ปี พ.ศ. 2535

จัดพิมพ์โดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม

มหาวิทยาลัยมหิดล

สนับสนุนโดย

ผงชักฟอก **เปา** บริษัท สหพัฒนพิบูล จำกัด

คำนำ

รักลูกให้ถูกทาง

ตอน “พ่อแม่สรรสร้าง ให้ลูกสร้างสรรค์”

รายการโทรทัศน์ที่ได้ชื่อว่ามีสาระและเป็นประโยชน์ แก่ผู้ชมรายการหนึ่งคือ “รักลูกให้ถูกทาง” ซึ่งดำเนินรายการ โดย ดร.สายฤดี วรกิจโกศาทร เวลาช่วงผ่านไปเร็วเหลือเกิน นับตั้งแต่รายการนี้ได้เริ่มออกอากาศเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 เป็นครั้งแรกเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2528 จนถึงวันนี้ (มีนาคม 2536) เป็นเวลานานถึง 7 ปีแล้วแล้ว ถ้าเปรียบอายุของรายการนี้เป็นเด็กวัย 7 ขวบเศษนี้กำลังน่ารัก ขำพูด ขำเจรจา ขำซุก ขำฉวม และขำคิดขำฝัน ดร.สายฤดีดำเนินรายการนี้มาถึงกว่า 1,600 กว่าครั้งแล้ว เป็นจำนวนที่อาจกล่าวได้ว่า “มากด้วยประสบการณ์” ได้ทีเดียว

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ตระหนักถึงความสำคัญของประชากรวัยเด็กของชาติ ซึ่งปัจจุบันมีเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี อยู่ 17 ล้านคน เพื่อเป็นการช่วยพัฒนาเด็กไทย สถาบันฯ ภูมิใจที่ได้มีส่วนส่งเสริมสนับสนุน รายการ “รักลูกให้ถูกทาง” นี้มาตั้งแต่ต้น สถาบันฯ ถือว่าเป็นการเผยแพร่ความรู้ให้การศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพ

ชีวิตของประชากรหนทางหนึ่ง เมื่อมีการนำเสนอสาระของ
รายการนี้ ในรูปแบบของหนังสือรักลูกให้ถูกทาง สถาบันฯ
ก็ได้ให้การสนับสนุนตลอดมา ตั้งแต่การพิมพ์เล่มแรกมาถึง
เล่มนี้ซึ่งนับว่าเป็น “รักลูกให้ถูกทาง” เล่มที่ 3 แล้ว

ในวาระที่ รศ.ดร.ปราโมทย์ ประสาทกุล เป็นผู้อำนวยการ
การ ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มและสนับสนุนอย่างเต็มที่ให้เป็นโครงการ
หนังสือที่เป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา จนมีหนังสือเล่มที่ 2 ในชื่อ
เดียวกันได้สำเร็จมาอีกไม่นานนัก หนังสือรักลูกให้ถูกทาง
เล่มที่ 3 นี้ได้มีการปรับปรุงให้เปลี่ยนไปจากเล่มก่อน ๆ เป็น
อย่างมาก แทนที่จะเป็นหนังสือที่รวบรวมวิธีการเลี้ยงลูก
การดูแลเด็กหลากหลายวิธี หลายหัวข้อจากวิทยากรจำนวน
มากที่ได้พูดไว้ในรายการโทรทัศน์อย่างในเล่ม 1 และ 2
คราวนี้ ดร.สายฤดี ผู้ดำเนินรายการจำกัดหัวเรื่องให้แคบลง
มาเจาะลึกในประเด็นว่า “พ่อแม่สรรสร้างให้ลูกสร้างสรรค์”
ได้อย่างไร โดยวิทยากรท่านเดียวคือ หม่อมดุษฎี บริพัตร ณ
อยุธยา ผู้ที่มีความถนัดและประสบการณ์ในการสร้างสรรค์
เด็ก ให้ได้พบความพิเศษของตนเองทุกคน ในวัยที่ยัง
สามารถรับการส่งเสริมจากผู้ใหญ่ได้อย่างดี ทั้งนี้มุ่งประเด็น
เฉพาะอย่างนี้ก็ทำให้เนื้อหาสาระของหนังสือเข้มข้นขึ้น “วิธี
การสรรสร้างเด็กสร้างสรรค์” ที่รวบรวมมาพิมพ์ใน หนังสือ
รักลูกให้ถูกทาง เล่มที่ 3 นี้เป็นวิธีหลากหลายที่วิทยากรได้
ถ่ายทอดผ่านการสนทนากับ ดร.สายฤดี วรกิจโกศาทร ใน
รายการโทรทัศน์ทั้งหมด 30 ตอน หม่อมดุษฎี บริพัตร ณ
อยุธยา ได้เล่าถึงวิธีเลี้ยงลูก วิธีการเล่น ถาม คอย อยู่กับลูก
เพื่อให้ลูกได้พัฒนาความคิดและบุคลิกภาพไปในทางสร้าง-
สรรค์ วิธีเลี้ยงลูกของหม่อมดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา มุ่งที่จะ
ให้เด็กรับรู้ได้เร็ว และจดจำได้นาน เหมาะสำหรับการเลี้ยง
เด็กเล็กไปจนกระทั่งเด็กโตเป็นวัยรุ่นเลยทีเดียว

นอกจากจะมีเนื้อหาสาระน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งแล้ว
หนังสือ “รักลูกให้ถูกทาง” ตอนพ่อแม่สรรสร้างให้ลูกสร้าง

สรรค์ ยังมีสีสันชีวิตชีวายิ่งขึ้นไปอีกเมื่อได้รับความร่วมมือจากนักวาดการ์ตูนมือหนึ่งของประเทศไทย ชัย ราชวัตร วาดการ์ตูนประกอบให้เกือบทุกหน้าของหนังสือ โดยสถาบันได้รับการสนับสนุนการจัดพิมพ์ทั้งหมดจาก บริษัทสหพัฒนาพิบูล จำกัด ซึ่งได้มีส่วนสำคัญในทุกกิจกรรมในโครงการเกี่ยวกับรายการ “รักลูกให้ถูกทาง” ทั้งหมดมาโดยตลอด

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือนี้เป็นประโยชน์ต่อพ่อแม่ที่รักลูกทุกท่าน ช่วยกันสรรสร้างลูก ๆ ของท่านให้เป็นเด็กสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้อุดมไปด้วยประชากรที่มีคุณภาพต่อไป

รศ.ดร.อภิชาติ จำรัสฤทธิรงค์

มีนาคม 2536

คำนำ

ของ

ผู้ดำเนินรายการ

คงมีหลายครั้งที่เราได้ไปเห็นความสามารถ หรือเห็นผลงานของเด็กคนอื่นที่ได้รับยกย่องว่ายอดเยี่ยม เราคิดปราปรณว่าถ้าเพียงลูกของเรามีความสามารถมีความคิดสร้างสรรค์เช่นนี้บ้างก็คงจะดีไม่น้อย และชีวิตเขาคงจะน่าพึงพอใจมากกว่าเดียว พ่อแม่หลายคนคิดไปพร้อม ๆ กับรู้สึกท้อแท้หมดหวังเสีย ๆ

คงต้องทำใจว่าลูกเราไม่ได้เกิดมาพร้อมพรสวรรค์หรือความสามารถพิเศษ ฉะนั้นก็ต้องยอมรับว่าลูกเราก็สามารถเก่งแค่ธรรมดา ๆ

เพราะพ่อแม่เองก็คิดว่าตนเองก็เก่งแบบธรรมดาไม่พิเศษ ลูกก็ต้องเหมือนเรา แต่เมื่อท่านได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้วความคิดหมดหวัง ท้อแท้ โกรธตัวเองเช่นนี้จะหมดไป หนังสือเล่มนี้อาจสร้างความหวังในการสร้างเสริมให้ลูกคิดเก่ง ทำเก่ง สร้างสรรค์ สดใส กลับเริ่มเจิดจรัสขึ้นมาได้ใหม่ ทุกท่านจะทราบหนทางที่จะเลี้ยงดูลูกอย่างมีจุดหมาย มีทิศทางที่แน่ชัด และเป็นไปได้มากขึ้นว่า ลูกจะค้นพบความสามารถของตัวเอง เราจะช่วยเขาได้มากให้ที่สามารถมีอยู่นั้นก็ให้มีมากขึ้นอีก คุณจะอยู่กับลูกอย่างสนุก ชื่นใจ และตื่นเต้น พิศวง กับความ

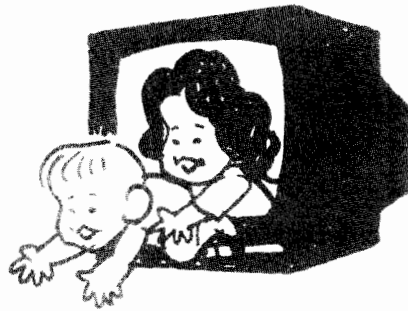
เป็นตัวของผู้ที่พิเศษคุณจะรู้สึกเหมือนกับว่าคุณได้ช่วยลูก
ให้พบทรัพย์ที่มีค่าที่สุดนั่นคือความสามารถเฉพาะของเขา

ทำให้เขาเป็นบุคคลพิเศษ คุณทำได้อย่างแน่นอน

ชีวิตของเขาจะเป็นประโยชน์ เป็นความสุขให้ทั้งกับ
ตัวเขา และอีกหลายคนที่อยู่ร่วมกัน ในสังคมเดียวกันนี้ คุณ
จะช่วยลูกให้มีความสามารถ สำเร็จเช่นนี้ได้อย่างไม่ต้องสงสัย

ดร.สายฤดี วรกิจโกศาทร

ผู้อำนวยการ “รักลูกให้ถูกทาง”

ถ้อยแถลงจากผู้เขียน เพื่อเตรียมความคิด ในการอ่านและใช้ หนังสือ

หนังสือเล่มนี้เนื้อความเกือบทั้งหมดเขียนขึ้นจากสาร
บรรยายในรายการ “รักลูกให้ถูกทาง” ติดต่อกันประมาณ 30
ครั้ง ร่วมกับ ดร.สายฤดี วรกิจโกศาทร ดังนั้นสำนวน และ
ลีลาการเขียนจึงมีลักษณะเป็นเชิงสนทนา เราได้ดัดเติมเสริม
แต่งพอให้ดูเกลี้ยงเกลากว่าเดิมเพียงเล็กน้อย

ผู้เขียนขอถือโอกาสนี้รวบรวมข้อเสนอนะต่าง ๆ ที่ให้
ไว้ดังต่อไปนี้ :-

1) การตั้งคำถาม คำถามเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งที่จะกระตุ้น
ให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ คำถามหรือปัญหาที่ป้อนให้
เด็กต้องมีทั้งความหลากหลาย ทำทาย ขวนให้คิดหาคำตอบ
หลายแง่หลายมุม รวมทั้งให้มีคำตอบที่ซ่อนอยู่ให้เกิด
จินตนาการอันเพริศแพร้วพรรณรายด้วย แต่ผู้ใหญ่จะทำได้ดี
มากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความเพียรพยายามที่จะใช้กับ
เด็ก ยิ่งกล้าใช้ยิ่งดี ยิ่งเพียรทดลองจะยิ่งคม เด็กนั้นเป็นครูที่ดี
เยี่ยมสำหรับผู้ใหญ่โดยเฉพาะสำหรับเรื่องนี้ ข้อสำคัญเมื่อถึง
คำถามให้เด็ก ต้องไม่ยั้งคำถามชนิดที่มีคำตอบเดียว คือไม่ผิด
ก็ถูก ถ้าเด็กตอบไม่ได้ หรือไม่ตอบ ย้อนถามกลับมาก็ยังเป็น

การตีเพราะเท่ากับเด็กคิดต่อเนื่องจากที่เราตั้งคำถามให้ตอบ ให้จำไว้ว่า เราควรตั้งคำถามให้คิด ไม่ใช่ตั้งคำถามเพื่อจะเอาคำตอบที่เราวางไว้ในใจแล้ว อนึ่ง เมื่อใดเด็กตั้งคำถามเราต้องไม่รีบร้อนที่จะป้อนคำตอบ ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องโอ้อวดทำตัว เป็นนักปราชญ์สำหรับเด็ก เราผู้ใหญ่ควรจะเรียนรู้กันเสียที่ว่าถึงเวลาแล้วที่เด็กจะเรียนรู้ว่าความรู้นั้นมีได้มาจากปากผู้ใหญ่ จากหนังสือเท่านั้น แต่อาจจะได้จากความคิด ความอ่านของตนเอง และมาจากทุกหนทุกแห่งรอบตัวเด็กนั่นเอง

2) การสังเกต การฝึกให้เด็กใช้ความสังเกตเป็นหัวใจอีกดวงหนึ่งที่จะกระตุ้นให้เฉลียวฉลาดและคิดสร้างสรรค์ได้ เด็กจะดูดซึมข้อมูลต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อมโดยการใชประสาทสัมผัสหรือทวารทั้งห้า (อันได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย) เป็นเครื่องมือกลั่นกรองให้สมองได้รับรู้ และมีทวารที่หกคือจิตที่จะจารึกต่อไปว่าชอบหรือไม่ชอบ การฝึกให้เด็กได้รู้จักแต่ชื่อเพื่อให้เพียงชี้ได้ บ่งได้ ได้รับรู้แต่รูปทรง สี สัน เท่านั้นหาเพียงพอไม่ เด็กต้องรู้จักเสียง กลิ่น รส ผิวสัมผัส รวมทั้งลวดลาย อะไรที่ขาด กลิ่น ขาดรส ก็ใช้จินตนาการตั้งสมมติฐานขึ้น กระตุ้นให้คิดต่อเนื่องให้ตลอดสาย ข้อสำคัญยิ่งอีกข้อหนึ่งคือต้องให้เด็กรู้จักโยงสัมพันธ์ข้อมูลอันได้จากสัญญาสัมผัส (Perception) นำไปเปรียบเทียบกับสิ่งอื่น ๆ ที่รู้จักมาแล้วเด็กจะต้องรู้ว่าสิ่งต่าง ๆ ที่ดูเผินจากภายนอกว่าต่างกันนั้น อันที่จริงแล้วมีอะไรหลายอย่างที่คล้ายกันลองคิดดูก็แล้วกัน ดอกไม้กับแก้ว แม้ต่างกันแต่มีอะไรที่เหมือนกันบ้าง (หรือที่เรียกว่ามีคุณสมบัติร่วม) เหมือนกับรถยนต์ ดินสอกับต้นไม้ เหล่านี้ไม่ใช่เป็นเพียงเกมสนุกชวนคิด แต่คำตอบที่ได้จะเป็นข้อมูลอันสำคัญที่เด็กจะเก็บไว้ใช้สร้างสรรค์ในวันหน้า อนึ่งไม่ว่าจะทำอะไร คิดอะไรกับเด็กให้ลงเอยด้วยคำถามว่า ชอบหรือไม่ชอบ เป็นการฝึกให้เด็กมองดูตัวเอง และหัดวิเคราะห์ในที่สุด

3) กิจกรรมที่มีพักต้องอาศัยการพูดการเขียน (Nonverbal activities) เด็กบางคนพูดไม่คล่อง เขียนก็ไม่ถนัด แต่พอใจที่จะแสดงความคิดอ่านของตนด้วยการออกท่าออกทาง หรือด้วยการวาดรูประบายสี ผู้ใหญ่ควรเปิดโอกาสให้เด็กประเภทนี้ได้แสดงออกด้วยการให้อุปกรณ์ หรือเกมอันหลากหลายเป็นเครื่องกระตุ้นให้คิดอะไรที่สร้างสรรค์ แปลก แหวกแนว หรือที่เป็นของตนเองไม่ได้ไปหยิบยืมหรือเอาอย่างใครมา ดินสอแท่งเดียว เด็กที่ใช้จินตนาการเป็นก็จะเห็นมันเป็นขลุ่ย เป็นบุหรี เป็นไม้แคะหู ด้วยการท่าทางให้ดู เท่ากับว่า ดินสอแท่งเดียวเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้คิดได้ดีเท่า ๆ กับ คำถามดี ๆ หนึ่งข้อ (หรือมากกว่านั้น) การที่เด็กได้มีโอกาส ผลัดกันวาดเส้นต่าง ๆ กับเรา ๆ เป็นเส้นสารพันเส้น เป็น ขมวดสารพันขมวด เป็นขีดสารพันขีด รูปที่ออกมาจะเป็น งานศิลปะที่ไม่ซ้ำแบบใครเป็นแน่แท้ เด็กที่ถนัดออกบันทึบบันทึทาง ถนัดแต่ลากเส้นระบายสี เป็นเด็กที่สร้างสรรค์ได้ไม่แพ้ เด็กที่ช่างเจรจา ช่างพรรณนา ด้วยตัวหนังสือนั่นเลย

4) การผ่อนคลาย (Relaxation) เราทุกคนทราบกันดีว่า ความเครียดเป็นเครื่องมือปิดกั้นการเรียนรู้ การฝึกให้เด็กได้ผ่อนคลายบ่อย ๆ จะช่วยให้สมองเด็กได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ที่ได้เสนอแนะไว้ก็มีการเกร็งสลับการ คลายกล้ามเนื้อแต่ละส่วนทีละส่วน การค่อย ๆ เกร็งสลับกับการค่อย ๆ คลายกล้ามเนื้อก็เป็นอีกวิธีหนึ่ง การเล่นสนุก สมมติเป็นหุ่นไล่กา เป็นดอกไม้เหี่ยวที่กำลังเบ่งบานเมื่อได้น้ำ เป็นน้ำแข็งที่กำลังจะละลาย เป็นก้อนหินสลับกับเป็นปุยนุ่น ลอยในอากาศ เหล่านี้ล้วนมีส่วนช่วยให้เด็กผ่อนคลายได้ทุก เวลาที่ต้องการ แต่สิ่งที่ลืมไม่ได้เพราะมีความสำคัญยิ่งหย่อน กว่าที่ได้พูดมาแล้ว ก็คือการฝึกให้เด็กหายใจด้วยกระบังลม (จะพูดว่าหายใจแบบโยคะก็ได้) อันเป็นการหายใจด้วยปอด ทั้งปอดนอกจากจะเป็นการคลายเครียด ยังเป็นการนำเอาออกซิเจนที่เข้าปอดฟอกโลหิตได้มากขึ้น สมองก็จะทำ

งานได้ดีขึ้นโดยปริยาย เพราะฉะนั้นผู้ที่ชอบการนั่งเข้าสมาธิ ด้วยการควบคุมลมหายใจจึงนิยมว่าเป็นวิธีช่วยให้เด็กฉลาดขึ้น แต่การฝึกสมาธิเด็กไม่จำเป็นต้องนั่งขัดสมาธิ หลับตา เพ่ง จิตอย่างเดียว เพียงให้เด็กนอนเหยียดยาว ผ่อนคลายกล้ามเนื้อทุกส่วนตามสบายก็สามารถฝึกจิตให้เด็กเป็นสมาธิได้รวม ทั้งเอาออกซิเจนที่เข้าปอดไปเลี้ยงสมองได้อย่างดีเท่ากัน (ดูความในข้อ 6 เพิ่มเติม) เด็กได้สนุก ได้ผ่อนคลาย และได้ฝึกหลับตาให้เห็นภาพที่ต้องการได้ ข้อสำคัญอีกข้อหนึ่งที่เรา จะจดวันมิกกล่าวถึงหาได้ไม่ ก็คือ สำเนียง และวิธีพูดจาของ ผู้ใหญ่ มีส่วนที่ทำให้บรรยากาศผ่อนคลาย หรือตึงเครียดได้ เด็กที่กำลังกรีดเสียงร้อง ตोकซกหัวจะหยุดทันที ถ้าเราพูด เสียงเบาขนาดกระซิบกระซาบ (แต่อ่อนโยนและหนักแน่น) ฉันทิผู้ใหญ่ว่ายกุมอารมณ์ไม่ได้ วันนั้นเด็กก็จะมีอาการ กระสับกระส่าย กรีดกรีด คุมยาก เลี้ยงยาก ว่ายยาก สอน ยาก

5) **ญาณปัญญา (Intuition)** เป็นส่วนสมองที่คนรู้จักน้อย ที่สุด แต่ข้อมูลที่เราได้จากผู้ศึกษาสมองทางประสาทวิทยา ของเรารู้ว่าเป็นส่วนสมองที่สำคัญที่สุดส่วนหนึ่ง ด้วยเป็นส่วน ที่ทำการสังเคราะห์ความคิดความรู้ซึ่งเป็นผลงานของสมอง ส่วนซ้าย เมื่อผสมผสานกับงานจินตนาการอันเป็นผลงาน ของสมองซีกขวาทำให้เกิดผลงานสร้างสรรค์อันชวนพิศวง ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอาหารจานเด็ดจานหนึ่ง เสื้อแสนหรูสักตัว งานประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์ ทางศิลปะหัตถกรรมอันใด ความคิดที่แวบขึ้นมาหลังจากการใคร่ครวญต่อผู้คิดกันมาช้านาน หรือความคิดที่แวบขึ้นมาในชั่วขณะที่เราไม่รู้ตัวรู้ตน เหล่านี้เป็นผลการทำงานของญาณปัญญาทั้งสิ้น สมองส่วน นี้เป็นส่วนที่เกิดมากับตัวมนุษย์ทั่วถ้วนทุกคน แต่จางหาย หรือเสื่อมสูญไปเพราะเราไม่รู้จักรู้ตัวตนของมัน ละทิ้งมัน ไม่ เห็นประโยชน์มัน แต่เราเรียกกลับคืนได้ง่ายด้วยการฝึกหัด อย่างง่าย ๆ ก่อน เช่น หัดเดาเหตุการณ์ประจำวัน เช่น ได้อิน

โทรศัพท์ก็พยายามเดาว่าเป็นใคร ลองคาดคะเนล่วงหน้าเหตุการณ์ง่าย ๆ เช่นพรุ่งนี้ครูจะแต่งตัวสีอะไร ใครจะมาหาแบบฝึกหัดเหล่านี้สำหรับเด็กก็เก๋สนุก แต่สำหรับผู้ใหญ่ก็ลองฝึกดู ฝึกฟังเสียงเล็ก ๆ ที่บอกอะไรเรล่วงหน้าแล้วจะพบว่าเสียงเล็ก ๆ เบา ๆ นั้นจะดังฟังชัดขึ้นทุกวัน

6) การใช้เสียงจูงใจให้เกิดมโนภาพหรือภาพขึ้นในใจ (Imagery) เป็นแบบฝึกหัดเป็นเกมที่สนุกและผ่อนคลายไปในตัว เพียงให้เด็กนอนเหยียดตัวสบาย ๆ บนพื้นห้อง หลังคาแล้วครูก็ใช้เสียงจูงใจให้คิดตามและสร้างมโนภาพขึ้น เช่นครูพูดจูงใจให้เห็นผีเสื้อบินตอมดอกไม้อยู่ในสวน เด็กทุกคนจะเห็นภาพรวมเหมือนกันคือผีเสื้อบินเข้าไปในสวน แต่ต่างจะเห็นรายละเอียดไม่เหมือนกัน เช่นจำนวนผีเสื้อ ชนิดของดอกไม้ ต้นไม้ที่ผีเสื้อบินไปเกาะ สัตว์ต่าง ๆ พบขณะที่บินไปมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้างในขณะนั้น เหล่านี้เป็นสิ่งที่เราจะได้จากเด็กเมื่อได้ถามภายหลังจากที่ได้ลืมนตาแล้ว เด็กที่เห็นรายละเอียดชัดเจนและแตกต่างไปจากคนอื่นเป็นเด็กที่มีสมาธิ สามารถเพ่งมองเห็นสิ่งต่าง ๆ หลังม่านตาได้ชัดเจนความสามารถอันนี้เป็นพื้นฐานของการสร้างจินตนาการและการจดจำเก็บภาพลักษณะตัวเลขตัวหนังสือและภาพอื่น ๆ ไว้ได้ไม่ว่าจะคิดสร้างสรรค์อะไร เขาจะต้องมองเห็นภาพสิ่งที่เขาจะประดิษฐ์คิดค้นได้ชัดเจนก่อนที่จะลงมือทำ

7) การรู้จักอารมณ์ของตนเอง การรู้จักตนเองไม่ได้อยู่ที่การรู้จักรูปร่าง หน้าตา ชื่อเสียงเรียงนามของตนเอง ของญาติเพื่อนฝูงเท่านั้น เพราะมันเป็นการรู้จักอย่างผิวเผิน การรู้จักตนเองอย่างลึกซึ้ง อย่างหนึ่งอยู่ที่การรู้จักลักษณะอารมณ์ของตนเอง อยู่ที่ความสามารถจะติดตามรู้สึกนึกคิดของตนเองว่าขณะนี้ตนกำลังทำอะไร คิดอะไร รู้สึกอย่างไร เมื่อพูดถึงอารมณ์ เราก็มักมองมันในแง่มุมที่ร้ายเห็นเป็นสิ่งที่ต้องลดต้องละ ต้องควบคุม ต้องกำจัดมันให้สิ้นไปเท่านั้น

เราไม่ยอมพิจารณารับรู้ทำความเข้าใจกับมันเลย เช่นเรื่องของความโกรธ เรามักจะสอนเด็กยืดยาวว่าไม่ให้โกรธ ไม่ให้ผู้ใดเห็นสีหน้าท่าทางอันไม่งดงามเหล่านั้น กดมันเสีย ดับมันเสีย ซึ่งเราต้องยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ยากระดับฝึกคนให้เป็นพระอรหันต์นั่นเทียว น่าจะลองฝึกเด็กให้รู้จักหน้าตาความโกรธของตนเองด้วยการเฝ้าดูความเปลี่ยนแปลงที่ใบหน้า ที่ร่างกายของตนเอง (เช่นหัวใจเต้นดังไหม ชีพจรเป็นอย่างไร มือเท้าเย็นหรือร้อน ใบหน้าสีแดง หรือขาว ฯลฯ) ถ้าเราเชื่อถือว่าคุณรู้สึกอันไม่พึงปรารถนาทั้งหมดเป็นสิ่งที่จะต้องผลัดไสไปไสไปให้พ้นตัว เณรเช่นศัตรู เราก็ต้องรู้จักหน้าตาของมัน จะได้หนีทัน หรือต่อสู้รับมือได้ถนัดถนี่

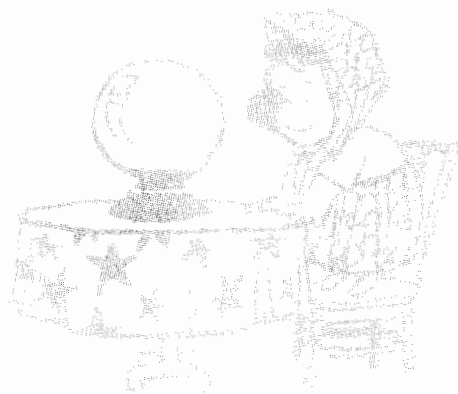
ที่อธิบายมายืดยาวเช่นนี้ก็เพียงเพื่อให้ท่านผู้อ่านได้นำข้อเสนอแนะต่าง ๆ ไปใช้ด้วยความมั่นใจมากขึ้น สิ่งอะไรใหม่เรายังไม่เข้าใจก็ไม่จำเป็นต้องปฏิเสธมัน รongรับเอาไว้ใช้กล้ำที่จะนำไปทดลอง แล้วจะเห็นผลดังเช่นโบราณ “ว่ารับรู้ไม่เท่าชำนาญ” นั่นแล

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะสามารถพบความพิเศษของลูกของท่านทุกคนได้อย่างรวดเร็ว เพื่อประโยชน์ต่อตัวของเขา และต่อสังคมโดยทั่วไปในอนาคต

หม่อมดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา

25 มีนาคม 2536

วังสมประสงค์

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ความคิดสร้างสรรค์	18
ลักษณะของผู้มีความคิดสร้างสรรค์	22
ผู้ใหญ่เป็นผู้สร้างเสริมและชี้แนะให้เด็ก	26
เป็นผู้สร้างสรรค์ได้อย่างไร	
คำถามชวนคิด และชวนให้จินตนาการ	30
ถามให้คิดหลายแง่มุม	34
คิดหาคำตอบด้วยตัวเอง	38
ฝึกให้มีสมาธิฟังอยู่กับเรื่องเดียว	42
เตรียมใจรับกิจกรรมพิสดาร	46
สรุปแนวทางสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์	50
ปัญหาอันท้าทาย	54

อารมณ์ขันกับความคิดสร้างสรรค์	66
ใช้ความคิดให้บ่อย เพื่อฝึกความคิดให้คล่อง	72
ช่วงสังเกต	80
รับรู้ผิวสัมผัสที่ละเอียด	84
รายละเอียดที่น่าสนใจจากหนังสือพิมพ์	88
ความละเอียดละออกับความคิดสร้างสรรค์	94
ฝึกคิดจากมือและเท้าของเราเอง	98
ฝึกความคิดระดับเหนือสำนึก หรือระดับนาณปัญญา	102
จงจิตให้คิดตามและเห็นภาพจากเสียง	108
การเดา : การจับอารมณ์ตนเอง และของผู้อื่น	112
ความเครียด : เป็นศัตรูของการทำงานของสมอง	116
การรู้จักอารมณ์ตนเองโดยละเอียด	120
รู้ใจเขารู้ใจเรา	124
การรับรู้ลักษณะที่ละเอียดขึ้น	130
เด็กฉลาดกับความล้มเหลว	134
การเรียนรู้เรื่องที่ว่าด้วยอนาคต	138
การรู้ภาษาและใช้ภาษา	142
การชมเชยที่ช่วยฝึกให้เด็กฉลาดคิด	146

ความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์เป็นความคิดที่สำคัญของมนุษย์
 อย่างหนึ่ง นักวิชาการโดยเฉพาะผู้ค้นคว้าทางสมอง เชื่อมั่น
 ว่าเป็นคุณลักษณะพิเศษ ผงอยู่ในตัวมนุษย์ทั่วถ้วนทุกคน
 มากบ้าง น้อยบ้าง ไม่เท่ากัน แต่สามารถสร้างเสริมให้เป็น
 ทักษะดีกว่าเดิมได้ทุกคนหากได้รับการฝึกชี้แนะ สร้างเสริม
 อย่างถูกวิธี การใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่ต้องสะสม
 อย่างค่อยเป็นค่อยไปตั้งแต่เยาว์วัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่
 ช่วงอายุ 3 ขวบเป็นต้นไป โดยจัดให้เป็นกิจกรรมเฉพาะ
 หรือสอดแทรก ผสมผสาน กับกิจกรรมเนื้อหาของวิชาต่าง ๆ
 ได้ทุกโอกาสที่อำนวย ทั้งที่บ้าน และที่โรงเรียน ซึ่งมีใช้
 เฉพาะกิจการทางศิลปะ นาฏศิลป์ และดนตรีอย่างที่เราเข้าใจกัน
 เท่านั้น

ความคิดสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการฝึกทักษะให้คม
 ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น เป็นเครื่องมือที่
 สำคัญยิ่งสำหรับมนุษย์ให้ดำรงชีวิตอย่างสร้างสรรค์ มี
 โอกาสสร้างประโยชน์ให้ทั้งตัวเองและสังคม ความเจริญ
 ทั้งหมดของมนุษย์ชาติเกิดขึ้นได้เพราะความคิดสร้างสรรค์
 ในตัวของมนุษย์นั่นเอง หากขาดทักษะนี้แล้ว เราทำใน
 ปัจจุบันนี้ก็คงจะมีชีวิตอยู่อย่างยุคสมัยหินนั่นเอง

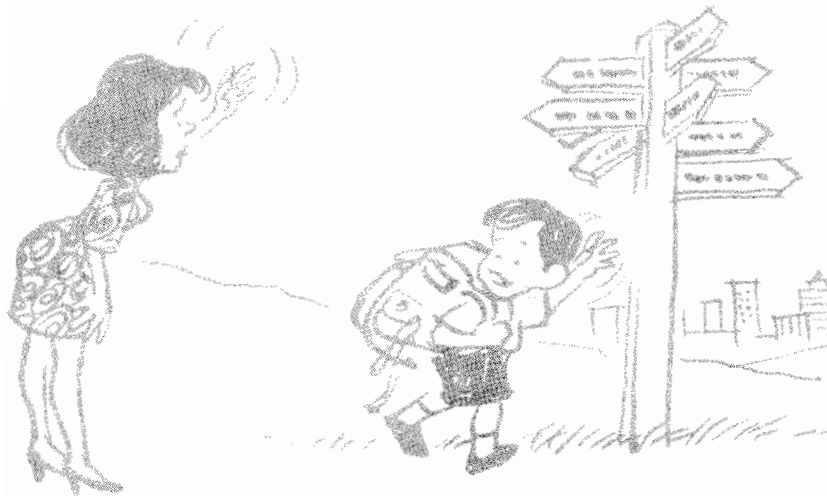
ดังได้กล่าวแล้วว่า ความสามารถในเชิงสร้างสรรค์

มีอยู่ในตัวทุกคน แต่ไม่เท่ากัน เช่นเดียวกับความสามารถในด้านอื่น ๆ โดยเหตุที่ความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่อาศัยการทำงานของสมองซีกขวา ซึ่งปกติมีการแสดงออกน้อยหรือดูเหมือนไม่มีพลัง เพราะถูกสมองทางซีกซ้ายซึ่งเป็นซีกที่ทำงานในเรื่องความคิดเป็นเหตุเป็นผลบดบังเสียหมด ในบางกรณี อาจลดลงเหลือศูนย์ก็เป็นได้ ทั้งนี้เพราะขาดการสนับสนุนที่ถูกวิธี บางคนกว่าจะรู้ว่าตัวเองนั้นเก่งอย่างไร เก่งอะไร สนใจอะไร ถนัดอะไร ก็สายเกินไปเสียแล้ว

เด็กที่เรียนเก่งมักจะมีโอกาสเป็นเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงได้มากกว่าเด็กที่ด้อยปัญญา แต่ทั้งนี้มิใช่หมายความว่า เด็กเก่งทุกคนจะเป็นเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง ขึ้นกับโอกาส และสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออย่างถูกวิธีโดยแท้ เด็กเรียนหนังสือไม่เก่งแต่เมื่อได้รับการฝึกฝนทักษะทางด้านความคิดสร้างสรรค์อาจมีโอกาเป็นเด็กที่เรียนเก่ง มีความเป็นเลิศทางปัญญาควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้เพราะใช้ความคิดได้ดีมากยิ่งขึ้น มีความสนใจในสิ่งรอบตัวมากขึ้น และมั่นใจในตนเองมากยิ่งขึ้น ไม่มีอะไรต้องปล่อยวางให้เสียโอกาสไปอีกแล้ว

ความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวข้องกับสุขภาพ และความสำเร็จในชีวิต เพราะคนเหล่านี้จะรู้สึกพอใจพอใจในสิ่งที่ทำ มีอิสรภาพที่จะคิด ที่จะทำในสิ่งที่ตนชอบ ได้เป็นตัวของตัวเอง แม้จะไม่มีใครรับรู้ ไม่มีผู้สรรเสริญความพอใจให้แก่ตนเอง เท่ากับได้พัฒนาตนเองให้บรรลุ หรือใกล้ขีดสุดศักยภาพของตนเอง นี่ก็เป็นความพอใจมากอยู่แล้ว

ทั้งหมดนี้จะสร้างเสริมความมั่นใจให้กับคุณพ่อคุณแม่
หลายท่านซึ่งเคยมองดูลูกว่า ดูเหมือนเป็นเด็กที่ธรรมดา
ไม่ค่อยมีความคิดสร้างสรรค์เท่าใดนัก จะได้เปลี่ยนใจ เด็กจะ
เป็นคนช่างคิด เป็นคนมีศิลปะ เป็นช่างเขียน มีจินตนาการ
หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของเด็กแต่ละคน คุณพ่อคุณแม่
หลายท่านอยากให้ลูกได้เล่นดนตรี หรือได้เรียนศิลปะ โดยคิด
ว่าสิ่งนั้นจะสอนให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ แต่ความจริงแล้ว
ความคิดสร้างสรรค์นั้นแยกออกมาจากการคิดแบบต่าง ๆ
ของเด็ก ฉะนั้นการสอนให้เขาเป็นคนที่ดีเป็นด้วย การคิด
เป็นจะทำให้เด็กในสมัยนี้อาตว์รอดได้ ในสมัยก่อนเราเคย
แต่สอนให้เด็กท่องจำ ไม่ได้สอนให้เด็กคิดมาก ๆ การจะเอา
ตัวรอดส่วนหนึ่งในสมัยนี้จึงต้องเกี่ยวข้องกับการคิด และต้อง
คิดอย่างสร้างสรรค์

ลักษณะของผู้มี
ความคิดสร้างสรรค์

เด็กผู้มีความคิดสร้างสรรค์จะมีลักษณะเด่น ๆ อันเป็นลักษณะนิสัยประจำตัว ที่เห็นได้ชัดมีดังนี้ :

1. กล้าคิด กล้าแสดงออก กล้าที่จะพูด โดยไม่กลัวที่จะถูกตำหนิ ไม่กลัวที่จะถูกเย้ยหยันถากถาง ไม่กลัวล้มเหลว ไม่กลัวที่จะเป็นผู้ทำผิดแพกแหวกแนวกว่าคนอื่น ๆ เหล่านี้เป็นลักษณะที่สำคัญของผู้ที่มีความสร้างสรรค์ และเป็นลักษณะของผู้กล้า ผู้ริเริ่ม เด็กประเภทนี้ แรก ๆ คงจะดูก้าวร้าวแต่ถ้าผู้ปกครองให้ความเข้าใจ และค่อย ๆ ปรึกษา-ปรึกษาแล้ว เขาจะสามารถเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตได้อย่างรวดเร็ว
2. ไม่ชอบทำอะไรง่าย ๆ ช้า ๆ และก็มีกิจกรรมที่ยุ่งยาก ซับซ้อน ทำหาย สนุกที่จะคิด สนุกที่จะแก้ปัญหา สนุกที่จะทำงานยาก ๆ และบางทีก็สนุกที่จะทำให้ใคร ๆ ตื่นเต้นตกใจ คาดไม่ถึง ดังนั้น ถ้าถามอะไรที่ง่าย ๆ ก็พาลจะไม่ทำ หรือไม่ตอบเสียเลย และทำเฉยเมยไปเสียเลย
3. มีความมั่นใจในตัวเองสูง ไม่ชอบคล้อยตามใคร หรือให้ใครลากจูงได้โดยง่าย บางครั้งจึงอาจดูเป็นเด็กที่ไม่ทันสมัยเพื่อนไม่ชอบ ครูไม่ชอบ เพราะมักไม่ยอมอยู่ในระเบียบหรือความจำเจ ไม่ยอมให้ใครจูงจมูก บางทีไม่มีใครคบหา จึงไม่น่าเป็นเรื่องแปลกเลยที่พบว่า เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์-

สรรค์อยู่ในตัวนั้น มักจะเป็นเด็กที่โดดเดี่ยวและโดดเด่น ไม่เป็นที่นิยมในชั้นเรียนเลยแม้แต่คนเดียว

4. เป็นคนที่มีความสุขและสนุกอยู่กับงาน ทำงานเพื่องานโดยไม่คำนึงถึงสินจ้างรางวัล หรือคะแนน ความสุขของเขาอยู่ที่การได้ทำงานของเขาให้สำเร็จลง ไม่ใช่เพื่อการได้คะแนนดี ๆ หรือรางวัลที่หล่อใจ
5. แข่งขันกับตัวเองอยู่ตลอดเวลา ไม่ชอบที่จะแข่งขัน ชิงดีชิงเด่นกับผู้อื่น เพราะฉะนั้น จึงไม่ชอบเล่นกีฬา ไม่ชอบชิงรางวัล หรือส่งงานเพื่อชิงรางวัล
6. ยอยากรู้อยากเห็น ช่างสงสัย ช่างสังเกต จึงเป็นเด็กที่ช่างถาม ช่างคิด มักมีคำถามแปลก ๆ อยู่เสมอ รักที่จะคิดค้นสนใจเกี่ยวกับงานวิทยาศาสตร์ สิ่งประดิษฐ์คิดค้นต่าง ๆ หากคำตอบอยู่ตลอดเวลา
7. สนใจอะไรหลาย ๆ อย่างรอบด้าน หรือหลาย ๆ อย่างพร้อมกัน เป็นผู้ตื่น รับรู้ และทำอะไรต่อมิอะไรอยู่เสมอ ถ้าไม่ได้รับการฝึกให้ควบคุมความรู้สึก และรู้วิธีทำงาน ก็จะกลายเป็นคนจับจด ทำประโยชน์ให้ใครไม่ได้เลย แม้กับตัวเอง จะเป็นกาฝากของสังคมในภายหน้า ความสนใจในสิ่งต่าง ๆ ในรูปแบบดังกล่าวจึงเป็นเหมือนกับดาบสองคม ที่ผู้ปกครองจะต้องให้ความสนใจและแนะนำเขาอย่างถูกวิธี
8. มีอารมณ์ขัน มองเห็นสิ่งต่าง ๆ ในแง่มุมที่ไม่เหมือนผู้อื่น ถ้าได้รับการฝึกหัดให้เห็นนัยอันแยบยลลึกซึ้งต่าง ๆ ก็จะสามารถเป็นคนปล่อยวางได้ง่าย และมองโลกด้วยสายตาที่สดใส งดงาม และเป็นไปตามความเป็นจริง รวมทั้งเป็นผู้สร้างสรรค์ที่ดีด้วย

ลองพิจารณาบุคลิกลักษณะของท่านที่บ้าน คนข้างเคียง หรือตัวคุณพ่อ คุณแม่เอง ทั้งผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ช่างคิด ช่างทำ ช่างแสดงว่าจะมีลักษณะดังที่กล่าวนี้หรือไม่ บางทีถูกขาย

หรือลูกสาวบางคนที่คุณพ่อคุณแม่คิดว่าเป็นเด็กมีปัญหา
อาจเป็นเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในตัวสูงก็ได้ ให้ความ
หวังและโอกาสแก่ลูก และแก้ตัวคุณเองบ้าง

ผู้ใหญ่เป็นผู้สร้างเสริม
และชี้แนะให้เด็กเป็น
ผู้สร้างสรรค์ได้อย่างไร

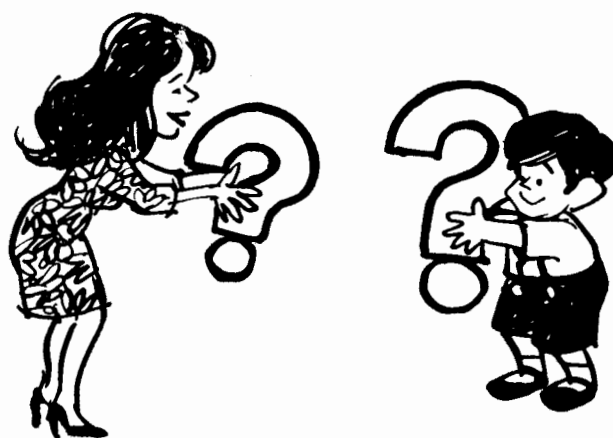
คุณพ่อคุณแม่ควรจะช่วยเสริม ชี้นำ ให้ลูกเป็นคนที่มีความคิดสร้างสรรค์อย่างจริงจังไม่ใช่คิดเรื่อยเปื่อย ไม่มีทิศทาง ผู้ใหญ่หลายคนมองเด็กที่ช่างพูด ช่างคุย ช่างถาม แล้วรู้สึกว่าเป็นเด็กคนนี้เป็นโลเป็นพาย เลี้ยงยาก เพราะบางทีเด็กใช้คำถามในเรื่องที่ไม่ใช่เรื่องที่เด็กควรถามผู้ใหญ่ บางคนก็เลยใช้วิธีบอกกล่าวเลยว่า อย่าถาม หรืออย่าจู้จุกจิกมากนัก วิธีนี้บางทีก็ทำให้เด็ก ๆ ซึ่งเรากำลังพัฒนาให้เป็นคนช่างคิด คิดเป็น ถามเป็น และฉลาด ชักงันไป การห้ามไม่ให้ถามจึงเป็นการสกัดกั้นสิ่งเหล่านี้ ดังนั้นผู้ใหญ่จึงต้องเป็นผู้ที่สร้างเสริม และชี้นำเด็กให้เป็นผู้สร้างสรรค์ได้มีแนวทางที่จะหยิบยกขึ้นมากล่าวได้ ณ ที่นี้ได้ดังนี้

ผู้ใหญ่จะต้องเปิดใจกว้าง สนใจรับฟังคำถามทุกชนิด ไม่ว่าจะแปลกพิสดารอย่างไร ไม่เพิกเฉย ไม่ว่ากล่าวทักท้วง ให้ความสำคัญแก่คำถามของเด็กไม่ว่าจะแสนธรรมดาปานใด ธรรมชาติของเด็กจะเป็นคนที่อยากรู้อยากเห็นไปเสียหมด และในเมื่อยังไม่รู้จักที่จะค้นหาคำตอบด้วยตัวเอง (หรือค้นคว้ามาแล้วแต่ไม่แน่ใจ) ก็จะมีอยู่วิธีเดียวคือ เมื่ออยากรู้อะไร ก็ถามไถ่เอา หากผู้ใหญ่เพิกเฉย หรือแสดงกิริยาไม่พอใจ ตัดบทด้วยการดู คำ ว่ากล่าว เด็กก็จะงุนงง หงุดหงิด มีข้ามนาน ก็จะเงยบงอ และโง่เง่า เฉื่อยชา ไม่อยากรู้ ไม่อยาก

เห็นอะไรต่อมีอะไรอีกต่อไปในที่สุด ได้แต่รับฟัง และลอกจำ
อย่างเดียว ด้วยถูกสอนให้กลายเป็นคนเช่นนั้น

แต่การให้ความสำคัญแก่คำถามของเด็กนั้น มิได้อยู่ที่
การให้คำตอบเด็กตะปัดตะป้อไป หากไม่มีการย้อนถามแบบ
ยั่วให้มีการคิดค้นเอง หรือให้รู้จักโยนคำถามไปมา เหมือน
กับการโยนรับลูกบอล เด็กก็จะเคยชินกับการรับฟัง และ
จดจำอย่างเดียว เป็นการเรียนรู้แบบนกแก้วนกขุนทองเท่านั้น
ปัญญาจะแตกฉานได้อย่างไร ความคิดสร้างสรรค์จะฝังแน่น
อยู่ภายใน เหมือนเมล็ดพืชใต้ดินแต่กระแง ไม่มีโอกาส
ได้ผุดโผล่ออกมารับแสงเดือนแสงตะวันอย่างไม่มีปัญหา ซึ่ง
เราจะพูดถึงเรื่องนี้ในตอนต่อไป

คำถามชวนคิดและ
ชวนให้จินตนาการ

คำถามของเด็กนั้นใช่ว่าจะเหมาะสมทุกคำถามไป เพราะบางทีเด็กก็จะถามโดยสักแต่ว่าถาม ถามเรื่อยเจื้อย โดยไม่หยุดที่จะฟังคำตอบ หากจะให้คำถามเป็นเครื่องมือที่ดี ช่วยในการเรียนรู้ ช่วยให้คิดเป็น ทำเป็น เป็นผู้สร้างสรรค์ ได้ในที่สุด ผู้ใหญ่ต้องไม่โยนทิ้งไป ไม่ตัดไปอย่างไม่มีไยดี ทั้งฝึกเด็กให้ตั้งคำถามเป็น แต่ให้อยู่ในรูปในรอย และมีประโยชน์ต่อตัวเด็กเองด้วย บางครั้งเด็กถามแล้วผู้ใหญ่บอกว่าถามอะไรก็ไม่รู้ เด็กก็จะเฉยไป เรียกว่าเรามีปฏิสัมพันธ์ ได้ตอบกับเด็กอย่างไม่สร้างสรรค์ และไม่ได้ส่งเสริมให้เขาคิดเป็น ควรคุยและถามให้เด็กคิด และหัดใช้จินตนาการ

เด็กที่ฉลาดมักมีคำถามที่แปลกพิสดาร หากจะสร้างเสริมให้เด็กเป็นผู้สร้างสรรค์ ผู้ใหญ่ต้องทำตนให้เป็นคนใจกว้าง รับฟังคำถามของเด็กได้ทุกรูปแบบ และรู้วิธีพัฒนาการตั้งคำถามของเด็ก อย่างเช่น ถ้าลูกถามคุณพ่อคุณแม่ว่า

“คุณแม่คะ ทำไมแมวมันร้องเหมียวๆ ทำไมมันไม่ร้องว่า โอ๊ยๆ อื้อๆ เหมือนอย่างเราๆ”

ท่านจะตอบว่าอย่างไร เกือบจะไม่ต้องคิด ท่านก็คงโยนคำตอบอย่างฉับไวกลับไปว่า

“ก็มันไม่ใช่คนนี่ลูก” ใช่หรือไม่?

การที่คุณพ่อคุณแม่ตอบเช่นนั้นก็ไม่ผิด แต่ท่านจะเป็น

คุณพ่อคุณแม่ที่ไม่สร้างสรรค์ เพราะไม่ได้ใช้คำถามให้เป็นเครื่องมือฝึกลูกให้เป็นเด็กที่ช่างคิดแปลก แหวกแนว อันจะเป็นแบบฝึกหัดเบื้องต้นของความคิดสร้างสรรค์ ควรลองย้อนถามลูกบ้างว่า

“ถ้ามันไม่ร้องเหมียว ๆ ลูกคิดว่ามันจะร้องอย่างอื่นว่าอย่างไร?”

แล้วท่านอาจจะได้ยิน ได้ฟังเสียงร้องแปลก ๆ แบบแมวจากโลกพระอังคารจากปากของลูกในไม่ช้าก็ได้ สนุกสนานกันไปในรูปแบบหนึ่งทีเดียว

และถ้าหากเด็กจะถามคำถามว่า

“คุณแม่คะ ทำไมหมาถึงมี 4 ขา มันมี 3 ขาได้ไหมคะ?”

คุณแม่น่าจะได้อ้อนกลับถามลูกดูซิว่า จะเกิดอะไรขึ้นถ้าเป็นเช่นนั้นจริง ๆ

“เออเน ถ้าหมามันมี 3 ขา หน้าตามันจะเป็นอย่างไรนะ ลองวาดรูปดูซิ”

เมื่อวาดภาพออกมาแล้ว ท่านก็น่าจะถามต่อไปว่า

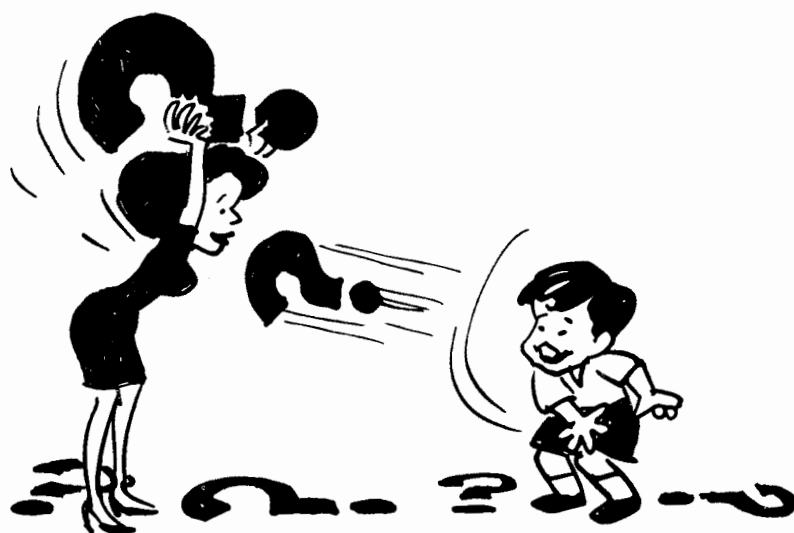
“จะเกิดอะไรขึ้น ถ้าหมามันมี 3 ขาอย่างนี้จริง ๆ ”

ทั้งคุณแม่ และลูกก็จะผลัดกันคิด ผลัดกันใช้จินตนาการ แล้วก็จะได้นิทานสร้างสรรค์เรื่อง **“หมา 3 ขา”** สนุกแบบสร้างสรรค์ ไม่ซ้ำแบบใครอีกด้วย เด็กอาจจะลุกขึ้นเดินอย่างหมา 3 ขา เพื่อให้รู้ด้วยตนเองว่า หมา 3 ขา จะเดินอย่างไร วิ่งอย่างไร และรู้สึกอย่างไร ท่านก็จะได้ละครอีกฉากหนึ่ง ซึ่งเป็นละครแห่งการเรียนรู้

เด็กจะได้ประโยชน์อะไรเล่าจากการคิดแบบนี้ แรก ๆ อาจเป็นสิ่งที่เข้าใจยาก ความคิดหลายอย่างของคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ปกติธรรมดาจะเข้าใจยากอยู่แล้ว แต่ถ้าคุณแม่ลองทำก็จะได้คำถามต่าง ๆ ของเด็กนั่นเองเป็นเครื่องมือฝึกปรือเด็กให้ช่างคิด ช่างจินตนาการ ความคิดต่าง ๆ ก็

เข้ารูปเข้ารอย มีเหตุผลขึ้นมาเอง

ถามให้คิดหลายแง่มุม

เรื่องที่เราสอนวันนี้เป็นแนวทางปฏิบัติของคุณพ่อคุณแม่ที่จะช่วยสอนลูกให้รู้จักคิดเป็น คิดได้หลาย ๆ แง่มุม เพื่อที่จะให้ลูกเติบโตเป็นคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ จะเป็นคนที่มีความสำเร็จและเป็นคนที่มีความสุข ดังนั้นคุณพ่อ คุณแม่ ต้องรู้จักใช้คำถามให้ลูกคิดได้หลาย ๆ แง่มุมนั่นเอง

เมื่อลูกถามคำถามแปลก ๆ ขึ้นมา แทนที่เราจะเอ็ดตะโรลูก หรือตอบโดยฉับพลัน คุณพ่อคุณแม่ลองใช้วิธีโยนคำถามย้อนไปให้เด็กได้ใช้คำถามย้อนมาตามจินตนาการ และอย่างสร้างสรรค์ดูบ้าง เช่น ในโอกาสที่ลูกของเราเห็นเด็กคนหนึ่งยืนร้องไห้อยู่ข้าง ๆ ถนน ลูกอาจถามคุณแม่ว่า

“แม่ขา เด็กคนนั้นร้องไห้ทำไมคะ?”

ถ้าคุณแม่ตอบไปทันทีว่า

“เขาคงจะหิวข้าว หรือโดนแม่ตีละมัง”

แล้วก็หยุดคำตอบลงเพียงนั้น คำตอบเช่นนี้เป็นคำตอบที่ง่าย แต่ไม่ได้สร้างสรรค์ ควรลองให้เด็กใช้ความคิดคาดคะเนดูเองบ้าง คุณแม่อาจย้อนถามลูกดูว่า

“เวลาที่ลูกร้องไห้นะ ลูกจำได้ไหมว่าลูกมีเรื่องอะไรที่ทำให้ลูกร้องไห้บ้าง?”

เด็กก็จะต้องใช้ความคิด ทบทวนความจำ รำลึกดูว่า

เขาเคยร้องไห้เพราะอะไร เด็กอาจจะร่ายยาวได้ว่า ปวดหัว ปวดท้อง หิวข้าว ถูกคุณแม่ตี คุณพ่อดุ ฯลฯ

แต่ถ้าเด็กคิดได้เพียงน้อยนิด คุณแม่อาจทบทวนย้อนหลังให้บ้างว่า

“อย่างวันนั้นไง จำได้ไหม วันที่เราจะไปดูหนังกัน แล้วก็ไม่ได้ไปเพราะคุณยายไม่สบายแล้วลูกก็ร้องไห้เป็นวรรคเป็นเวร จำได้ไหมคะ?”

หรือ เช่นเวลาที่เดินในที่มีคนมาก ๆ เช่นหน้าโรงพยาบาลยนต์ มีเด็กใส่เสื้อขาด เดินผ่านมา ลูกของคุณอาจถามว่า

“คุณพ่อ คุณแม่ขา เด็กคนนั้นใส่เสื้อขาด เขาจนใช่ไหมคะ?”

แทนที่คุณจะตอบรับ หรือปฏิเสธ คุณก็ลองเล่นเกม **“อาจจะเพราะ...ใช่ไหม”** กับลูก ก็จะสนุกไปอีกแบบหนึ่ง

คุณแม่พูด : **“แม้ว่าอาจจะเพราะ เขาหนีแม่มาแล้วกลับบ้านไม่ถูก เลยไม่มีเสื้อใส่ก็ได้ใช่ไหม?”**

ลูกคิดต่อไปว่า : **“อาจเป็นเพราะถูกเพื่อนตัวโตกว่ารังแกเอา ชกเอา จนเสื้อผ้าขาดก็ได้ใช่ไหม?”**

คุณแม่ : **“อาจเป็นเพราะว่าเขาหาเสื้อผ้าดี ๆ ไม่พบก็ได้ใช่ไหมลูก?”**

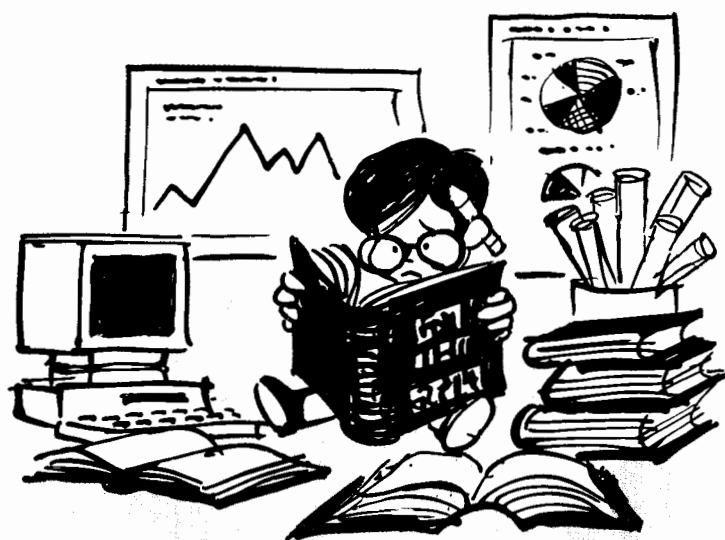
คุณลูก : **“อาจเป็นเพราะว่าเขาชอบเสื้อตัวนี้ เพราะคุณแม่ของเขาซื้อให้ก็ได้ใช่ไหมคะ?”**

สารพัดสารพันคำตอบที่คิดแล้วสนุก ดีกว่าคำตอบเพียงคำตอบเดียว ที่ได้ฟังผ่านไปแล้วก็ผ่านไปเลย ไม่ได้อยู่ในสมองของเขานั่นถือว่าไม่มีการพัฒนาทางด้านความคิด

สติปัญญาแต่อย่างใด

การให้เด็กได้เดา และคาดคะเนเป็นการฝึกให้เด็กได้ใช้
จินตนาการ และญาณปัญญา อันเป็นการทำงานของสมอง
ซีกขวา ร่วมกับสมองทางด้านซ้าย ซึ่งมีความคิดความจำเป็น
สำคัญ เด็กจะได้เป็นคนรู้จักคิด รู้จักมองอะไรหลาย ๆ ด้าน
หลาย ๆ แง่มุม ไม่สรุปอะไรโดยง่าย เห็นอะไรก็คิดออกไปได้
กว้างและหลากหลาย แบบฝึกหัดนี้จึงถือว่าสร้างเสริมให้เด็ก
คิดอย่างสร้างสรรค์ได้อย่างฉมังเลยทีเดียว

คิดหาคำตอบ
ด้วยตัวเอง

การฝึกนิสัยให้ลูกคิดอะไรให้จบ เป็นเรื่องเป็นราว ไม่ถามเรื่องอยู่เรื่องหนึ่ง แล้วก็เริ่มเรื่องใหม่ โดยที่เรื่องเก่ายังไม่จบ ก็เหมือนกับว่าไม่มีความต่อเนื่องในตัวเด็กเลย ประโยชน์ของการตั้งคำถามกับเด็ก ซึ่งบางครั้งผู้ใหญ่ก็ให้เด็กคิดเอง ตั้งคำถามเอง ตอบเอง หากผู้ใหญ่ทำอย่างจริงจัง จนเด็กสามารถจะทำอะไรได้จากความคิดอันนั้น คำถามก็จะกลายเป็นเครื่องมืออันฉกาจกรรจอย่างหนึ่งที่จะปลูกสร้างความคิดสร้างสรรค์ในตัวเด็ก

คำถามที่จะแสดงให้เห็นนี้เป็นลักษณะในรูปของคำสั่ง เด็กจะต้องค้นหาคำตอบด้วยตนเองด้วยการขยับเขยื้อนหาเสียงต่าง ๆ จากหนังสือพิมพ์ เช่น

หนังสือพิมพ์ ทำเสียงอะไรได้บ้าง?

หนังสือพิมพ์ สามารถทำเสียงหนัก - ได้กี่เสียง?

หนังสือพิมพ์ สามารถทำเสียงเบา - ได้กี่เสียง?

ข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์มีมากมาย เช่น มีรูปมีสี หรือไม่อย่างไร มีผิวสัมผัส ราบเรียบ ปูปะ หรือ เย็น ร้อน อ่อน แข็ง อย่างไร แต่ขณะนี้เราต้องการหาข้อมูลเกี่ยวกับเสียงอย่างเดียว แทนที่จะออกคำสั่งโดยตรงให้เด็กทำเสียงหนัก/เบา โดยวิธีต่าง ๆ เช่น ให้เขย่า ให้โบก แต่เราจะออกคำสั่งในรูปแบบของคำถาม เพื่อให้เด็กค้นหาข้อมูลเองโดยชี

แนะนำให้ส่วนต่าง ๆ ลองทำเสียงดู ทั้งหนัก ทั้งเบา เด็กต้องพยายามหาคำตอบด้วยตนเองด้วยการลองทำดู โดยไม่ต้องตอบ (เด็กต้องตั้งคำถามให้ตัวเองไปในตัว) เพราะการกระทำ การเคลื่อนไหวเป็นคำตอบอยู่ในตัวแล้ว

40

สนุกกว่า จำได้แม่นกว่า ที่ครูหรือใคร ๆ บอกให้จำ ข้อสำคัญเด็กได้มีโอกาสคิด การได้คิดบ่อย ๆ พร้อมกับมีความรู้สึกว่ามีผู้รับฟัง ไม่มีถูกมีผิด เด็กก็จะเกิดความมั่นใจ กล้าที่จะตอบ กล้าคิด เหล่านี้ล้วนเป็นรากฐานของการคิดอย่างสร้างสรรค์ เด็กต้องมีความมั่นใจในความคิดของเขา ก่อนจึงจะสามารถคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ได้อยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะเมื่ออยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม แต่ถ้ามีคำสั่ง บอกให้ลอกจำอย่างเดียว ความเป็นตัวของตัวเอง จะมีมาแต่ไหนก็ได้แต่จูงจมูกให้เดินไปเหมือนอย่างวัว ควาย กันไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น

ฝึกให้มีสมาธิเพ่งอยู่กับ
เรื่องเดียว

ลักษณะของเด็กโดยทั่ว ๆ ไปของเด็กก็คือเป็นคนอยากรู้อยากเห็น วันหนึ่ง ๆ จะมีคำถามมากมายและบางครั้งก็ถามอย่างลึกแต่ถามโดยไม่เอาใจใส่ที่จะคอยฟังหรือคิดค้นหาคำตอบอย่างจริงจัง ตามองเห็นอะไรปากก็ถามไปเรื่อยเรื่อย สมมติว่า กำลังตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องของผีเสื้ออยู่ดี ๆ ครันได้ยินเสียงเฮลิคอปเตอร์บินมาเขาก็จะกระโดดไปถามเรื่องเฮลิคอปเตอร์ เพราะฉะนั้น คุณพ่อคุณแม่ก็น่าจะถือเอาจังหวะนี้ ให้เป็นจังหวะที่ฝึกให้เด็กสนใจอะไรอย่างจริงจัง ให้มีสมาธิจดจ่ออยู่กับเรื่องใดเรื่องหนึ่งแต่เพียงเรื่องเดียว ดังตัวอย่างของแม่ลูกคู่นี้

ลูก : “แม่ คุณผีเสื้อสองตัวชิคะ มันกำลังบินไปไหนไม่รู้คะแม่”

แม่ : “ลองตะโกนถามมันดูชิคะ แล้วเงยหูฟังดูว่า มันจะตอบว่าอะไร”

ลูก : (รู้สึกสนุกไปด้วย ทำท่าเงยหูฟังสักครู่ ตอบว่า) “มันตอบหนูว่า มันจะบินไปหาดอกกุหลาบแสนสวยดอกนั้นจ๊ะ”

แม่ : “แต่อีกตัวมันบอกแม่ว่า มันจะบินไปหากบที่เป็นเพื่อนของเขานินโบ้วฝ่งโน้นจ๊ะ”

ลูก : “แม่บอกให้ผีเสื้อของแม่บินไปกับผีเสื้อของหนูสิคะ” (เสียงเฮลิคอปเตอร์บินใกล้เข้ามา เสียงหึ่งดังฟังชัด) “แน่ะ! แมงปอยักษ์มาแล้ว ทำไมคนเขาไม่เรียกมันว่าแมงปอยักษ์อย่าง หนูละคะ ทำไมถึงได้เรียกมันว่าเฮลิคอปเตอร์ล่ะคะ แม่?” (คุณแม่พยายามดึงลูกให้กลับมาสนใจเรื่องผีเสื้อดังเดิม)

แม่ : “ลองให้ผีเสื้อของเราทั้งสองตะโกนถามแมงปอยักษ์ดูซิว่า เขาจะตอบว่าอะไร” (ทั้งคู่ ทำท่าเงยหูฟังจนเสียงเฮลิคอปเตอร์หายไป)

แม่ : “แม่ได้ยินเขาตอบว่า วันหลังจะมาคุยด้วย วันนี้จะรีบไป ลูกได้ยินว่าอย่างไร?”

ลูก : “ผีเสื้อของหนูบอกว่า อย่าลืมนะ ผ่านมาทางนี้แวะคุยกับฉันบ้าง”

แม่ : “แน่ะ! ผีเสื้อแสนสวย มันบินมาทางนี้ทั้งสองตัวแล้วลูก อยากถามอะไรเขาจะถามไปเลย”

ตัวอย่างนี้เป็นตัวอย่างหนึ่งสำหรับการสนทนาระหว่างแม่ลูก เพื่อจะฝึกให้เด็กนั้นตั้งคำถามอยู่ในเรื่องเดียวกัน ประเด็นเดียวกัน ในช่วงหนึ่ง หากประสงค์ให้จดจ่อกับสิ่งที่ต้องการ ก็ต้องหลอกล่อกันด้วยการใช้จินตนาการดังตัวอย่าง เพื่อมิให้จินตนาการ และความคิดเร่ร่อนไปทางอื่น ๆ ก่อนจะสานความสนใจด้วยคำถามอื่น ๆ ต่อไป

ความสนใจของเด็ก ๆ หลาย ๆ อย่างพร้อมกัน ก็สามารถให้ประโยชน์ได้เหมือนกัน โดยต้องพิจารณาดูว่าหลาย ๆ สิ่งในที่นั้น ขณะนั้น มีความโยงสัมพันธ์กันอย่างไรบ้าง เช่น กำลังพูดถึงเรื่องผีเสื้ออาจมีแมงปอ หรือ ผีเสื้อ หรือสัตว์ปีกอื่น ๆ บินผ่านมา เพื่อจะฝึกให้สังเกตว่าสัตว์เหล่านั้นมีอะไรที่เหมือนกันคล้ายกัน ก็ลองชี้ให้เด็กดู ปกติเด็กยิ่งฉลาด

เครื่องรับรู้สิ่งต่าง ๆ ในตัวของเขาจะเปิดรับตลอดเวลา ทำให้เป็นเด็กกวอกแวกได้ง่ายอยู่แล้ว ดังนั้นจึงต้องฝึกคิดให้ถามอยู่ในกรอบบ้าง มิฉะนั้นกว่าจะรู้ตัวก็สายเสียแล้ว กลายเป็นเด็กจับจด ไม่สนใจอะไรจริงจัง อื่นๆ ในระยะยาววัยเช่นนี้ เราไม่ได้ให้ความสำคัญกับคำตอบ เพราะเขาจะได้รับคำตอบที่ต้องการมิวันใดก็วันหนึ่ง จากหนังสือ หรือจากประสบการณ์ตรง เช่นการเลี้ยงผีเสื้อเอง ซึ่งคงจะไม่ใช่ว่าจากปากของคุณแม่แต่ฝ่ายเดียว

คำถามที่ท้าทายเช่นนี้ มิเพียงกระตุ้นให้เด็กค้นหาข้อมูล แต่จะกระตุ้นให้เขาตั้งคำถามกับทุก ๆ สิ่งจนเป็นนิสัย คำถามจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเกิดความสงสัยอยากรู้ อันความอยากรู้อยากเห็นก็ดี การตั้งคำถามอย่างตรงประเด็นอย่างแน่วแน่ก็ดี หากจะละเลิกไป เมื่อผนวกกับ ความคิดอ่าน การเก็บความละเอียดละออ การโยงสัมพันธ์ เหล่านี้จะตกผลึกเป็นความคิดสร้างสรรค์ในที่สุด

เตรียมใจรับกิจกรรม
พิสดาร

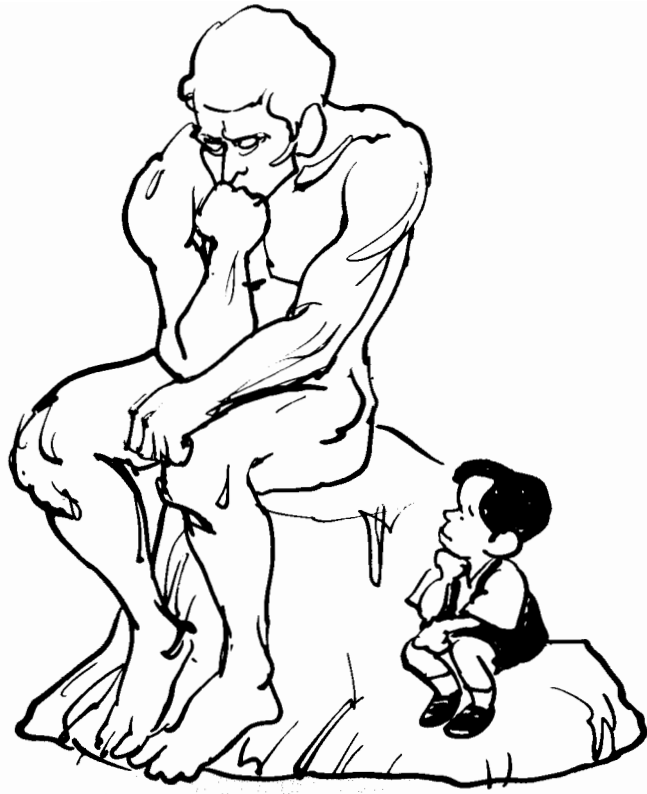
ในบางครั้งเด็กอาจมีคำถามแปลก ๆ คำพูดแปลก ๆ มีความสนใจแปลก ๆ ไม่สนใจเลี้ยงสุนัขพันธุ์หรืออย่างคนอื่น กลับสนใจมดแดง มดดำ หากลูกถามว่าจะเลี้ยงแมลงวันดีไหม พ่อแม่ น่าจะหาทางส่งเสริมอย่างสนุกจนสนใจเด็กทีเดียว เขาอยากรู้ อยากเห็นในสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้สนใจ ไม่มีทางใดอื่นนอกจากจะผสมผสานไหลลื่นไปกับเขาด้วย ให้ความร่วมมือกับเขา จัดเครื่องมือ เครื่องมือให้ และคอยดูแลควบคุมมิให้ทอดทิ้งสัตว์ที่เขาเลี้ยง เช่นถ้าเกิดอยากเลี้ยงตุ๊กแกคุณพ่อคุณแม่ก็ต้องสร้างตุ๊กแกให้ตุ๊กแกอยู่และสร้างบรรยากาศในตู้ให้เหมือนกับบรรยากาศเมื่อหลายพันปีมาแล้ว โดยนึกสมมติให้ตุ๊กแกเป็นสัตว์โบราณเสียก็ได้ หรือบางทีเด็กอาจสนใจใคร่รู้ ใคร่ค้นหาว่า ที่เขาว่าเวลาตุ๊กแกร้องด๊ับแก ๆ จะมีงูเขียวมาล้วงคอกินด๊ับแกนั้นมันเป็นเรื่องจริง หรือเป็นตำนาน เวลาจับประทานอาหารด้วยกัน เขาอาจจะทดลองอะไรแปลก ๆ ด้วยการดักโน่นผสมนี่ตามลักษณะนิสัยใคร่รู้ อาจจะสร้างสรรค์ด้วยการหาวิธีกินอันพิสดาร เช่นกินไอศกรีมกับแกงเผ็ด, ผอยทองกับผัดเปรี้ยวหวาน เป็นต้นด้วยอยากรู้ว่ารสชาติมันจะเป็นอย่างไร คุณพ่อคุณแม่ก็ไม่ควรไว้วางใจปล่อยเขาทำต่อไปและทำใจให้ได้ก็แล้วกันว่า เขากำลังปูพื้นฐานที่จะเป็นพระป้าผู้ฉันทวม เป็นการเจริญรอยตามท่านภิกษุสงฆ์ผู้มี

ปฏิบัติอันน่าเลื่อมใส คุณพ่อคุณแม่ น่าจะคิดว่าคนที่ช่างกินก็คือคนที่ช่างลองผสมสารพัดอย่างมาก่อนนั่นเอง โลกจึงได้มีอาหารผสมผสานแปลก ๆ ใหม่ ๆ เกิดขึ้นทุกวี่ทุกวัน แต่ไหนแต่ไรมาเรารู้จักกินแตงโมกับปลาแห้ง, ปาท่องโก๋กับน้ำเต้าหู้, เต้าฮวยกับปาท่องโก๋, สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้ย่ำไรกัน ถ้ามิใช่เพราะนักกินผู้สร้างสรรค์ แจกเช่นลูกของเราเริ่มขึ้นก่อน ใครจะรู้ลูกของเราจะเป็นพ่อครัวบันลือโลกที่ช่างคิด ช่างลอง ช่างทำในวันหน้าก็ได้

48

ในที่สุดบ้านเราก็จะเป็นโลกของเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์เมื่อลูกนั้นเริ่มจะมีความคิดสร้างสรรค์หรือเริ่มที่จะรู้ว่าตนเองมีความพิเศษแล้ว คุณพ่อคุณแม่ก็น่าจะมีความรู้สึกภูมิใจใคร่สนับสนุน บางทีก็ต้องทำงานหนักขึ้นสักหน่อย ให้ทำใจว่าเมื่อมีลูกสร้างสรรค์แล้วจะทำตัวสบาย ๆ นั้นไม่ได้ ต้องเปิดตัวรับคลื่นลูกใหม่ทุกลูก และเปิดใจรับกิจกรรมทุกรูปแบบเลยทีเดียว

สรุปแนวทางสร้างเสริม
ความคิดสร้างสรรค์

๒ เด็กทุกคนนั้นมีความพิเศษเฉพาะตัวของเขา มีความถนัด ความสนใจ และเรียกได้ว่ามีความคิดสร้างสรรค์กันทั้งนั้น เพียงแต่คุณพ่อคุณแม่สามารถดึงเอาสิ่งเหล่านั้นออกมาให้เห็นได้ชัดเจนได้เร็วเท่าใด เด็กจะคิดสร้างสรรค์ได้มากน้อยเพียงใดก็ขึ้นกับท่าที และการกระตุ้นของผู้ใหญ่ การเปิดใจกว้างที่จะรับฟังคำถามแปลก ๆ ของเด็กนับเป็นความสำคัญอันดับแรก ไม่ว่าจะจุกจิก หรือแสนธรรมดาสามัญ ไม่ว่าจะแปลกพิสดาร แก่แดด แก่ลมอย่างไร ก็ให้ถือว่าควรค่าแก่การรับฟัง ไม่แสดงความรำคาญ ไม่ว่ากล่าว ไม่วิจารณ์วิจัยหรือเพิกเฉย เพราะเราต้องการให้เด็กรักษาความอยากรู้อยากเห็นไว้อย่างคงทนถาวร เด็กจะได้ไม่กลายเป็นคนเฉื่อยชาหรือกลายเป็นคนที่ไม่สนใจอะไรเลย

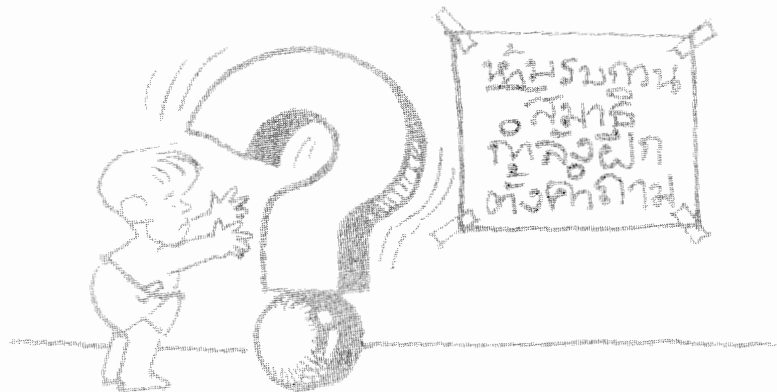
ข้อที่ควรเน้นมากที่สุดก็คือ ไม่ควรรีบร้อนตอบหรือป้อนข้อมูลให้กับเด็ก แต่ใช้วิธีช่วยให้เด็กคิดต่อไปให้กว้างไกล เวลาเด็กถามก็ให้โยนคำถามย้อนกลับไป ให้เด็กได้คิดหาคำถามย้อนกลับมา เด็กก็จะสนุกกับการสนทนาโต้ตอบกันด้วยคำถาม เด็กจะได้รู้จักคิดหลายแง่มุม ได้ใช้จินตนาการอย่างล้าลึก และได้คาดคะเนเป็น เหล่านี้ล้วนเป็นทักษะพื้นฐานที่จะสร้างสรรค์ได้ในที่สุดทั้งสิ้น

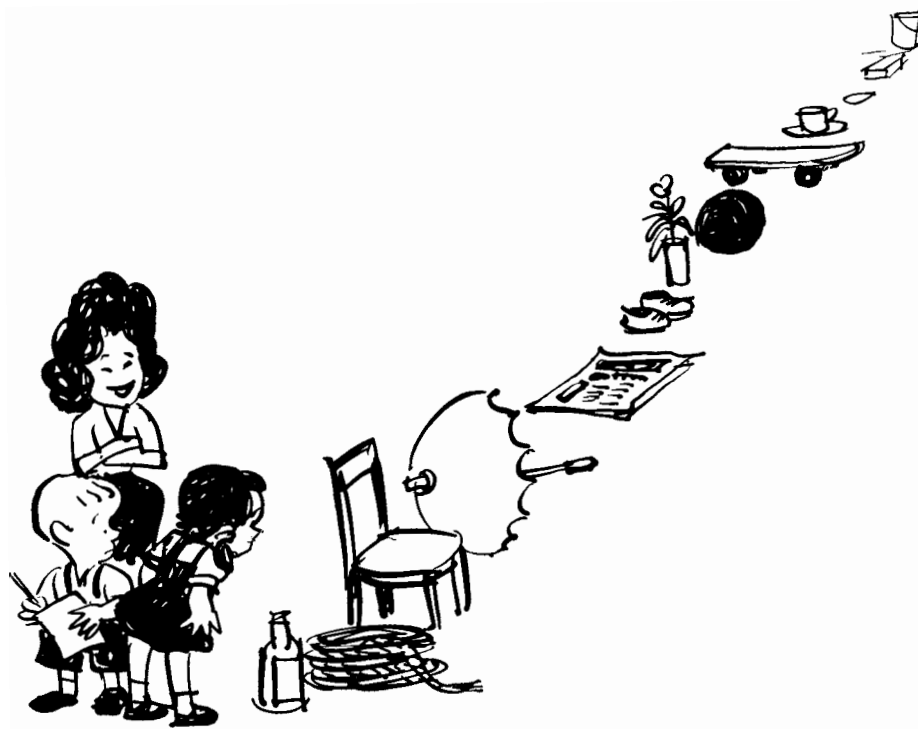
ขอให้สังเกตด้วยว่า เราไม่ได้ให้ความสำคัญแก่คำตอบ

หรือข้อมูลเลย เพราะถือว่าข้อมูลหาเมื่อไหร่ก็ได้ เปิดหนังสือ ก็พบ ค้นคว้าจากที่ไหนก็ได้ อื่นๆข้อมูลวันนี้เป็นอย่างนี้ อีกวันหนึ่ง อาจจะเปลี่ยนไปก็ได้ ยิ่งนานวันเราจะเห็นว่าข้อมูล ทุกวันนี้มันวันก็ยิ่งเพิ่มพูนสุดที่จะจดจำได้ทั้งหมด คอมพิวเตอร์ ก็มีไว้ช่วยเราจดเราจำแล้ว เปิดปุ๊บก็ได้ปั๊บ จะเสียเวลาจดจำ มากมายไปทำไมกัน สอนให้คิดเป็น ค้นเป็นจะได้ประโยชน์ มากกว่า

นอกจากนั้นเราก็ควรถือโอกาสฝึกหัดเด็กให้ตั้งคำถาม ให้เขาร้องเขารอย คือให้ตรงเป้าหมายตรงประเด็นนั่นเอง เพราะโดยธรรมชาติเด็กมักสนใจอะไรในช่วงสั้น ๆ และมัก สนใจอะไรหลาย ๆ อย่างพร้อม ๆ กัน บางทีก็ถามเรื่อย เจื้อย โดยไม่พะวงว่าผู้ฟังเขาจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบอย่างไร บางทีก็มีลักษณะเหมือนกับการคิดหรือรำพึงดัง ๆ มากกว่า

เมื่อเวลาที่เด็กถามให้รับฟัง และน่าจะนำนิสัยการ ข้างถามนั้นมาเป็นเครื่องมือพัฒนาทักษะการถามของเด็กเอง ทั้งนี้เท่ากับผู้ใหญ่มีโอกาสพัฒนาทักษะการตั้งคำถามของ ตัวเองด้วย

ปัญหาอันทำลาย

เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์นั้นเราน่าจะทราบดีอยู่แล้วว่าไม่ชอบอะไรเรียบ ๆ แขนธรรมดาแต่รักชอบอะไรที่ท้าทายความสามารถ อะไรที่ยาก ๆ ดังนั้นแนวทางที่จะส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กที่สำคัญคือการชี้แนะ ชักนำให้เด็กคิดและทำกิจกรรมที่ท้าทาย โดยป้อนคำถามหรือปัญหาให้ อาจจัดกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นเกมสนุก ๆ งานเขียน คันทรี เกี่ยวกับบทเรียน อะไรก็ได้ทั้งสิ้น สิ่งเหล่านี้ไม่ว่าจะเสนอให้เด็กในรูปแบบใด ต้องมีลักษณะท้าทาย ยุ่งยากซับซ้อน เด็กต้องใช้ความคิด ต้องใช้ทั้งจินตนาการ ต้องใช้ทั้งความรู้สึก ต้องใช้การทำงานของร่างกายทุกระบบ ต้องเป็นไปพร้อม ๆ กัน ไม่แยกแยะว่า ครั้งนี้จะใช้แต่ความคิดอย่างเดียว ครั้งนี้จะใช้จินตนาการ ครั้งนี้จะใช้พลังกาย ครั้งนี้จะใช้แต่ความรู้สึกล้วน ๆ หากได้ เด็กต้องใช้ทั้งตัวแก้ปัญหา นั่นก็คือได้เรียนรู้ได้ฝึกหัดทั้งตัวนั่นเอง

ตัวอย่างเกมต่อไปนี้

เกมที่ 1. เคลื่อนไหวร่างกายโดยใช้สิ่งของ
เปลี่ยนความคิดให้หลากหลาย

เอาของวางบนพื้นห้องสัก 10 อย่าง แก้วไม่มีเท้า

แขน 1 ตัว, ใบไม้, ร่ม 1 คัน, ดินสอ 1 แท่ง, กระดาษหนังสือพิมพ์ 1 คู่, ลูกหิน 1 ลูก, กระป๋องนมเปล่า 1 ใบ, ผ้าแพรโพกหัว 1 ผืน, รองเท้า 1 ข้าง, เชือกผูกยาว 1 หลา 1 เส้น

ให้เด็ก 10 คนเดินเรียงแถวเข้าไปหาสิ่งของเหล่านี้ทีละ 1 ชิ้น ให้ครบสองรอบ และออกคำสั่งให้ทำตาม ดังนี้

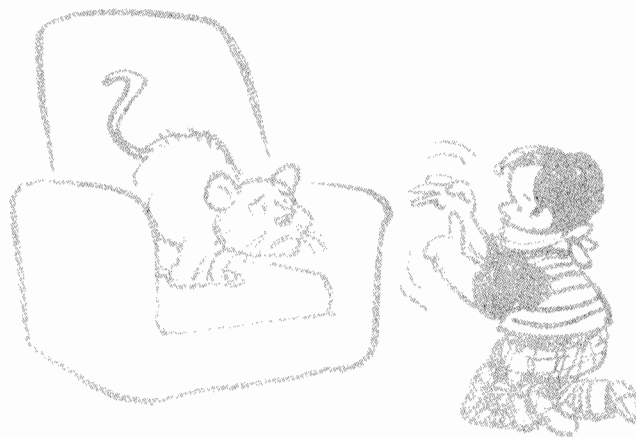
1. เคลื่อนตัวจากสิ่งหนึ่งไปยังอีกสิ่งหนึ่ง โดยวิธีใดก็ได้และให้เปลี่ยนวิธีเคลื่อนตัวไปด้วยตลอดเวลา

2. ให้ใช้ความคิด และจินตนาการว่า จะสมมติให้สิ่งของแต่ละสิ่งนั้น เป็นอะไรก็ได้ ที่ไม่ใช่สิ่งของที่หยิบมา ต้องออกท่าทางซ้า ๆ อย่างชัดเจน เพื่อให้คนอื่นรับทราบว่าเขาเห็นสิ่งนั้นเป็นอะไร

3. ไม่ให้ลอกแบบผู้ใด ให้คิด และแสดงท่าทางไปเรื่อย ๆ 2 เที้ยว โดยไม่ซ้ำกันเลย

56

คำสั่งเหล่านี้ ก็คือปัญหาที่เด็กจะต้องแก้ มีลักษณะท้าทายเป็นปริศนา เด็กต้องใช้ทั้งความคิดและจินตนาการ ไม่นานนั้นอาจเป็นป็นหรือดาบก็ได้ ดินสออาจกลายเป็น

ลิปสติก ดินสอเขียนคิ้ว กระดาษหนังสือพิมพ์อาจกลายเป็นหมวก เป็นกระโปรง ซึ่งต่างคนต่างคิดเอาเอง ไม่ลอกเลียนแบบของใคร ไม่เอ่ยปากบอกความคิดของตนเองออกมาดัง ๆ แต่บอกให้ทุกคนรับรู้ถึงความคิดของตนเอง โดยการออกท่าทางเป็นละครใบ้กลาย ๆ เป็นเกมสนุกที่ไม่ต้องใช้เสียงไม่ต้องมีเสียงตบมือ หรือให้คะแนนนิยม มีแต่ความเจียบ จะพบว่าผู้คิดอะไรได้แปลก ๆ อย่างคาดไม่ถึง เด็กก็ได้ใช้สมองทั้งสองข้างทำงานไปพร้อม ๆ กัน ได้เคลื่อนไหว ได้คิด และรู้สึกสนุกด้วย

เกมที่ 2. ทำวงกลมได้จากอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย

การเล่านิทาน หรือร้องเพลง นักร้องทอล์กโชว์ ดาราภาพยนตร์ หรือวีดีโอ หรือวาดรูปบรรยายสัด้วยกันเป็นเรื่องที่ง่ายแต่ถ้าลองทำอะไรที่แปลก ที่ต่างออกไปจากที่วานี้สักสักหน่อยจะเป็นอย่างไรไป

ไม่ต้องมีเครื่องมืออะไร มีแต่ตัวเราเองล้วน ๆ คือ ร่างกายของเราเอง ไม่ต้องไปซื้อไปหาที่ไหน สะดวกแสนสะดวก ใช้แต่มือสองมือของเราเท่านั้นก่อน เอามันมาประกบกันโดยวิธีต่าง ๆ ฝ่ามือชนฝ่ามือข้าง หลังมือชนหลังมือข้างข้างมือกับข้างมือด้วย อย่างไรก็ตามก็ได้ให้เคลื่อนไหวไปมาเป็นรูปต่าง ๆ โดยยืดบ้างเหยียดบ้าง คู้บ้าง งอบ้าง บิดบ้าง ดูซิจะได้รูปทรงที่รูปทรง คุณแม่ก็ทำคุณลูกก็ทำ ต่างคนต่างทำซ้ำเลื้อยดูกันก็ได้แต่อย่าลอกแบบกันเป็นใช้ได้

เราจะได้รูปทรงที่รูปทรงจนนับไม่ถ้วนใช่หรือไม่ สารพัดรูป เป็นอะไรก็ได้ มองดูคล้ายกบบ้างเป็ดบ้าง แล้วแต่จะจินตนาการเอง ใช้ความคิดบอกจินตนาการเหมือนเวลาเราดูก้อนเมฆในท้องฟ้า และคิดไปไกล ๆ ยิ่งยิ่งงั้น

อีกแบบหนึ่ง ก็คือการออกคำสั่งแบบ “เหยียฟ้าทำดิน”

ให้เด็กใช้นิ้ว มือ แขน เราทำวงกลมหรือรูปรี ๆ กระเด็ด ๆ ไปทางวงกลม แล้วถามเด็กว่าเขาจะทำได้ จะได้กี่วงกลม เด็กก็ต้องคิด ทั้งหมดทั้งกระดิกพยายามตั้งวงให้ได้ คราวนี้ คุณลูกจะเข้าใจเรื่องของคุณพ่อ คุณแม่ไม่ได้แล้ว เพราะคุณพ่อคุณแม่เป็นผู้ออกคำสั่งเท่านั้น

จากทำนั่งและทำวงกลมแล้วลองเปลี่ยนยืนดูบ้าง ใช้ร่างกายทั้งร่างกาย ซึ่งอาจเป็นวงอะไรสักอย่างซึ่งดูคล้าย ๆ วงกลม วงรี ๆ เป็นรูปไข่...หมดรายการนี้ เด็ก ๆ อาจอยากลองทำอีกให้ได้หลาย ๆ วง

เพื่อเป็นการสลับฉาก อาจมีการอ่านนิทาน ร้องเพลงดูภาพยนตร์ที่สนุกและท้าทายระหว่างการเปลี่ยนเกมส์จะดีเหมือนกัน

แบบฝึกหัดนี้ คุณพ่อคุณแม่สามารถใช้สอนให้ลูกรู้จักทำในสิ่งที่ปัญหาท้าทายได้ โดยปกติแล้วเวลาคุณพ่อคุณแม่จะสอนเด็กเรื่องรูปทรงต่าง ๆ มักจะใช้รูปภาพ หรือใช้การวาดรูปให้เด็ก ๆ ดู มักลืมไปว่าร่างกายของเราเองก็สามารถใช้สอนเด็กให้รู้จักรูปร่าง ขนาดต่าง ๆ ได้ เป็นเรื่องของการให้ความรู้ที่สนุกสนานอีกแบบหนึ่ง

เกมที่ 3. เส้นและรูปอันท้าทาย

แบบฝึกหัดนี้ทำได้โดยการนำกระดาษแผ่นใหญ่ 1 แผ่น วางไว้กับพื้นห้อง แล้วนั่งลงล้อมวงกัน คุณพ่อ คุณแม่ และลูก ให้ทุกคนใช้ดินสอสีคนละสี วาดเส้นคนละเส้น ทีละคน เส้นที่วาดจะเป็นเส้นอะไรก็ได้ ตั้งต้นตรงไหนก็ได้ หยุดตรงไหนก็ได้ แล้วแต่ความพอใจของแต่ละคน ถ้ามีคนน้อยก็ให้ผลัดกันทำคนละ 2 รอบ แผ่นกระดาษของเราก็จะเต็มไปด้วยเส้น นานาเส้น ตัดผ่านกันบ้าง ขนานกันบ้าง ล้อมวงกันบ้าง เสร็จแล้วให้ทุกคนนั่งมองดูเส้นต่าง ๆ นานาสัก 1-2 นาที มองแล้วจินตนาการให้เป็นรูปอะไรก็ได้ ให้ภาพนั้นเกิดขึ้นในใจ จาก

นั้นใช้ดินสอสีระบายให้เป็นรูปซึ่งเกิดจากเส้นที่ตัดกันนั้น
ทีละคน คนละรูป สามารถต่อเติมได้เล็กน้อย ทำนองเดียวกัน
กับการมองดูท้องฟ้าที่เต็มไปด้วยก้อนเมฆ มองไปคิดไปใช้
จินตนาการให้เป็นรูปอะไรได้มากมาย

ต่อจากนั้น ก็ให้กำหนดรูปของตนเองแต่ละรูปให้เป็น
ตัวละคร และแต่งบทสนทนาได้ตอบกันเป็นละครเรื่องหนึ่ง

เช่นถ้าเราระบายสีรูปของเราเป็นหมา รูปนั้นก็เป็นตัว
ละครตัวหนึ่ง เป็นหมาชื่อเจ้านิล อีกคนระบายสีรูปวงกลม
ก็สมมติให้เป็นอะไรก็ได้ ตั้งแต่ลูกฟุตบอล ลูกปิงปอง หรือ
ขนมผิงแสนกล เป็นต้น

ใช้ความคิด ใช้จินตนาการ ใช้ร่างกายของเราลุกขึ้น
แสดง ใช้อารมณ์สอดใส่ให้ดูสมจริงเพราะตัวละครต้องมีบท
บาท ทั้งโกรธ ดีใจ เศร้า สารพัด จะสร้างสรรค์

มองเผินดูเหมือนเป็นเรื่องเล่น ๆ แต่ความจริงแล้ว
ได้ประโยชน์มากสำหรับเด็ก เป็นสิ่งที่มีคุณค่า เป็นการฝึก
การเรียนรู้เพื่อเป็นผู้สร้างสรรค์ ได้ถอดอารมณ์ของเขาใส่
ในตัวละครที่เขาเป็นผู้สร้างขึ้น จัดเป็นเรื่องเล่าได้เรื่องหนึ่ง
หรือบทละครได้อีกหนึ่งทีเดียว

เกมที่ 4. ของเล่นทำท่าย

เด็กที่จะเป็นคนเก่ง โตขึ้นเป็นคนมีความคิดสร้างสรรค์ และประสบความสำเร็จนั้น ประสบการณ์ในเรื่องของเล่นของเด็ก ๆ จะมีความสำคัญมิใช่น้อย คุณพ่อคุณแม่หลายท่านคงทราบว่าการเล่นของเด็กก็คือการทำงานของเด็ก ทุกครั้งที่เล่นมักจะต้องมีของเล่น จะได้สนุกสนาน ตื่นเต้น เราจึงตั้งนั้นคุณพ่อคุณแม่จึงมักเน้นของเล่น เพื่อสร้างความสนใจของลูกโดยไม่ต้องเสียเงินเสียทอง เสียเวลาไปเลือกหาซื้อของเล่น

ควรรู้จักวิธีกระตุ้นหรือท้าทายเด็กด้วยของใช้หรือเศษวัสดุไม่ว่าในสมัยนี้ของเล่นมีสีสันหลากหลายที่มีมากรูปแบบ ในกรอบของอุปกรณ์การศึกษาทั้งที่มีขายอยู่เกลื่อนในตลาด และทั้งที่คิดทำขึ้นเอง ในตู้ บนชั้น บนหิ้ง บนผนัง เด็กได้จับต้องลูบคลำฝึกประสาทสัมผัส ฝึกกล้ามเนื้อมัดเล็กมัดใหญ่ เหล่านี้เป็นเครื่องมือฝึกทักษะทางกายแล้วก็ยังเป็นเครื่องเตรียมความพร้อมส่วนหนึ่ง การให้รู้จักเรื่องของความจำเสียส่วนใหญ่ซึ่งอาศัยการทำงานซีกซ้ายของสมองแต่เพียงอย่างเดียว การคิดให้หลากหลายแปลกแหวกแนวโดยใช้อุปกรณ์ที่ใช้แล้วเป็นของที่ไม่ต้องซื้อหา แต่มีอยู่รอบตัว เราน่าจะมาดูกันว่ามียะไรบ้างที่จะกระตุ้นเด็กให้สนใจได้

ลองหาของเล่นที่หาได้ง่าย ๆ เป็นของใช้ธรรมดาไม่ต้องซื้อหาสัก 2-3 ชิ้น แล้วสังเกตวิธีเล่นของเด็กด้วย เช่น

- ให้เด็กเล่นกล่องกระดาษโตขนาดลงไปนั่งนอนได้
- ให้เด็กเล่นเก้าอี้ไม่มีเท้าแขนขนาดผู้ใหญ่ 1 ตัว
- ให้เด็กเล่นผ้าปูที่นอนขนาดเตียงเดี่ยว 1 ผืน

สิ่งของทั้ง 3 ชิ้นนี้เตรียมไว้ให้เด็กเล่นต่างเวลากัน และในห้องที่ไม่มีอะไรอื่นมาแย่งความสนใจของเด็ก นอกจากของที่เตรียมไว้

จะเห็นได้ว่า ถ้าคุณพ่อคุณแม่ให้โอกาสกับลูก เขาก็จะใช้สมองทั้งสองซีก โดยข้างหนึ่งก็มีความคิดแปลก ๆ ไม่ซ้ำ

กับใคร มีรายละเอียด มีความหลากหลาย ส่วนอีกข้างหนึ่งก็มีจินตนาการให้เขาเล่นสมมติได้ตามใจปรารถนา ผ้าปูที่นอนอาจจะนำมาเป็นผ้าห่ม เป็นเครื่องแต่งตัวของฝีกองกอย แก้วอะตะแคงลง อาจป็นขันไปจับขี้เป็นรถมอเตอร์ไซด์ กล้องกระดาษ

61

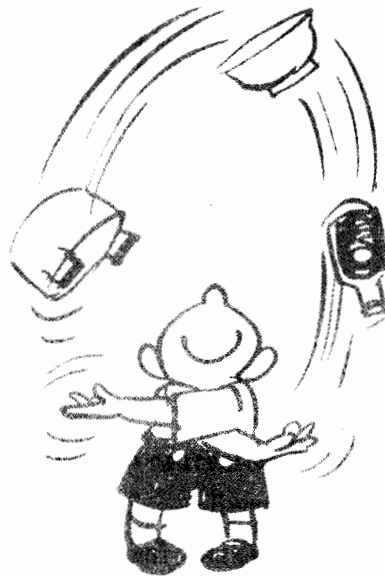
ก็เป็นรถเมล์ หรือเรือบิน หรือถ้ามีด หรือกรงสำหรับหมาสมมติตัวน้อย

ของเล่นแม้จะเป็นสิ่งของธรรมดา ๆ จากที่บ้าน เป็นของเหลือใช้ หากเด็กมีจินตนาการก็อาจจะคิดได้และจินตนาการได้หลากหลายเมื่อได้เห็น ได้สัมผัส ข้อสำคัญอย่าวางสิ่งเหล่านี้เอาไว้ให้เด็กเล่นในที่เดียวกัน ในเวลาเดียวกัน หลาย ๆ อย่าง เพราะจะทำให้ความซึ้ง ความคิดในเรื่องจินตนาการ

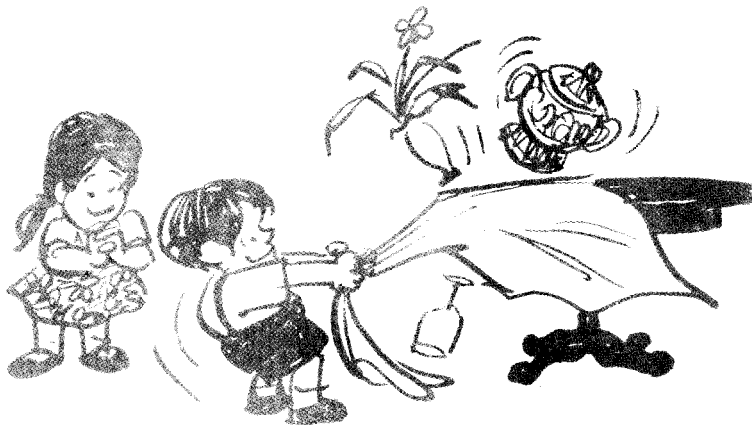
ในของสิ่งเดียวกันนั้นไม่ชัดเจน เพราะฉะนั้น ควรหยิบมาใช้
ทีละอย่างสองอย่างก็เพียงพอแล้ว

ขณะที่เด็กเล่นโดยลำพัง หรือในขณะที่เราเล่นกับเด็ก
ลักษณะของเด็กหลายอย่างที่ทำให้เราสงสัยว่า เราสอนให้เด็ก
คิดพอหรือเปล่า บางครั้งเด็กไม่สามารถแก้ปัญหาเองได้และ
เราก็นึกไปว่าเด็กของเราไม่ยอมคิด แท้ที่จริงอาจจะเป็นว่า
เพราะเราสอนให้เขาคิดน้อยไปก็ได้ ปกติเด็กเล็กยังไม่มีนิสัย
ช่างคิด หากเขาเป็นคนช่างคิดแล้ว ความช่างคิดจะมีประโยชน์
แก่ตัวเขาเองอย่างสุดที่จะพรรณนา

เราได้เสนอแนะกิจกรรมหลาย ๆ กิจกรรมที่คิดว่ามี
ลักษณะท้าทายให้เด็กได้ดี และใช้จินตนาการอย่างพอควร
ด้วยมีการวางของใช้ที่เด็กเห็นจำเจอยู่ทุกเมื่อเชื่อวันได้ลองคิด
ใช้ คิดเล่นดูบ้าง เช่น

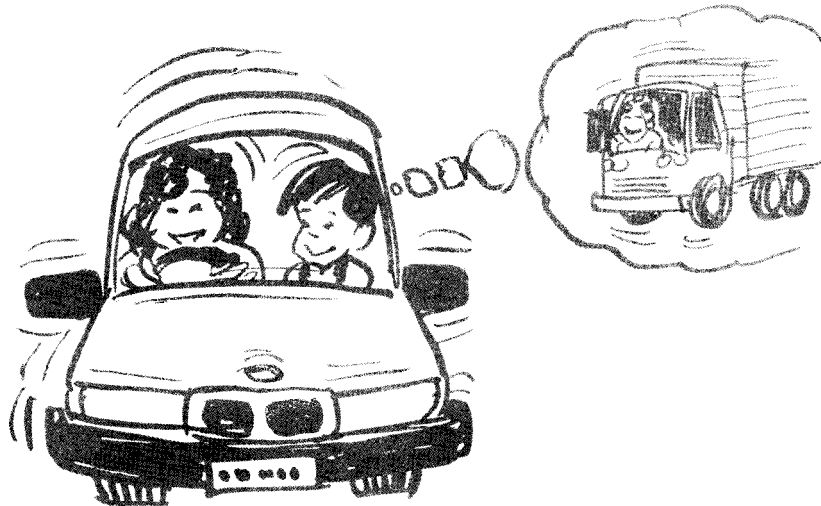

1. เวลาใช้เก้าอี้ หนังสือพิมพ์ ดินสอ หากเด็กใช้ความคิดผสมกับจินตนาการ สิ่งดังกล่าวจะช่วยกระตุ้นเขาให้แสดงออกมาเป็นท่าทาง ไม่ใช่คำพูด เช่น ดินสอ มีความยาว เด็กอาจจินตนาการเป็นนุหรีก็ได้
2. การเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นกับของธรรมดา ๆ ที่มีอยู่รอบ ๆ ตัวอย่างอิสระ โดยมีให้มีสิ่งอื่นมาแย่งความสนใจไปจากของเล่นที่วางไว้ให้ เช่น กองกระดาษ เก้าอี้และผ้าปูที่นอน ล้วนเป็นสิ่งที่ท้าทายให้ใช้ทั้งความคิด และจินตนาการทั้งสิ้น เด็กจะต้องเคลื่อนไหวไปมา สอดใส่ความรู้สึก คิดสมมติว่าเป็นอะไรต่าง ๆ ตามความคิดคำนึงของตน
3. ให้โอกาสเด็กได้ใช้ร่างกายของตนเอง ใช้มือแตะ สัมผัส ทั้งบีบทั้งตัก ให้โค้งเป็นวง ให้เหยียดเป็นเส้น แล้วปะติดปะต่อให้เกิดเป็นรูปต่าง ๆ เช่น ทำเป็นรูปวงกลมในลักษณะต่าง ๆ หลากขนาด เป็นต้น
4. ระบายสีรูปที่เกิดจากเส้นที่สร้างขึ้นบนกระดาษ แต่งให้เป็นตัวละคร เล่าเป็นนิทาน ใส่อารมณ์ลงไปในตัวละครให้เหมาะสม

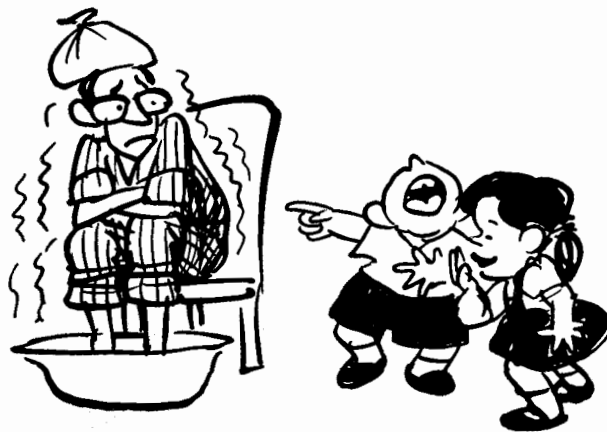

เหล่านี้ล้วนแต่เป็นกิจกรรมที่ท้าทายความคิดของเด็กเอง แม้ความคิดอ่านนั้นจะไม่พิเศษสุดอย่างใดนักและแม้จะเคยมีใครคิดทำมาก่อนแล้ว แต่มันก็เป็นความคิดของเขาเอง มันท้าทายเสียจนเด็กเองไม่มีเวลาจินตนาการ ใดๆ หรือเสียเวลาคอยพะวงดูคนอื่น ไม่ว่าจะแปลกแหวกแนว หรือธรรมดาสามัญก็เป็นความคิดของเขาเอง ข้อสำคัญเขารู้ว่าใคร ใดๆ ก็เห็น และยอมรับฟัง เห็นคุณค่า เขาก็พอใจ อุ่นใจ มั่นใจ เมื่อเคยชินกับอิสรภาพของความคิดอันนี้แล้ว ความอุ่นใจนี้จะทำให้เขากล้าแสดงออกได้เรื่อยไป ความคิดและจินตนาการก็เหมือนมด ยิ่งลืบก็ยิ่งคืบ เมื่อเด็กชินกับการใช้ความคิดบ่อย ใดๆ โดยเป็นตัวของตัวเองตลอดเวลาตรงชัยแห่งความสร้างสรรค์ก็จะอยู่แค่เอื้อมเท่านั้นเอง

อนึ่งพึงสำเหนียกว่า การที่จะปล่อยให้เด็กคิดเองโดยไม่มี การกระตุ้น ชี้แนะ สักแต่โยนคำถามแบบคำสั่งว่า “เอ้า คิดเอง” เด็กจะคิดไม่ออก แนนอนพอมแมก็ต้องรู้จักใช้คำถาม สร้างโจทย์ สร้างเงื่อนไข สร้างปัญหา จัดกิจกรรมที่ยั่วยุ ความคิดต่าง ใดๆ ให้เขาเคยชินกับโจทย์ ปัญหา และกิจกรรม

ที่ซับซ้อน ยุ่งยาก ทำทลายให้มากเสียก่อน เขาจึงจะสร้าง-
สรรค์ เขาต้องมีโอกาสคิดอย่างอิสระ และสร้างสรรค์ ก่อน
ที่จะสร้างสรรค์อะไรได้จริง ๆ การคิดบ่อย ๆ แต่ไม่ใช่ท่องจำ
ทำเองบ่อย ๆ ไม่ใช่ลอกทำ จะทำให้เด็กคิดได้ดังที่พ่อแม่หวัง

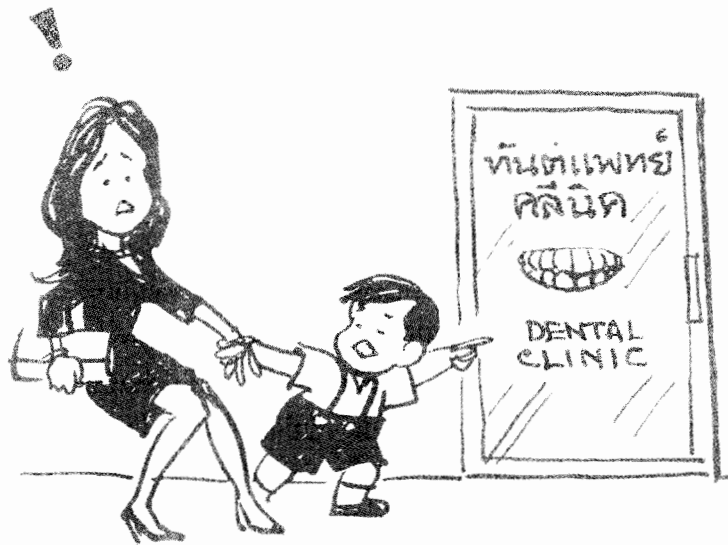
อารมณ์ขันกับ
ความคิดสร้างสรรค์

ลักษณะของผู้ที่มีความสร้างสรรค์ที่น่าจะกล่าวถึง อีก
 ลักษณะหนึ่งก็คือ ความเป็นผู้มีอารมณ์ขัน เมื่อใดเราพบผู้ใหญ่
 ที่มีอารมณ์ขัน หรือเด็กที่มีอารมณ์ขัน จะมีความรู้สึกว่
 ถ้าได้อยู่บ้านเดียวกัน เราคงมีความสุข อารมณ์ขันเป็น
 ลักษณะที่เรายอมรับกันว่า เป็นสิ่งที่เกิดมากับตัว เป็นพร
 สวรรค์ เป็น “คุณทลชนเพชร” ใครมีก็นับว่าเป็นผู้โชคดี มี
 บุญ มองโลกในแง่ดี จิตใจบริสุทธิ์สดใส ใครเข้าใกล้ก็เย็น
 ผู้ที่มีความสร้างสรรค์ในตัว มักมีลักษณะนี้อยู่เต็มตัว เพราะ
 เป็นผู้ที่มีนิสัยมองทุกอย่างในแง่มุมที่ไม่เหมือนผู้อื่น มองเห็น
 ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวในลักษณะที่แปลก
 พิสดาร ไม่ซ้ำแบบใคร ถึงแม้จะเป็นสิ่งที่เรายอมรับกันว่า
 เกิดมากับตัว ก็อย่างเพิ่งท้อแท้ว่า เป็นสิ่งที่สร้างเสริมให้เกิด
 ขึ้นไม่ได้ อย่างน้อยเราก็คงช่วยให้เด็กของเรามองโลกในแง่สวย
 งาม รื่นรมย์ ไม่จริงจัง ไม่กังวลกับสิ่งที่สูญหายไป เปลี่ยนไป
 ได้โดยไม่ยากนัก ถ้าเราจะใส่ใจ และใครจะเสริมสร้างอย่าง
 จริงจัง

ประการแรก ตัวคุณพ่อคุณแม่เองต้องเป็นตัวอย่าง
 หรือเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น ไม่เครียด ไม่เคร่ง ไม่กลัว ไม่

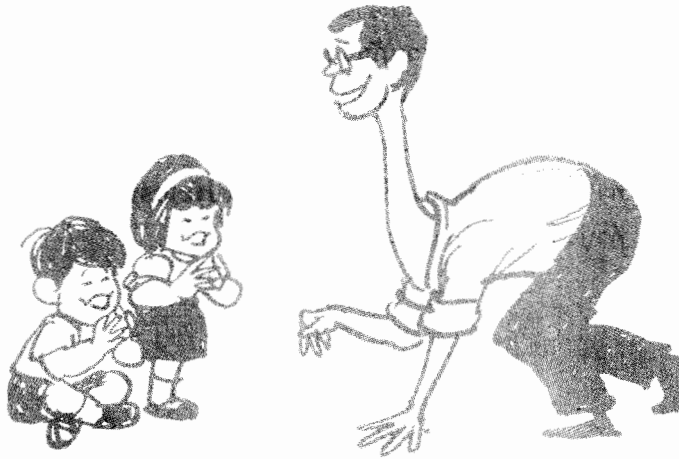
กังวลเมื่ออะไร ๆ ไม่เป็นไปตามที่คาดไว้ หวังไว้ หรือคาดหมายไว้ มีสติตามรู้ที่จะหาคำพูดตลกมากลบเกลื่อน คลี่คลายสถานการณ์ได้เสมอ ๆ ทุกครั้งไป

68

ประการที่สอง ฝึกให้เด็ก “คิดเผื่อไว้” หากมีความผิดพลาดเกิดขึ้น ตัวอย่างเช่นชวนให้ลูกคิดด้วยคำถาม.. “สุดสัปดาห์หน้าเราไปชายหาดเลยกัน ถ้าหากคุณพ่อเกิดมีธุระไปไม่ได้ ลูกจะทำอะไร” หรือ “ถ้าลูกได้ของนี้ไป เป็นของขวัญวันเกิดจากแม่ ถ้ามันแตกหักหรือหายไป ลูกจะคิดอย่างไร” เป็นต้น คือให้ลูกหัดคิดเผื่อไว้

ประการที่สาม เมื่อเวลาที่ คุณพ่อคุณแม่ ลูก อยู่
พร้อมหน้ากัน เพื่อสังสรรค์ก่อนนอน หรือเวลาพักผ่อนอื่นใด
ก็ได้ ให้ฝึกเล่นเกม “ถ้า” ตั้งสมมติฐานต่าง ๆ ให้แปลกพิสดาร
ให้ซ้ำ ให้ขัน ฟังแล้วหัวเราะได้จนตัวงอทีเดียว เช่น “ถ้า

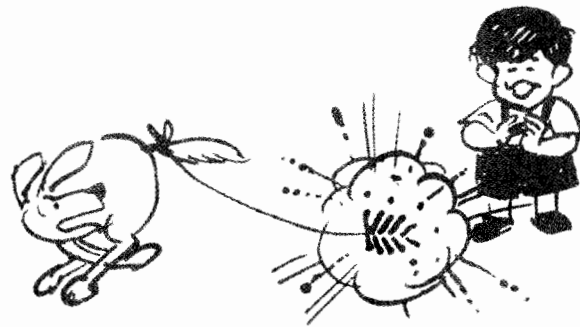

69

เราเป็นอูฐคอยาวกันหมด เราจะเดินอย่างไร นอนอย่างไร”
แล้วก็ลุกขึ้นทำท่าอูฐคอยาวกันให้สนุก แต่เกมแบบนี้ ถ้าจะ
ให้ได้ผล ให้ลูกได้เป็นผู้บ่อนปัญหาบ้าง ผลัดกันคิดปัญหาบ้าง
แทนที่จะเป็นผู้แก้ปัญหาย่างเดียว การใช้จินตนาการอัน
เพริศแพร้ว หรือ Fantasy เป็นสิ่งที่ช่วยได้มาก ต้องผลัด
กันคิด พูด และทำ จะได้เป็นการกระตุ้นกันและกัน คุณพ่อ
คุณแม่ที่มีความสามารถในการวาดรูปจะช่วยให้เด็กวาด
มโนภาพได้ การช่วยกันแต่งตัวสัตว์เป็นภาพเขียนให้กันดู
เช่นเขียนลายของยีราฟบนตัวควาย ให้ลิงไล่วก ให้หมาหน้า
วอก ตลกแบบน่ารัก ก็จะช่วยได้มาก แต่งตัวจริง ๆ ก็ได้

หรือต่างคนต่างวาดก็ได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้
เลยเวลาเล่นเกมนี้ จะต้องปล่อยความคิดให้พุ่งเฟื่องไปในดิน
แดนสนธยา ดินแดนแห่งความฝัน ดินแดนแห่งจินตนาการอัน
เพริศแพรวพรรณราย

อันที่จริงแล้ว เราไม่สามารถทราบได้ว่า อะไรที่ทำให้
เด็กหัวเราะได้ เราก็คงได้แต่เดา สิ่งที่เด็กขำเราอาจจะไม่ขำ
สิ่งที่ผู้ใหญ่เห็นขำ เด็กก็อาจจะไม่รู้สึกรู้สมอะไรก็ได้ ดังนั้น
คุณพ่อคุณแม่ต้องช่วยกันรวบรวมข้อมูลอันนี้มาวิจัยกันดู
เขียนลงไปในกระดาษเลยว่า เหตุการณ์อะไรที่ทำให้ลูกของเรา
หัวเราะอย่างขบขัน อารมณ์ขันสามารถคลายเครียด และ
ทำให้สมองปลอดโปร่ง คิดเรื่องอื่นที่เป็นประโยชน์ได้มากขึ้น
ทำประโยชน์ได้มากขึ้น

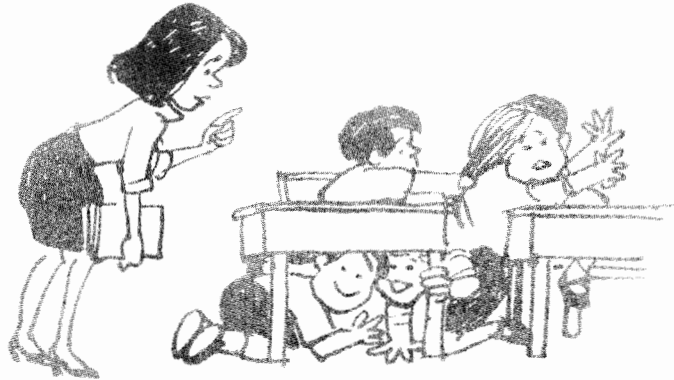
ใช้ความคิดให้บ่อย
เพื่อฝึกความคิดให้คล่อง

ในสมัยนี้ความสำเร็จของลูกในอนาคตขึ้นอยู่กับความสามารถที่จะคิด คิดได้คล่อง ความสามารถที่จะฝึกให้เด็กประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับว่าเด็กคิดไว คิดวิเคราะห์ คิดแตกต่างจากคนอื่นได้หรือไม่

ก่อนที่จะให้เด็กสร้างสรรค์อะไรได้นั้น ต้องมีการปูพื้นฐานให้ก่อน ต้องเตรียมกันนาน เป็นทางเดินที่ไกล แต่ก็มีได้จนถึงปากฟ้าหิมพานต์ สำหรับเด็กบางคน ก็อาจใช้ระยะเวลาฝึกสั้น ๆ แค่จากประตูน้ำ ไปสะพานมรราช บางคนต้องฝึกกันนานเหมือนออกจากกรุงเทพฯ ก็ต้องรอให้ถึงสุโขทัยก่อน แล้วจึงหัดคิดเองเป็นได้ ทั้งนี้แล้วแต่ขีดความสามารถที่ติดตัวมาแต่กำเนิด แล้วแต่การฝึกหัด และเจตคติบวกความสามารถของผู้ที่อยู่ใกล้ การปูพื้นฐานก็มีหลากหลาย สิ่งสำคัญทั้งดวันไม่ได้ก็คือการให้โอกาสเด็กได้คิดบ่อย ๆ คิดวันละหลาย ๆ หน ทั้งเล่น และจริง ทั้งโดยตรง และผสมผสานอยู่ในบทเรียน ฝึกจนเด็กคิดเป็น และคิดคล่อง พรั่งพรูออกมาเกือบเป็นอัตโนมัติ แบบฝึกหัดต่อไปนี้ นำไปใช้คิดเล่นสนุก ๆ ก่อนนอน หรือทุกเวลาที่ว่างหรือจะรอไว้ให้เข้าบทเรียนภาควิชาไหนก็ได้

บทเรียนแรก “แก้เมื่อย”

เมื่อเด็กอยู่กับเราเวลาใด ไม่ว่าจะเป็นเวลาเรียน หรือ

เวลานั่งเล่นอยู่ด้วยกัน ผู้ใหญ่มักจะเผลอเผลอให้เด็กอยู่ในอิริยาบถเดียวกันนานเกินไป แม้ในห้องเรียนบางแห่งก็นั่งเบียดเสียด แน่นขนัดยังกับลูกเจี๊ยบในเล้าไก่สมัยไฮเทค ถ้าให้ออกไปวิ่งเล่นออกกำลังไม่ได้ ก็ให้เปลี่ยนอิริยาบถโดยการออกคำสั่ง ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นปัญหาท้าทาย เช่น

“เด็ก ๆ คะ เด็ก ๆ นั่งได้กี่ท่าคะ เวลาครูตบมือหรือเคาะจังหวะที ก็ให้เปลี่ยนท่าทีหนึ่ง จนกว่าครูจะบอกให้หยุด”

จะสังเกตได้ว่า เราไม่ได้ออกคำสั่งตรง ๆ แบบหัตถรว่า นั่งกอดเข่า นั่งพับเพียบ นั่งพับขา ฯลฯ และถ้าเราออกคำสั่งแบบบ่อนปัญญาให้ขบคิดไปด้วย เราให้ออกาสเขาได้คิด เขาก็คิดออกมาได้เอง อย่างที่เห็น เด็กอายุ 2 ขวบ

สามารถทำได้คล่องกว่าผู้ใหญ่บางคนเสียอีก เขาได้ฝึกความคิด ใช้สมองทั้งสองข้าง อนึ่งการที่เด็กได้ขยับเนื้อขยับตัวเปลี่ยนอิริยาบถ เท่ากับเด็กได้ออกกำลังกายไปในตัวด้วย

บทเรียนที่สอง “แม่ไก่ค้อยเยี่ยหาคำ”

แบบฝึกหัดนี้ เราจะเป็นแม่ไก่ค้อยเยี่ยหากินไปตามดิน แต่อาหารในวันนี้ ไม่ใช่ตัวหนอนตัวแมลงแต่เป็นคำไทย คำที่ประกอบไปด้วย 2 พยางค์ ให้ผู้เป็นแม่ไก่ค้อยออกมาคำหนึ่ง เด็กผู้เป็นลูกไก่ก็ค้อยออกมาให้ได้อีกคำ ผลัดกัน แข่งกัน จนกว่าใครคนหนึ่งจะจนแต้ม เช่น ให้หาคำที่ใช้ อักษร ย ช้อน กันอย่างน้อย 2 ตัว เป็นคำที่มีความหมายที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน พ่อแม่ตั้งต้นคำว่า ยุบยับ ลูกก็อาจต่อด้วยคำว่า ยุ่งย่อง, อีกข้างก็ว่ายุ่งยาก อีกข้างก็ค้อยเยี่ยคำอื่น ๆ ไปเรื่อย ๆ เช่น เย็นเยื่อ, โยเย ฯลฯ

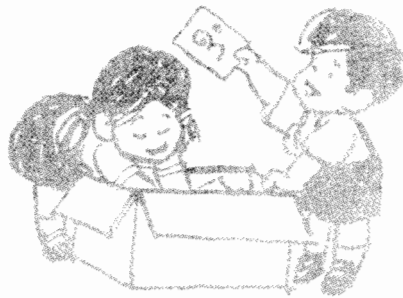
75

จะเห็นได้ว่า มีคำมากมายที่คิดขึ้นมาได้ เกมนี้ต้องใช้
ความคิดความว่องไวล้วน ๆ เป็นการลับสมอง ลับความคิด
และความจำโดยตรง สมองของคนเรานั้น ถ้าไม่หมั่นลับ
ก็เหมือนมีดที่นับวันจะทุลง ๆ

แบบฝึกหัด “คิดไว ทำไว”

แบบฝึกหัดที่จะช่วยให้ลูกเป็นคนคิดคล่อง คิดไว และ
มีประโยชน์ต่อตัวเอง ตัวอย่างสำหรับเด็กเล็ก เราออก
คำสั่งให้เปลี่ยนอิริยาบถ จากท่านั่งโดยอิสระ ยักย้ายเป็น
ท่านยืน แล้วเปลี่ยนเป็นท่านนอนแต่ละอิริยาบถก็จะได้หลาย
ท่า คิดให้คล่อง ทำให้คล่อง มีชั่วโมงนี้อาจเป็นนางแบบ
ขึ้นปกนิตยสารได้ สำหรับเด็กโต ก็มีเกมหาคำที่ใช้ซ้อนกัน
เป็นสำนวน คือเริ่มต้นด้วยตัวหนังสือตัวเดียวกัน เช่น ให้ใช้
ตัวอักษร ป ก็จะเป็น ป่วนเปี้ยน ป้อแป้ ใช้อักษร จ นำ ก็เป็น
จู้จี้ จุกจิก หรือ ใช้อักษร ร นำ ก็เป็น รุงรัง ร่อแร่ เป็นต้น
ถือเอาความคล่อง ความเร็ว และจำนวนคำมากเป็นเกณฑ์
ตัดสิน

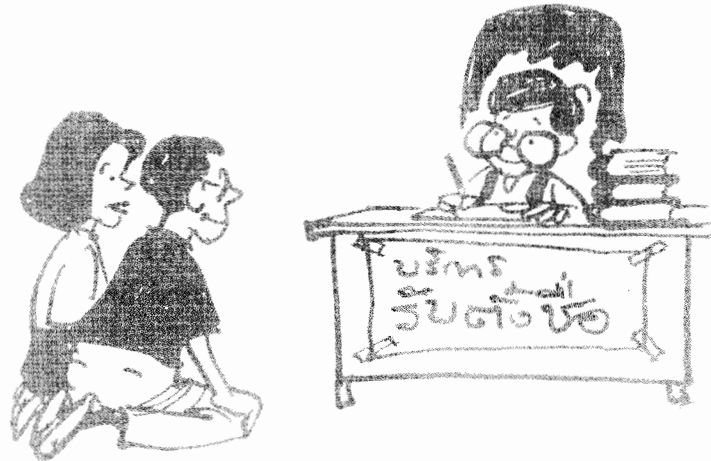
แบบฝึกหัด “บอกสีที่ละเอียด”

ปกติเรามักหัดเด็กเล็ก ๆ ให้ท่องจำ เช่น วันจันทร์ สีเหลือง วันอังคารสีชมพู วันพุธสีเขียว ลองคิดว่าชื่อของสีต่าง ๆ เช่น สีเขียว ทำไมต้องใช้แต่คำว่าเขียวคำเดียว ในเมื่อสีเขียวมีอยู่หลายเขียว แก่อ่อนไม่เหมือนกัน เขียวจางใส เขียวใบบทอง เพราะสีเหมือนใบบทองอ่อน ถ้าเขียวเข้มเราก็เรียกว่า เขียวขี้ม้า เพราะสีเหลืองขี้ม้าจริง ๆ เราไม่จำเป็นต้องให้เด็กท่องจำเลย ให้เขาคิดชื่อสีของเขาเอง โดยไม่ต้องเรียกตามกัน เทียบเคียงของจริงแล้วตั้งชื่อใหม่ตามใจ เราเช่นว่า “เขียวแบบนั้นกะ แม่ว่า มันเขียวเหมือนขวดน้ำหวาน สไปรท์ ลองคิดดูซิเป็นเขียวอะไร” เด็กที่นึกถึงเขียวของหนอน ก็จะบอกว่า “เขียวตักแต้กะแม่” หรือเด็กที่นึกถึงตักแตน ก็จะเรียกว่าเขียวตักแตน เขียวแอปเปิ้ล เขียวลูกมะกอก เขียวแสงจันทร์ เขียวฝรั่ง เขียวกระด่ากระด่าง เหมือนทางมะพร้าวแก่ เหล่านี้เป็นต้น ล้วนขึ้นอยู่กับความสามารถเทียบเคียง เด็กใช้ประสบการณ์ของเขาเองหาคำใหม่

ซึ่งเป็นสิ่งที่เราน่าจะสนับสนุน แทนที่จะให้จำชื่อที่ใช้ ๆ กันมา
ลองดูสีเหลืองบ้าง สีเหลืองก็มีเหลืองดอกบวบ เหลืองขมิ้น
เหลืองไฟ เหลืองทานตะวัน เหลืองดาวเรือง นอกจากนี้ก็ยัง
มีอีกสารพัดสี ทั้งแดง ม่วง ชมพู ฟ้า และอื่นอีกมากมาย คน
ที่แรกเริ่มเขาก็ต้องริเริ่มเป็นต้นแบบทำนองนี้ทั้งสิ้น เรื่องของ
การเทียบเคียงนี้สำคัญมากสำหรับความคิดสร้างสรรค์

78

แบบฝึกหัด “ตั้งชื่อพิเศษ”

แบบฝึกหัดอีกแบบหนึ่ง คือ การตั้งชื่อกิจกรรมต่าง ๆ
ความคิดหรือเรื่องสั้น ๆ เช่นว่า ถ้าเรามีรถยนต์ 5 ล้อ ถ้าให้
เด็กตั้งชื่อเขาจะตั้งชื่ออย่างไร ร้านที่ขายไอศกรีมเจ้าอร่อย
แม้ที่มีลูกค้าถึง 20 คน ร้านขายของเด็กสารพัดชนิด หาชื่อ
ชนิดที่มองปราดก็รู้ว่า ขายอะไร หรือพิเศษขนาดไหน
อย่างไร นับเป็นแบบฝึกหัดที่สนุกอีกรูปแบบหนึ่ง

แบบฝึกหัด “เล่าเป็นเรื่อง”

ถ้าเบื่อก็คิด เบื่อที่จะพูด ก็ลองวาดรูปดูบ้าง แล้วตั้งชื่อ เล่าเรื่อง เล่าประวัติให้ฟัง ว่าชื่ออะไร มีลูก มีคู่แล้วหรือยัง มีพ่อ มีแม่หรือเปล่า มีลูกกี่คน ชื่ออะไรบ้าง อยู่บ้านแบบไหน ที่ไหน เคลื่อนตัวอย่างไร เวลาพูดออกเสียงอย่างไร หรือเขาเป็นไข้ เขากินอาหารอย่างไร เวลาโกรธเขาทำอย่างไร วาดแล้วก็เล่า เล่าแล้วก็ให้ออกทำทางให้สนุกด้วย แบบฝึกหัดเช่นนี้เปิดโอกาสให้คิด และใช้จินตนาการ โดยสมองทั้ง 2 ข้างและยังต้องใช้ร่างกายเคลื่อนไหวด้วย แปลว่าต้องฝึกทั้งตัวแล้วแสดงความคิดสร้างสรรค์ด้วยตลอดเวลา

ช่างสังเกต

เด็กที่จะมีความพิเศษ และเด็กที่จะมีความเก่งนั้น เขาจะต้องรู้จักรับรู้เร็ว และสังเกตเป็น แบบฝึกหัดต่อไปนี้จะช่วยให้คุณพ่อ คุณแม่ ฝึกลูกให้เป็นคนไว เป็นคนที่ช่างสังเกตในสภาพรอบตัวอยู่ตลอด

บางครั้งความเคยชิน ความจำเจ เป็นลักษณะที่บังคับคนไม่ได้สังเกตสิ่งที่ละเอียดและสิ่งที่แปลกออกไป ความจำเจทำให้เราซึมซับรายละเอียดต่าง ๆ ไม่ได้ เราคิดเอาเองว่ามันอยู่ที่นี่ แล้วมีอยู่อย่างนั้น และไม่มีอะไรอีกแล้ว เมื่อมีอะไรเพิ่มขึ้นมา เราก็ไม่เห็นเสียแล้ว มนุษย์มองแต่เรื่องราวรูปกับสีเป็นส่วนใหญ่ ไม่ได้มองให้เห็นรายละเอียดอื่น ๆ โดยปกติ เด็กมักจะเก่งกว่าผู้ใหญ่ในเรื่องสังเกต มีอะไรใหม่ผิดปกติ เด็กมักเห็นก่อนผู้ใหญ่ แต่ก็มิได้เป็นเช่นนั้นทุกคน ดังนั้นจึงต้องอาศัยการฝึกที่สม่ำเสมอ หัดให้เป็นนิสัย อย่าคิดเอาเอง เด็กจึงจะไว และคม นอกจากจะฝึกให้เห็นรายละเอียดที่มีอยู่ต้องฝึกให้เด็กหุตาสว่างไสว เห็นอะไรอยู่เสมอ รวมทั้งรู้สึก รับรู้อยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้นก็ให้สอบจิตใจ อยู่เสมอว่าชอบหรือไม่ประการใด

แบบฝึกหัดง่าย ๆ อีกแบบก็คือ ให้เด็กรายงาน หรือบอกกล่าวว่า มีอะไรแปลกกว่าทุกวัน ที่ตัวคุณแม่หรือที่ตัวคุณพ่อ รถยนต์ที่นั่ง ตู้เย็น บนโต๊ะอาหาร และอื่น ๆ เหล่านี้

ล้วยแล้วแต่เป็นของซินดา จนอาจจะละเลย มองข้ามไปได้
ง่าย ๆ

คุยกันถึงสิ่งที่แปลกปลอมเข้ามา ให้คาดคะเนดูว่า มัน
เกิดขึ้นได้อย่างไร มีเหตุอะไรเกิดขึ้นก่อนหน้านี้ และหลังจาก
นั้นจะเกิดอะไรขึ้นอีก

ตัวอย่างเช่น คุณแม่จงใจวางจาน ช้อนช้อม เครื่องใช้
ในการกินอาหารเพิ่มไว้อีกที่หนึ่ง เด็กที่ช่างสังเกตจะเห็นได้
ทันที และก็จะถามขึ้นทันทีด้วย แทนที่จะตอบลูกให้ย้อนถามว่า

82

“ลูกคิดว่าจะเกิดอะไรขึ้น?”

“คิดว่าใครจะมา”

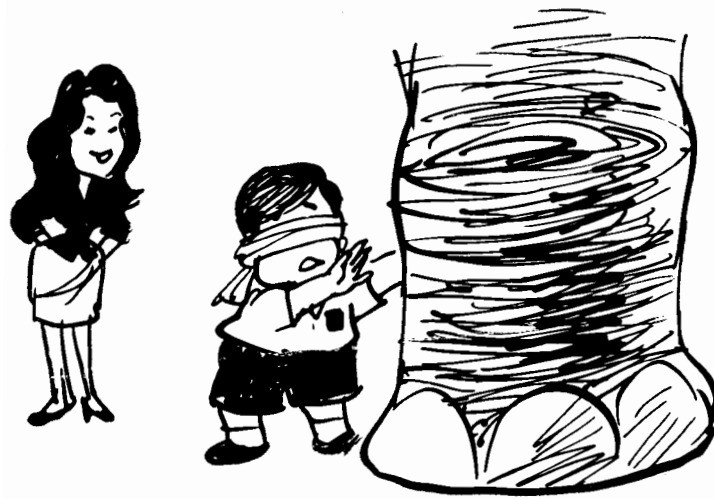
“แม่เตรียมอาหารอะไรเพิ่ม?”

“เขาจะมาเพราะเหตุใด”

“และเมื่อมาเขาจะถามลูก คุยกับลูกด้วยเรื่องอะไร
บ้าง?”

สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของความสังเกต และเชื่อมโยงไป
ยังการคาดคะเน

การหัดให้เด็กคาดคะเน เดาใจ เป็นทักษะชนิดหนึ่ง
ซึ่งติดตามอย่างใกล้ชิดมากับการฝึกให้สังเกตรายละเอียด
ต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว อย่าลืมนึกว่าผิดถูกอย่างไรไม่ใช่เรื่อง
สำคัญอะไรเลย

รับรู้ผิวสัมผัสที่ละเอียด

การเรียนรู้ลักษณะสิ่งต่าง ๆ รอบตัวของเด็ก ถูกจำกัดอยู่ในรูปทรง สี และเสียง ส่วนผิวสัมผัสเป็นลักษณะที่เราไม่สนใจที่จะฝึกเด็กกันอย่างจริงจัง หากใครจะฝึกเด็กให้ไวต่อผิวสัมผัสต่าง ๆ เราต้องใช้ความไวที่นอกเหนือไปจากประสาทตา

วัตถุต่าง ๆ มีลักษณะพื้นผิวไม่เหมือนกัน ต่างมีลักษณะเฉพาะตัว ไม่ว่าวัตถุนั้นจะเป็นวัตถุที่อยู่รอบตัวเราตามธรรมชาติ หรือเป็นสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ เสกสรร ประดิษฐ์ขึ้นมาต่างมีลวดลาย เรียบ ขรุขระ เย็น ร้อน อ่อน แข็ง ไม่เหมือนกัน การให้โอกาสเด็กแตะต้อง สัมผัส ถือเป็นการเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างหนึ่ง ความจริงเป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติขั้นแรกเริ่มของเด็กตั้งแต่เคลื่อนไหวได้ทีเดียว เด็กใช้ลิ้น และมือเป็นสำคัญ เมื่อโตขึ้นขาดโอกาสที่จะใช้ลิ้น ใช้แต่มือเพราะข้อห้ามนานาประการ แต่ทั้งมือและลิ้น ล้วนเป็นส่วนที่รู้ลักษณะของผิวสัมผัสได้ ควรใช้ส่วนอื่นของร่างกาย นอกจากมือให้รู้ถึงความร้อนของน้ำด้วย เช่นเราเอาข้อศอกไปจุ่มลงไปใต้น้ำ เราเน้นการเรียนรู้ทาง หู-ตา มากและให้ท่องจำมากเกินไป เด็กเล็กต้องได้หยิบ ได้จับ ได้อุ้ม ได้แตะต้องอย่างไร เด็กโตก็ควรได้โอกาสอย่างเดียวกันเช่นนั้นบ้าง

สำหรับผิวสัมผัสนั้น เราต้องให้เรียนรู้ได้ด้วยสัมผัส เพื่อจะรู้ถึงลักษณะผิวว่าราบเรียบ ขรุขระ ลื่นหรือสาก เย็นหรือร้อน อ่อนหรือแข็ง โดยการใช้มือเป็นพื้น และควรใช้ร่างกายส่วนอื่นสัมผัสด้วย เพราะความไวของแต่ละส่วนไม่เหมือนกัน ปริมาณการรับรู้จึงไม่เหมือนกัน มือเรารู้สึกอย่างหนึ่ง หากใช้หลังสัมผัส ใช้เท้าสัมผัส ปฏิสัมพันธ์ย่อม ผิดกันแน่นอน ส่วนลวดลายนั้นใช้สายตาสัมผัสเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เกมที่จะใช้เล่นนี้ลองให้เด็กหลับตาแล้วใช้มือคลำ ใช้ส่วนอื่น ๆ สัมผัสผิวกระดาษ เสื้อผ้าของตนเองและอื่น ๆ แล้วแต่ว่าจะมีอะไรใกล้มือ ให้บอกความรู้สึกของตนให้ฟังด้วย เพื่อให้เห็นความเด่นชัดของรายละเอียดของ ใบไม้

2 ใบ ให้เด็กใช้สีเทียนฝนกระดาษ ซึ่งวางบนใบไม้ 2 ชนิดนี้ แล้วให้เปรียบเทียบลวดลาย ซึ่งเกิดจากผิวใบไม้ จะเห็นได้ว่า ใบไม้เหมือนกัน ลวดลาย และรูปทรง จะไม่เหมือนกันเลย

ให้เด็กเลือกวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น กุญแจ คลิปติด กระดาษ กระดุม แล้วเอากระดาษคลุมทับ ใช้สีเทียนฝน เด็กจะเห็นว่าลวดลายของพื้นผิวของสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมักเป็นระเบียบและคล้ายกัน ผิดกับวัตถุธรรมชาติจะต่างกัน ไม่ซ้ำกันเลย

แบบฝึกหัดดังกล่าวนี้จะฝึกให้เด็กเรียนรู้เรื่องของผิวสัมผัส เด็กต้องไวกับลักษณะต่าง ๆ ของสิ่งรอบตัวจึงจะเป็นผู้สร้างสรรค์ที่ดีได้ในภายหน้า

รายละเอียดที่น่าสนใจ
จากหนังสือพิมพ์

เราเคยทราบแล้วว่าเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์
สามารถจะนำสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวเขามาทำให้เขาคิด
อะไรขึ้นมาใหม่ มีอะไรขึ้นมาใหม่ ๆ ได้ตลอดเวลา แบบฝึกหัด
ในบทนี้จะเป็นบทหนึ่งซึ่งคุณพ่อ คุณแม่นำไปใช้เพื่อจะช่วยให้
ลูกของเรา คิดได้ไว และฉลาดขึ้น สิ่งที่จะใช้ในเรื่องนี้ก็คือ
หนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่เด็ก ๆ ไม่ค่อยสนใจเท่าเทียมกับผู้
ใหญ่เลย เราจะได้ความคิดสร้างสรรค์จากหนังสือพิมพ์
อย่างไร

ของธรรมดาสามัญอย่างเช่น กระดาษหนังสือพิมพ์
หรือกระดาษเขียนหนังสือ ก็มีรายละเอียดที่น่าสนใจ เราเคย
ได้สำรวจเสียงต่าง ๆ ที่ได้จากการขี้ ขยำ โบก สะบัด
เคาะ ทุบ ฉีก เกา ข่วน มีทั้งเสียงดังฟังชัด และเสียงเบา
ชนิดต้องเงี่ยหูฟังให้ดี ๆ การเล่นกับหนังสือพิมพ์จะสามารถ
ฝึกประสาทรับรู้ได้หมดทั้ง 6 อย่างดังต่อไปนี้ เป็นต้น

89

1. การเห็นรูปร่าง

กางหนังสือพิมพ์ออกแล้วถามว่าเป็นรูปทรงอะไร ถ้ากางออกมาเป็นแผ่นคู่จะได้เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า แล้วเปรียบเทียบว่าเหมือนส่วนไหนของร่างกาย เช่น มือเท้า ซึ่งมองดูเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หรือ เหมือนอะไรที่เรารู้จัก เปรียบเทียบกับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวรอบตัวเรามีอะไรบ้าง และไกลตัวออกไป ถ้าเด็กนึกไม่ออกก็อาจจะเจาะจงไปว่าในห้องนอนมีอะไรที่รูปร่างคล้าย ๆ อย่างนี้ เด็กจะต้องใช้จินตนาการของตัวเอง

2. การได้รับกลิ่น

ดมดูแล้วนึกถึงอะไร เหมือนอะไร กลิ่นของหนังสือพิมพ์มีอะไร เป็นอย่างไร เด็กอาจจะตอบว่า กลิ่นหมึกก็ไม่น่าทั้งอะไร ก็ต้องให้สมมติ นึกถึงอะไรเมื่อได้กลิ่นอย่างนี้ ชอบหรือไม่ หอมหรือเหม็น ถ้าหอม อยากให้หอมเหมือนอะไร ถ้าเหม็น เหม็นเหมือนอะไร แล้วเราจะทำประโยชน์อะไรได้จากหนังสือพิมพ์เหม็น ๆ บ้าง

3. การได้รับรส

ไม่สามารถเคี้ยวกินได้ เพราะหมึกพิมพ์เป็นพิษ แต่ลองให้ใช้จินตนาการดู ถ้าจะให้มันมีรสจะเสกให้มันมีรสอะไร ใช้ไปประกอบกับอะไร ทำอะไรกินได้บ้าง ของหวานหรือของคาว ของกินจริง หรือกินเล่น ถ้ามีกลิ่นหอมจะเอาไปให้ใคร ถ้ามีกลิ่นเหม็นจะเอาไปให้ใคร

4. การเห็นสี

สีของหนังสือพิมพ์ก็มีขาวกับดำ แต่ก็ต้องตั้งสมมุติฐานว่า ถ้าหนังสือพิมพ์มีสีสันมากมาย อยากให้เป็นสีอะไร ถ้ามีหลาย ๆ สี ในบรรทัดเดียว จะรู้สีได้อย่างไร สีขาว สีดำ ทำให้นึกถึงอะไรที่รู้จัก ให้เด็กได้ใช้จินตนาการของตนเอง

5. การได้ยิน

ให้เด็กจับ, หยิบ, ถือ, ขยำ, สบัด, เขี่ย, ปิด, คลี่ และฟังเสียงที่ต่างกันไปที่เกิดขึ้น

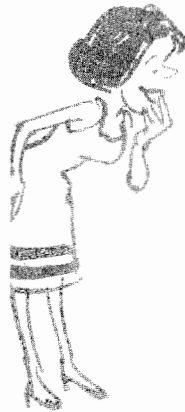
6. การได้รู้ผิวสัมผัส

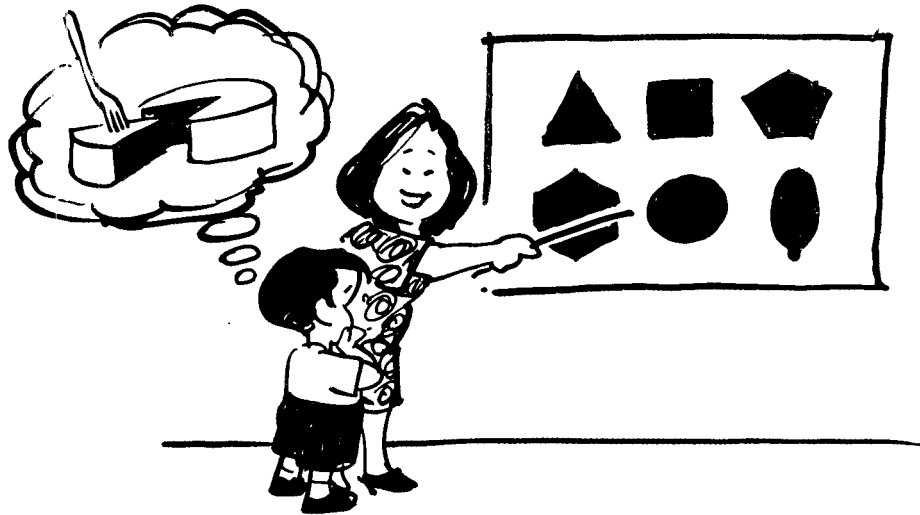
ลองหลับตา แล้วเอามือคลำ ลูบให้ทั่วดูว่าผิวของหนังสือพิมพ์เรียบเหมือนส่วนไหนในร่างกายของเรา ถ้าตัวหนังสือหนาขึ้นมา (แบบหนังสือของคนตาบอด) จะรู้สึกอย่างไร มันเย็น หรืออุ่น ถ้าเอาไปแช่น้ำ ผิวสัมผัสจะเปลี่ยนสภาพเป็นอย่างไร ถ้าขยี้มันจนยับย่น ผิวสัมผัสจะเป็นอย่างไร ถ้าหลับตาเอามือคลำดู จะรู้ไหมว่ามีใครไปทำอะไรมัน ต่างกับผ้าอย่างไร ลองหลับตาใช้มือคลำแล้วเปรียบเทียบ

7. การได้ตระหนักถึงประโยชน์

คิดว่า จะเอามาใช้ทำอะไรได้บ้าง คิดให้เร็ว ๆ บอกให้ได้หลาย ๆ อย่าง ถ้ามีเวลาก็ให้ทำจริง ๆ เช่น คิดเป็นเครื่องแต่งตัว และเล่นละครให้สนุก

สิ่งของอื่น ๆ เราก็ใช้สูตรคำถามชุดเดียวกัน หากได้ชี้แนะ ให้เด็กได้สัมผัสจริง ให้ได้คิด ได้ใช้จินตนาการ ได้เอามาใช้เคลื่อนไหว จึงจะเป็นการเรียนรู้ที่ครบถ้วน เพราะเด็กได้ใช้ร่างกายเพื่อการเรียนรู้ดีกว่าที่เมื่ออ่านหนังสือพิมพ์เสร็จแล้วก็เอาไปห่อของ เอาไปบรรจุของ หรืออาจจะเอาไปทำเป็นเชื้อไฟ แต่ตอนนี้เราพบแล้วว่า หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งมีประโยชน์หลายอย่าง และที่สำคัญที่สุด ก็คือสอนให้ลูกหลานของเราเป็นคนฉลาด และไวต่อการรับรู้ทางประสาทสัมผัสต่าง ๆ

ความละเอียดละออ
กับความสร้างสรรค์

เรื่องของการทำงานที่จะส่งเสริมให้ลูกเป็นคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นคนที่เข้าใจสิ่งที่อยู่รอบตัว ต้องอาศัยเทคนิคหลากหลาย โดยปกติแล้วเด็กมักมีความอยากรู้อยากเห็นตามธรรมชาติอยู่แล้ว แต่ผู้ใหญ่มักจะทำลายนิสัยอันนี้เสีย มีหน้าที่ยังเพิกเฉยหรือปฏิเสธ เมื่อเด็กต้องการรู้รายละเอียดให้มากขึ้น เวลาสอนเราก็ให้เด็กเรียนรู้รายละเอียดอย่างไม่ละเอียดจริง เพียงตื่น ๆ ผิดเพี้ยน นั่นคืออะไร อยู่ที่ไหน สำคัญอย่างไร ทำด้วยอะไร จะเป็นสูตรสำเร็จที่ไม่มีวันแปรผัน เปลี่ยนแปร เราทำโดยอัตโนมัติ รู้เท่าไม่ถึงการณ์ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ใหญ่ไม่รู้จักรักเด็กจริง คิดแต่เพียงว่าเด็กก็คือเด็ก แค่นี้ก็พอแล้ว สนิมนี้ไปว่าเมื่อเด็กมีอายุนะทั้ง 6 เหมือนเรดาร์ที่ยืดออกไปสัมผัสสิ่งต่าง ๆ ตาได้เห็นรูปทรง สีสัน ภาย (ส่วนใหญ่มือ) ได้รู้ว่าเย็นร้อน อ่อนแข็งอย่างไร ลื่นได้สัมผัสรส หูได้ยินเสียง จมูกได้กลิ่น จิตได้สัมผัส และตัดสินใจว่าชอบหรือไม่ชอบ สิ่งที่มากระทบให้สัมผัสมีมากมาย แต่เหตุใดผู้ใหญ่จึงให้รับรู้แต่เพียงผิวเผิน ให้เด็กใช้ประสาทสัมผัสไม่ครบสักครั้ง

หากเราจะฝึกเด็กให้แม่นยำในเรื่องของรูปทรงที่มีอยู่รอบตัว โดยเฉพาะรูปทรงที่คุ้นตา รูปทรงที่เป็นทรงเลขาคณิต ผู้ใหญ่ก็มักจะสอนตรง ๆ ให้ระบายสีรูปทรงเหล่านั้น

ให้รู้จักชื่อไปเลย มีทั้งรูปทรงของใช้ต่าง ๆ ที่เด็กรู้จัก และรูปทรงที่เป็นเพียงเส้นกรอบ 2 มิติ ที่เก๋ากว่านั้น ก็ให้เหลียวมองรอบตัว แล้วให้ชี้ว่าสิ่งใดมีรูปทรงกลม รูปสามเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยมและอื่น ๆ ให้ได้สัมผัสของจริง ให้ได้เห็นจริง อันนี้เป็นการเรียน 3 มิติ เลิกให้เด็กใช้ความคิดเพียงท่องจำ ให้เรียนรู้ด้วยกาย เพียงจับต้องลูบคลำ เขาจะต้องสำนึกด้วยว่า เขามีปฏิสัมพันธ์อย่างไรกับสิ่งนั้น เขาจะต้องหลับตา แล้วเห็นรูปทรงนั้น และเรียนรู้ว่ารูปร่างเดียวกันมีหลายรูปแบบ ใช้ของนั้นตามจินตนาการ ดังตัวอย่างคุณแม่และลูกคุยกันดังต่อไปนี้

คุณแม่: (ดูรูปวงกลมที่เป็นเส้น)

ลูกดูรูปทรงอย่างนี้ซิ ในตัวของเรามีส่วนไหนที่มีรูปทรงคล้ายกันบ้าง?

ลูก: (ชี้ใบหน้า ดวงตา รูจมูก ใบหู และอื่น ๆ)

คุณแม่: (ชูรูป สามเหลี่ยม สีเหลี่ยมจตุรัส สีเหลี่ยมผืนผ้าตามลำดับ)

ลูก: (ชี้ส่วนต่าง ๆ ที่มีรูปทรงคล้ายกัน)

คุณแม่: ลองหลับตานึกถึงอะไรที่กลมที่เราชอบมาก ๆ

ลูก: ลูกบอล ลูกกวาด ดวงจันทร์ คุกกี้ และอื่น ๆ

คุณแม่: ลองหลับตาให้เห็นของกลม ๆ ที่หนูชอบที่สุดนะคะ อะไรก็ได้ เห็นให้ชัดจริงนะคะ แม่หลับตา เห็นลูกบอล ลูกเห็นอะไร

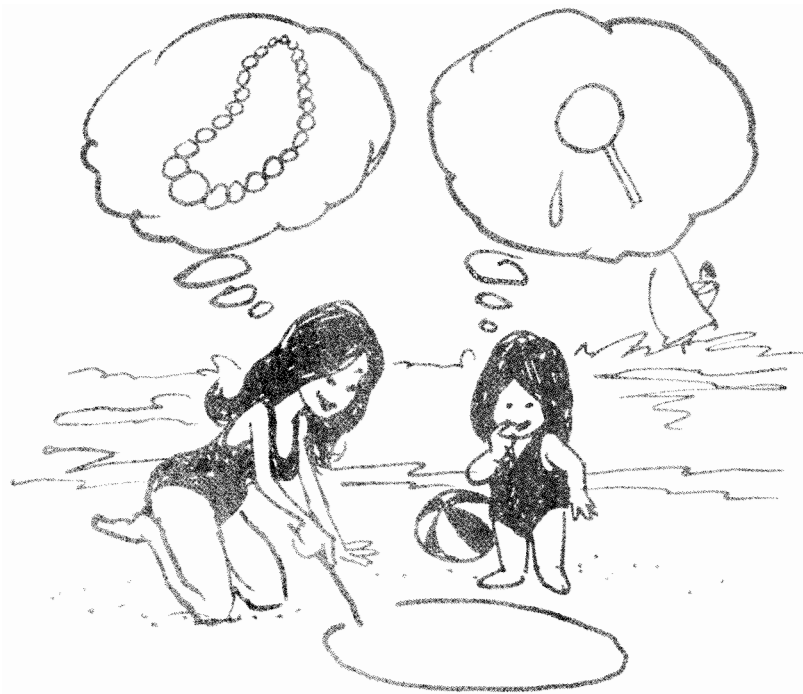
ลูก: เห็นลูกกวาด

คุณแม่: (หลับตาทำท่าเคี้ยว) รู้สึกหวานมั๊ยคะ (พูดให้เกิดจินตนาการ)

คราวนี้เอามือวาดลูกกวาดเม็ดใหญ่ เม็ดเล็ก

ลูก: (ทำตาม แม่ทำด้วย ใช้เนื้อที่รอบตัว)

คุณแม่: สิมตาได้แล้ว คราวนี้ดีต่างว่า เรามีลูกบอลอยู่ในมือ เรามาโยนลูกบอลกัน ลองทำท่าโยน ทำ

97

**ทำรับ ถ้าอยากให้ลูกบอลใหญ่ ก็ทำทำโยนให้
เข้ากัน ถ้าลูกเล็กแค่ลูกหิน ลูกปิงปอง เราก็ทำ
ทำให้สอคคล่อง**

ยังมีอีกมากมายนอกจากนี้ จะเห็นได้ว่า เราให้เด็ก
เรียนรู้เรื่องรูปทรงด้วยกาย ด้วยใจ ด้วยความคิด และด้วย
จินตนาการ แบบฝึกหัดนี้ คุณพ่อคุณแม่ลองนำไปเล่นกับลูก
ก็จะได้รับความสนุกสนาน เป็นการเล่นแบบสมมติ คือไม่ได้
มีลูกบอลจริง ๆ แต่จะให้เด็กรู้ว่า ลูกบอลนั้นมีลักษณะอย่างไร
ทำมือรับให้ถูก ทำมือโยนให้ถูก จะทำให้เด็กรู้จักลักษณะ
สิ่งเหล่านี้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ฝึกคิดจากมือและเท้า ของเราเอง

6 กริดเล็ก ๆ น้อย ๆ สำหรับที่จะสอนให้ลูกรู้จักตัวเอง รู้จักอวัยวะให้ละเอียดยิ่งขึ้น สมมติว่าถ้าเราชูมือแล้วถามลูกว่า นั่นคืออะไร ก็จะตอบว่า มือ แล้วใช้ทำอะไร ก็แค่หยิบถือ ก็เท่านั้นเอง แต่อวัยวะ เช่น มือ เท้า ของคนเราควร รู้จักให้ละเอียดมากกว่านี้ เพราะมีความสามารถใช้งานได้มากกว่าที่เราคิด

99

เรารู้จักมือ เท้า ของเราดีอยู่แล้ว เพราะมันติดอยู่กับตัวของเรา แต่แน่ใจแล้วหรือว่าเรารู้จักจริง สำหรับเด็กเราก็ให้เขารู้จักชื่อว่า นิ้วนี้ เขาเรียกว่านิ้วโป้ง นิ้วชี้ เอาไว้ทำนั่นทำนี่ ต้องรักษาความสะอาดแล้วก็จับ รู้เท่านี้ สอนกันเท่านี้ เด็กของเราจะไม่สร้างสรรค์แน่นอน น่าที่จะรู้จักให้ลึกซึ้งมากกว่านี้ รู้ให้กว้างไกล เป็นข้อมูลใส่ลิ้นชักไว้ในวันหน้า เราต้องค้นหาว่ามันคล่องตัวมากน้อยเท่าใด เคลื่อนไหวอย่างไร ลองดูกิจกรรมต่อไปนี้

ลองเหยียดมือ และเท้าออกไปข้างหน้า ดูซิว่ามือ หรือเท้าจะเก่งกว่ากัน ดูว่านิ้วมือหมุนรอบตัวได้ทีละนิ้วไหม นิ้วเท้าละ ให้นิ้วมือค้ำยันทีละนิ้วได้ไหม นิ้วเท้าละ ลองกำมือ แล้วปล่อยหลาย ๆ ครั้ง ลองทำกับเท้าดูบ้าง ทำได้เหมือนนิ้วมือไหม ลองเหยียดมือออก แล้วลองเหยียดเท้าดูบ้าง ลองบิดมือ ลองบิดเท้าอย่างมือดูบ้าง ให้มือสองมือคุยกัน ให้มัน

เดินระบำ ให้สองเท้าคุยกัน ให้มันเดินระบำ ให้มือขวาคุยกับเท้าขวา ลองขยับมือทั้งมือให้เหมือนตัวหนอนซิ ทำได้ไหม เท้าละ ขยับคืบอย่างตัวหนอนได้ไหม โบกมือซิ โบกเท้าได้ถนัดไหม?

100

กิจกรรมนี้ เพียงเพื่อให้ได้ข้อมูลว่า มือ เท้า เคลื่อนไหวได้อย่างไร ใช้ทั้งความคิด ใช้ทั้งจินตนาการ เช่นในกรณีที่ให้มือคุยกับเท้า เป็นต้น

กิจกรรมเก่าที่ผ่านมาเราให้มือสองมือประชิดติดพันกัน ทำเป็นรูปต่าง ๆ แต่กิจกรรมวันนี้เราใช้มือร้ายรำในท่าต่าง ๆ โดยไม่ให้เหมือนใคร ไม่ลอกแบบใคร ให้ส่วนต่าง ๆ ของนิ้ว และมือนั้นแหละตะก้นให้ทั่ว ให้ทั่วจริง ๆ ไม่ใช่แค่เพียงฝ่ามือ หลังมือ ปลายนิ้ว และถ้าลองใช้ดนตรีประกอบด้วย โดยใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ตะ สัมผัส

และผละออกจากกันตลอดเวลา (meeting and parting)
จะเกิดเป็นท่าทาง หรือ gesture ที่สร้างสรรค์ตามจังหวะ
เพลง

เท่ากับเราได้เล่นสนุกกับนิ้วมือของเราเอง คนที่คิดทำ
รำแต่โบราณ ก็คงเล่นสนุกกันอย่างนี้มาก่อน จนกระทั่ง
โดยบังเอิญเห็นว่า ท่าแต่ละอย่างนี้ ดูสวยงามลงตัวดีก็เลย
จัดลำดับมาเป็นท่าต่าง ๆ ที่เราพบเห็นฝึกหัดกันตราบเท่าทุก
วันนี้ (สาริตท่าจีบ ท่าพ้อน พอเป็นสังเขป)

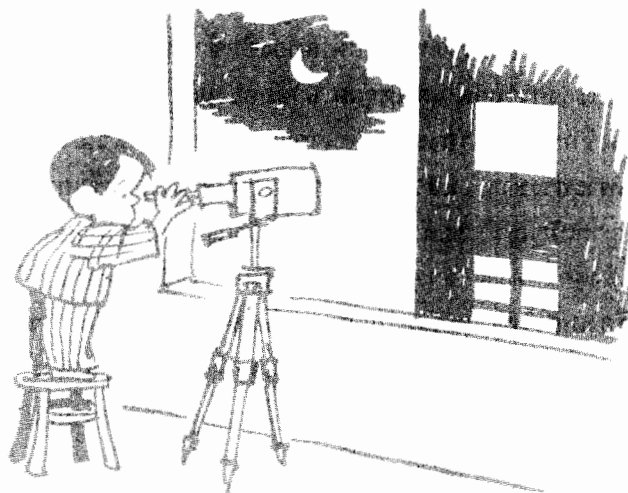

ฝึกคิดความคิด
ระดับเหนือสำนึก
หรือระดับญาณปัญญา

ทุกคนรอบครัวจะมีความรู้สึกว่า ลูกแต่ละคนนั้นมีความพิเศษกันทั้งนั้น และเด็กบางคนก็มีความพิเศษเฉพาะตัว ถ้าคุณพ่อ คุณแม่ได้ค้นพบ และช่วยกันฝึก ให้ตัวลูกได้เห็นเองว่า ตัวเขานั้นมีความพิเศษจริง ๆ ก็จะเป็นสิ่งที่ดี และทำให้เด็กประสบความสำเร็จ และมีความสุขด้วย เราได้ทำกิจกรรมมาแล้วหลากหลายกิจกรรม เพื่อสอนให้ลูกนั้นมีการรับรู้ในระดับต่าง ๆ ได้ดี วันนี้เราจะคุยกันถึงเรื่องการฝึกสอนรักลูกอีกอย่างหนึ่งซึ่งพิเศษและค่อนข้างเข้าใจยาก แต่ทุกคนสามารถทำได้ นั่นคือการรับรู้หรือการเรียนรู้ระดับสูง ที่ฝึกได้ตั้งแต่เด็ก

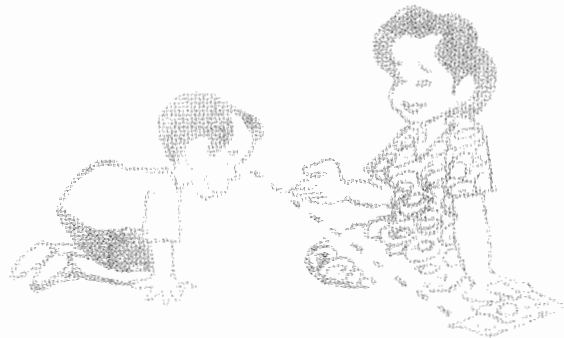
ในเรื่องนี้จะต้องมีพื้นฐานความรู้เล็กน้อยว่าสมองทางซีกซ้าย และขวานั้นไม่เหมือนกัน สมองซีกซ้ายเน้นหนักไปในเรื่องของความคิด และเหตุผล ลำดับความสำคัญ แต่สมองทางซีกขวาเป็นเรื่องของจินตนาการ แต่ว่าทั้งสองส่วน โดยเฉพาะทางขวา มีส่วนที่ทำงานในระดับสูงมาก เรียกว่า “ญาณปัญญา” อยู่ด้วย คำว่าญาณปัญญาหรือ Intuition นี้ฟังดูครึกครื้น สำหรับบางคนดูขลัง สำหรับบางคนเป็นเรื่องเหลวไหล เพราะเป็นเรื่องเหนือเหตุเหนือผล เป็นการทำงานของสมองที่มีพลังแอบแฝงอันสูง ตีตดวมนุชย์มาตามธรรมชาติมาแต่กำเนิด แต่ถูกบดบังด้วยเหตุผล ด้วยความคิด

อ่านอย่างมีระบบระเบียบแบบต่าง ๆ อันเป็นการทำงานด้าน
ซ้ายของสมอง ญาณปัญญาเป็นการทำงานระดับสูงของ
สมองซีกขวา ญาณปัญญาจึงถูกสืม ถูกบดบัง ถูกเก็บกดไว้
แล้วยังเสียงที่รบกวนอีก อีกทั้งความเครียดทางอารมณ์เหล่านี้
ล้วนเป็นเมฆหมอกครอบคลุม เป็นศัตรูตัวฉกาจของญาณ
ปัญญาทั้งสิ้น มนุษย์รู้จักญาณปัญญามานานแล้ว ค้นคว้ามา
เป็นเวลาหลายร้อยปี ทำการทดลองเข้าห้องแลปเมื่อ 50 ปีนี้
เอง บัดนี้เป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายพอสมควรแล้วว่า
ญาณปัญญาเป็นปรีชาหยั่งรู้ขั้นสูง มีประสิทธิภาพอันน่า
อัศจรรย์ เป็นทักษะที่พัฒนาให้แหลมคมได้ การนำเรื่องนี้ขึ้น
มาบอกกล่าวกันก็เพราะเราเคยได้เกริ่นไว้ในตอนก่อนแล้ว
ว่าเราจะฝึกเด็กให้เด็กมีความรู้สึกไว รู้จักคาดคะเนหัดเดา
เหตุการณ์หัดทายใจคนอื่น ในทางวิชาการล้วน ๆ ก็ม
ีการพยากรณ์หาแนว (EXTRAPOLATION) การวางแผน
การมองเห็นการณ์ไกล เหล่านี้ล้วนเป็นการทำงานเพื่อดำรง
ชีวิตที่ดีกว่า สมบูรณ์กว่าที่เป็นอยู่ เพื่อการเรียนรู้ในระดับสูง
อันลึกซึ้ง และกว้างไกล เพื่อการงานอาชีพบางชนิด เช่น
ธุรกิจซึ่งอาศัยการทำงานส่วนนี้ ข้อสำคัญผู้สร้างสรรค์ต้อง

การประสิทธิภาพการทำงานของญาณปัญญามากที่สุด อึ่ง
แบบฝึกหัดต่าง ๆ ในตัวของมันเองก็มีประโยชน์อย่างมหาศาล
เพื่อการดำรงชีวิต เช่น วิธีผ่อนคลายความเครียด การปรับจิต
ให้ติดตามความรู้สึกนึกคิด และการกระทำของตนอยู่ตลอด
เวลา รวมทั้งเป็นพื้นฐานการปลูกฝังจริยธรรมแบบหนึ่งด้วย
ลองฝึกกิจกรรมต่อไปนี้ แล้วจะเข้าใจมากขึ้น เห็น
แนวทาง เห็นประโยชน์มากขึ้นทุกที

กิจกรรมที่ 1 เกมเดาใจ คุณพ่อ คุณแม่...ให้ลูกจับ
มือคุณพ่อ หรือคุณแม่ไว้ หลับตา แล้ว
เพ่งจิตลงไปที่มีมือ เรากำลังหัดสื่อสาร
กันทางจิต โดยผ่านมือทั้งสอง...แล้วลืม
ตา ผลัดกันแล้วว่า เรานึกเดาอีกฝ่าย
หนึ่งว่ากำลังคิดอะไรอยู่...ผิดถูกไม่ใช่
เรื่องใหญ่ ถ้าทำบ่อย ๆ มันจะคมขึ้น
ใกล้เคียงความจริงมากขึ้น

กิจกรรมที่ 2 ให้เด็กกลุ่มหนึ่งยืนชิดไหล่ต่อไหล่ ยืนเป็นวงกลม ใช้ดวงตา หรือไหล่ เป็นสื่อความรู้สึกนึกคิด ขณะที่เปลี่ยนเป็นสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม โดยไม่พูดกันเลย ไม่มีการนับนิ้ว

กิจกรรมที่ 3 ให้เด็กกลุ่มหนึ่ง จับคู่หันหน้าเข้าหากัน เลียนแบบท่าทำกันเหมือนกับการส่องกระจก เรียกว่า Mirror Movement เป็นกิจกรรมที่จะฝึกหัดสื่อสารกันด้วยจิต ด้วยท่าทาง ด้วยสายตา เป็นกิจกรรมง่าย ๆ ของการประเทืองปัญญา การสื่อสาร เคารพกันและกัน จะทำอะไร คิดอะไร แล้วผลัดกันเล่าให้ฟัง สนุกแล้วได้ประโยชน์

สิ่งเหล่านี้เป็นความสามารถของญาณปัญญาทั้งสิ้น ฝึกการรับรู้ในระดับสูงเช่นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อไปตลอดชีวิตของเด็กเลยทีเดียว

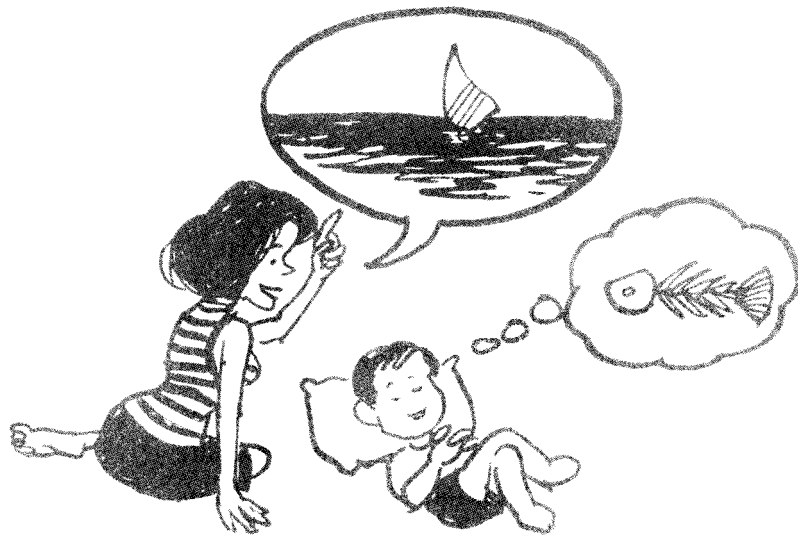

จงจิตให้คิดตามและ
เห็นภาพ จากเสียง

เราได้เรียนรู้ถึง ญาณปัญญา หรือ intuition ว่าเป็น การเรียนรู้ที่ทำให้ชีวิตสมบูรณ์ขึ้น วิธีฝึกหัดง่าย ๆ ให้หัดเดา ใจกัน สื่อสารกันด้วยจิตใจ ดวงตา ร่างกายบางส่วน และ ทำทาง แต่เรื่องของเสียงมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของตน เสียง อีกที่ก่อกำเนิดต่าง ๆ ทำให้จิตใจสับสนได้ เสียงที่นุ่มนวล เช่น เสียงเพลง ก็ทำให้เกิดอารมณ์ที่นุ่มนวลได้ เราสามารถใช้ เสียงเพลงปลุก และฝึกจิตใจสำนึกได้ด้วย ทำให้เห็นภาพ ต่าง ๆ ที่ดี เช่น ให้เด็กฟังเพลงเพราะ ๆ แล้วให้เขาดูรูปภาพ คน ใบหน้าเต็มบ้าง เห็นเต็มตัวบ้าง คนในภาพอยู่ใน ท่าสบาย ๆ แต่งตัวกลาง ๆ ไม่บ่งอาชีวะ ให้เด็กพิจารณารายละเอียด แล้วให้เขาเดาอายุ ลักษณะของครอบครัว และนิสัยใจคอของเขา ให้เดาว่าเขากำลังทำอะไร กำลังจะไปไหน และ ไม่ควรลืมถามเด็กว่าถ้าพบคน ๆ นี้คิดว่าจะพูดทักทายเขาอย่างไร คิดว่าจะคบเป็นเพื่อนกันได้ไหม เพราะเหตุใด ชอบเขาหรือไม่ชอบ หรือจะให้วาดรูปคน หรือวาดตามจินตนาการของเขา ตามความรู้สึกของเขา และก็นำมาเล่าสู่กันฟัง คุณพ่อคุณแม่ และลูกก็สามารถทำได้ด้วยกัน

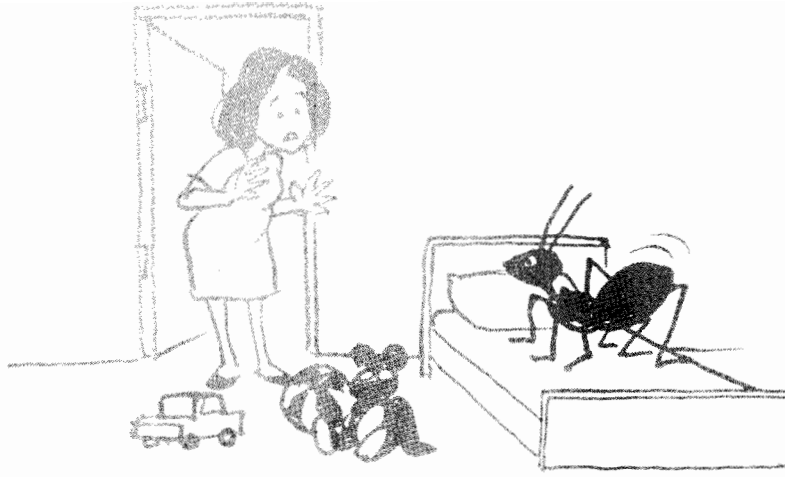
ทำแบบฝึกหัดง่าย ๆ แล้วลองทำอะไรยาก ๆ สลับบ้าง เราขอเรียกไปพลาง ๆ ก่อนว่าเรียกว่า **แรงจูงจิต** (guided imagery) คือการให้เด็กนอน หรือ หลับตา ผ่อนคลายความ

110

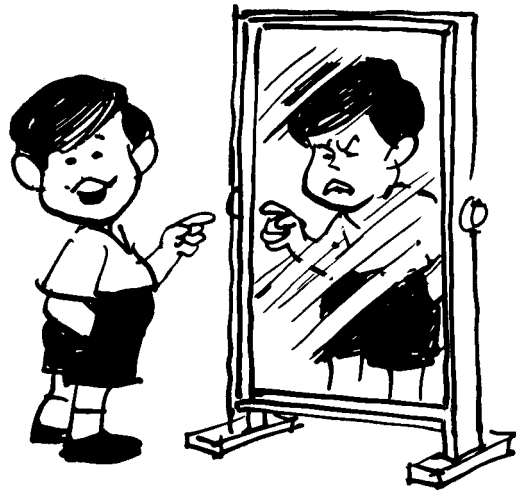
เครียดในท่าที่สบาย ๆ แล้วผู้ใหญ่พูดจูงใจให้เกิดภาพพจน์ตาม ให้เห็นเป็นภาพในใจ เป็นต้นว่า ให้เห็นภาพชายทะเลแล้วได้ถามทีหลัง ได้ยินเสียงอะไรบ้าง เป็นภาพอะไรบ้าง เป็นกลวิธีฝึกญาณปัญญา เป็นทั้งกลยุทธ์ที่ช่วยให้เด็กเข้าใจแนวคิดยาก ๆ เป็นการฝึกให้มีสติติดตาม ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของคนอื่น

มีอีกวิธีหนึ่ง ให้เด็กหลับตา เขยียดตัวอยู่ในท่าที่สบาย แล้วบอกให้เด็กหายใจลึก ๆ ทำความรู้สึกว่า ลมกำลังเข้าทางจมูก กำลังแล่นไปถึงสมอง ถึงกลางกระหม่อม ลมกำลังวิ่ง กลับลงมาที่ปลายจมูกใหม่ ให้มันวิ่งกลับไปทีกลางกระหม่อมอีก ขึ้นไปซ้ำ ๆ ให้มันลงมาซ้ำ ๆ ซ้ำ ๆ เบา ๆ...ขณะนี้มองเห็นใบหน้าตัวเราชัดไหม หัวผมแสบอย่างไร ติดก็ไปผูกโบว์สีอะไร เห็นจมูกชัดไหม เรากำลังยิ้ม หรือกำลังหน้าบึ้ง

หรือทำหน้าเฉย ๆ เห็นตัวเราเองทั้งตัวไหม ยืนอยู่ในท่าไหน มือแขนอยู่ที่ไหน... ขณะนี้ตัวเรากำลังเล็กลงเล็กลงทุกที จนตัวเท่าปลายนิ้วก้อย ตัวเหลืองเท่ามดแดง กำลังหาทางเข้าไปในตัวของเราเอง เข้าทางไหนดีหนอ ทางจมูก ทางปาก ทางหู ทางตา หรือทางไหน เราเข้าไปข้างในตัวเราแล้ว เราจะเคลื่อนตัวไปอย่างไรดี คลาน วิ่ง กระโดดอะไรได้ทั้งนั้น เราเข้าไปอยู่ที่ไหนสักแห่ง เข้าไปลึก ๆ เราหยุด เหลียวมองรอบตัว โอโฮ มีดไปหมด รู้สึกกลัวไหม หนาว หรือ ร้อน มือคลำไปข้างหน้า พบอะไร มันแข็ง มันอ่อน มันเย็น หรือ แห้ง เรียบ หรือขรุขระ ได้ยินเสียงอะไรบ้าง อะไรหนอเสียงดังตึบ ตับ...หัวใจเต้นกระมัง ไม่เอาแล้ว กลัว กลับดีกว่า... เราค่อย ๆ เคลื่อนตัวออกมาทางเก่า ค่อยสว่างแล้ว เราออกมายืนข้างนอก ตัวเราโตขึ้น ๆ เราเป็นเราแล้ว ณ...บัดนี้

นี่เป็นการฝึกขั้นแรก ช่วยให้เด็กสังเกตเข้าไปข้างใน ตั้งสติรับรู้ในสิ่งที่เข้าไปภายใน เป็นพื้นฐานของการรู้จักตนเอง อันเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างคุณธรรมต่าง ๆ สามารถมองเห็นภาพที่ต้องการเห็น เป็นประโยชน์ต่อการเรียนเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

การเดา :
การจับอารมณ์ตนเอง
และของผู้อื่น

อารมณ์ของมนุษย์เป็นปฏิสัมพันธ์อย่างหนึ่งที่มีต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรามาก ถ้าเราศึกษาตนเองอยู่ตลอดเวลา จะเห็นว่าเรามีอารมณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เด็กเล็กอาจจะมีแค่ความพอใจหรือความไม่พอใจ แต่โตขึ้นหน่อย ก็จะมีความรัก มีความชอบ ความรัก อะไรขึ้นเรื่อย ๆ อารมณ์ของคนจริง ๆ แล้วมีหลายอย่าง หลายพันระดับ มีแบบฝึกหัดอะไรบ้างที่คุณพ่อคุณแม่จะช่วยให้เด็กได้รู้จักอารมณ์ของตัวเอง เพื่อจะได้แสดงออกและควบคุมได้อย่างถูกต้อง

การฝึกเด็กให้ควบคุมอารมณ์ตัวเอง ออกจะเป็นเรื่องยากมิใช่น้อย แม้แต่ตัวผู้ใหญ่เองยังควบคุมตัวเองไม่ค่อยได้ แต่สิ่งแรกที่คุณพ่อคุณแม่ควรฝึกก็คือให้รู้จักว่า อารมณ์ของตัวเองเป็นอย่างไร และให้รู้จักชื่อของอารมณ์ด้วย บางทีเด็กก็ไม่ว่าเหตุการณือย่างนี้ สภาพอย่างนี้ เป็นอาการน้อยใจ หรือ โกรธ หรือว่าไม่พอใจ ความเข้มข้นของอารมณ์ชนิดเดียวกันก็ไม่เหมือนกัน เวลาโกรธเด็กมักมีท่าทางต่าง ๆ ที่ไม่น่าดู แทนที่เราจะทำโทษ ดุต่อกันแล้วเราควรพูดคุยกับเด็กเหมือนกับว่าตัวโกรธเป็นตุ๊กตาตัวหนึ่ง มันอยู่ที่ไหน หน้าตาเป็นอย่างไร เหมือนแม่เวลานี้ไหม เหมือนลูกเวลานี้ไหม แล้วก็เอากะจอกส่งดูซิว่า มันมีเขียวหรือเปล่า หัวเราะเป็นมัย พูดเป็นมัย ดูซิว่ามันหนีเข้าไปอยู่ข้างในตัวเราแล้ว มันอยู่

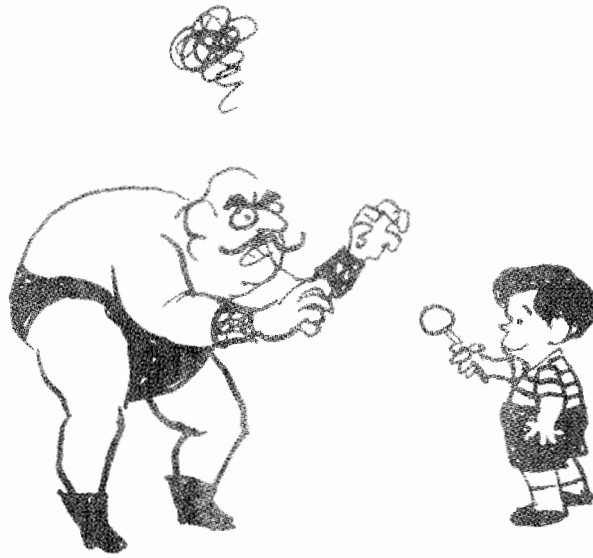
ตรงไหน มันไปเดินอยู่ข้างใน อยู่ตรงไหน ลองจับมันดูซิ...
ให้ตัวโกรธมีชีวิต มีตัวมันขึ้นมา นั่นก็คือฝึกให้เด็กสำรวจ
เข้าไปข้างในจิตใจของเขานั่นเอง

เมื่อลูกยังเล็ก นอนแบบเาะ เวลาแม่อารมณ์ไม่ดี
ให้นมลูก ลูกอาจส่ายหัวไม่ยอมกินเอาง่าย ๆ พ่อแม่ที่ทะเลาะ
กันแม่เด็กจะไม่ได้ยิน แต่อารมณ์ผู้ใหญ่จะทำให้บรรยากาศ
เครียด แม้หน้าตาจะไม่ฟ้อง แต่เด็กจะรู้ได้ทันที เป็นของดี
ความไวต่อการเปลี่ยนแปลงทางความรู้สึกของเด็กนี้เป็นสิ่งที่ดี
ไม่เพียงแต่มนุษย์เท่านั้นที่มีความสามารถเช่นนี้ สัตว์อื่น ๆ
เช่นสุนัขก็มีจากการที่สุนัข ดูท่าที่มันมองตาผู้เป็นนาย มัน
กำลังจับอารมณ์คนส่วนใหญ่มันจะสื่ออารมณ์ได้ดี เด็กต้อง
ได้รับการส่งเสริมให้ไวที่จะรับ และส่งความรู้สึกนึกคิดทั้ง
การมองตา และไม่มองตา แต่จากท่าทีหรือผิวสัมผัสอื่น ๆ

ลองทำแบบฝึกหัดง่าย ๆ ต่อไปนี้กับเด็ก

114

1. ให้ลูกดูภาพหน้าคนที่แสดงอารมณ์ที่เห็นได้ชัดเจน
เช่น รูปเด็กร้องไห้ คนขมวดคิ้ว คนหัวเราะอย่าง
เป็นสุข และอื่น ๆ แล้วฝึกให้เด็กใช้ถ้อยคำอธิบาย
อารมณ์ให้ถูกต้อง แล้วฝึกให้เดาต่อไปอีกว่า ลอง
คิดว่ามีอะไรที่อาจทำให้เขาโกรธ หรือดีใจ หรือ
เสียใจ ลองเดาให้ได้หลาย ๆ สาเหตุ แล้วเลือกเอา
สาเหตุหนึ่งที่คุณคิดว่าใกล้เคียงที่สุด ถ้าเหตุนั้นเกิดกับ
ลูก ลูกจะรู้สึกอย่างไร ถ้าเกิดกับลูกเช่นนั้น
ลูกจะพูดอย่างไร แสดงท่าอย่างไร ความยากง่าย
ในการสร้างแบบฝึกหัดนี้ให้ดูอายุเด็กเป็นเกณฑ์
2. ป้อนปัญหาให้เด็กตอบ
 - “วันนี้เวลาคุณพ่อกลับบ้าน ถ้าลูกยกน้ำไปให้
คุณพ่อดื่ม ลองเดาดูว่าคุณพ่อจะรู้สึกอย่างไร
และจะพูดกับลูกว่าอย่างไร?”

115

- “วันเกิดลูกปีนี้ ลองเดาใจคุณพ่อซิว่าจะให้อะไรหนู”
- “เดาได้ไหมว่า วันนี้คุณพ่อจะผูกเนคไทสีอะไร?”
- “เสียงโทรศัพท์ดังขึ้น ก็ให้ลองเดาซิว่าใครโทรศัพท์มา”

การเดา อาศัยข้อมูลที่มีมาแล้ว อาศัยการสังเกต การเก็บรายละเอียด การใช้ความรู้สึกของเรา ข้อสำคัญญาณปัญญาซึ่งมนุษย์มีอยู่แล้ว ถ้าฝึกให้มันทำงานบ่อย ๆ มันจะมีพลัง และฤทธิ์เดชอันน่าอัศจรรย์ เด็กควรจะรู้จักความรู้สึกเหล่านี้ด้วยตัวเอง และเข้าใจสิ่งเหล่านี้ในตัวคนอื่นด้วยเพื่อว่าเขาจะไม่ไปกระตุ้นความรู้สึกที่ไม่ดีของใคร และพยายามกระตุ้นความรู้สึกดี ๆ ให้เกิดขึ้นบ่อย ๆ ทั้งในตัวเอง และบุคคลอื่น

ความเครียด :
เป็นศัตรูของ
การทำงานของสมอง

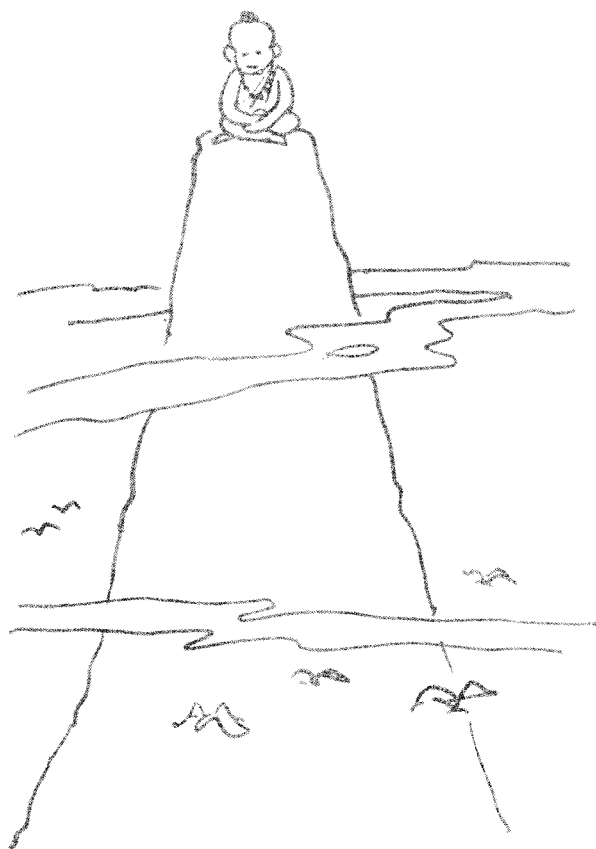
หากจะคิดว่ามีอะไรบ้างที่จะขัดขวางปิดกั้นลูกมิให้ลูกเป็นคนพิเศษได้ คำตอบก็คงมีหลายสิ่ง แต่ที่สำคัญไม่น้อยเลยก็คือความเครียด มีความเครียดอะไรบางอย่างเกิดขึ้นในครอบครัวของเราที่ทำให้ลูกไม่สามารถไปถึงความเก่งสร้างสรรค์พิเศษ

เวลาที่คนโกรธ เวลาเมื่อกังวล หรือเวลาที่มีความเสียใจ เรียกได้ว่าเมื่อความรู้สึกในทางลบค่อนข้างสูง ส่วนหนึ่งของสมองที่เราเรียกตามภาษาแพทย์ว่า Limbic area จะผลิตสารเคมีมาปิดกั้นการทำงานของสมองส่วนอื่น ๆ คือทั้งด้านความคิดอย่างมีเหตุมีผลทางซ้าย และด้านจินตนาการด้านขวา ในสภาพเช่นนี้มือ เท้า ร่างกายทุกส่วน บางครั้งบางครั้งอาจมีลักษณะเกือบจะเป็นอัมพาตก็ว่าได้ สมรรถภาพการทำงานทั่วไปโดยเฉพาะสมองจะเซื่องช้า หรือหยุดชะงักลง ไม่มีการเรียนรู้ ไม่มีการเข้าใจ ไม่มีปฏิสัมพันธ์ใด ๆ เหมือนตุ๊กที่ทึบทึม เพราะฉะนั้นสิ่งที่ต้องฝึกไว้ก็คือทักษะในการผ่อนคลายให้คล่องชนิดที่ที่เกิดปุ๊บ ผ่อนได้ปั๊บ เหมือนเป็นไอสทิพิเศษขนานหนึ่งทีเดียว วิธีผ่อนคลายนั้นมีอยู่หลายวิธี ทั้งนี้ไม่นับวิธีใช้ผ่อนคลายด้วยสันหนาทที่มีอยู่ด้วยกันมากมายหลายวิธี เช่น การดูภาพยนตร์ การเล่นเกมกีฬา วิธีผ่อนคลายในความหมายครั้งนี้ก็คือกลยุทธ์ในการปรับทางกาย ได้แก่ การบริหาร

ร่างกายต่าง ๆ โดยเฉพาะแบบโยคะ ให้เลือกเฉพาะท่าทาง เคลื่อนไหวร่างกายอย่างง่าย ๆ ที่เด็กทำได้ เช่น ท่างู ท่าหมีเดิน ท่านกกระเรียน การหายใจลึก ๆ ช้า ๆ แรง ๆ แล้วผ่อนให้ เบาก็เป็นวิธีง่าย ๆ แม้การเกร็งสลับการคลายตามแบบวิธี เยอร์มัน ก็คือกลยุทธ์อย่างหนึ่งที่ใช้ได้ดีในการคลายเครียด ให้เด็กทำกายบริหารผ่อนคลายตามลำดับ ดังนี้

- การนึ้กสมมติให้ตนเป็นอะไรที่แข็ง และนุ่ม สลับกันไปมา
- การเกร็ง และเหยียด คลาย ตั้งแต่ส่วนบนมาล่าง หรือล่างไปบน
- การค่อย ๆ เกร็ง แล้วค่อย ๆ คลาย โดยเล่นสมมติ เป็นดอกไม้ที่เหี่ยวเฉาในแจกัน แล้วค่อยเบ่งบานเมื่อ ได้น้ำ เป็นไอศกรีมที่ละลาย เป็นไอศกรีมที่กำลังจะ เป็นก้อนแข็ง
- การนั่งในเก้าอี้และปล่อยตัวลงระหว่างขาทั้งสองข้าง เป็นตุ๊กตาเอวอ่อนห้อยร่องแร่ง ให้เด็กมองดูโลก ในขณะที่คงอยู่ท่านั้น อันเป็นมุมมองทุกสิ่งจากมุมที่ แปลกจากปกติ
- การให้เด็กหลับตาแล้วพุดจูงใจให้เห็นภาพที่สวยงาม อ่อนโยน นุ่มนวล โดยวิธี *guided imagery* มีเสียง เพลงคลอ ก็เป็นกลยุทธ์ผ่อนคลายความเครียดอย่าง หนึ่ง

ตัวอย่างเหล่านี้ จะช่วยให้เด็กที่กำลังเครียด กำลัง สับสน กำลังวุ่นวายอยู่ในขณะนั้นค่อยปล่อยคลายความตึง เข้มลงมาอยู่ในสภาพที่พร้อมที่จะรับการกระตุ้นจากเราให้ ได้รับสิ่งใหม่ ๆ เรื่อย ๆ และควรมีกิจกรรมที่สม่ำเสมอเพื่อ คลายความเครียดในช่วงหนึ่ง ๆ ของวัน จะช่วยให้เด็กนั้นอยู่ใน สภาพตื่นตัว และสดชื่นได้ตลอดไปอย่างต่อเนื่อง

การรู้จักอารมณ์ตนเอง
โดยละเอียด

เราได้รู้จักวิธีฝึกให้เด็กรู้จักอารมณ์ของตนเอง โดยแบ่ง
 เล็งไปที่ความโกรธ ความเสียใจ เมื่อรู้จักว่ามันคืออะไร หน้า
 ตาเป็นอย่างไร และเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในอย่างไร ให้
 ประจักษ์ด้วยตนเอง ก็จะสามารถรู้สึกถึงความรู้สึกเดียวกันนี้
 ในตัวผู้อื่นได้ รู้แล้วก็ทำได้ เข้าใจได้ อดยั้งได้ และก็จะถึงขั้น
 ไม่อยากให้เกิดขึ้นกับใคร อยากปกป้องไม่ให้เกิดขึ้น....เท่ากับ
 ปูพื้นฐาน สร้างฐาน เมตตาจิต หรือเป็นเครื่องมือในการ
 สร้างคุณธรรมอย่างหนึ่ง การฝึกนี้คิดว่าจะให้เป็นเรื่องลอง
 ผิด ลองถูกอย่างเดียวไม่ได้ ต้องฝึกโดยตั้งใจทบทวน หรือ
 สมมติฐานต่าง ๆ ประกอบไปด้วย

เช่นว่า วันสุดสัปดาห์นี้ คุณพ่อสัญญาว่าจะพาไปเที่ยว
 ชายทะเล ถ้าเกิดไปไม่ได้ ต้องเลื่อนไปอาทิตย์อื่น เพราะคุณ
 ยายเกิดไม่สบาย ลูกจะเสียใจ โกรธ น้อยใจ ดีใจ หรือ
 ผิดหวัง มีคำตอบให้เลือกหลายคำตอบ เด็กจะต้องเลือกคำ
 ตอบหนึ่งให้ตรงกับความรู้สึกที่สุด หรือ

ลูกไปโรงเรียน เอาดินสอสีกล่องใหม่ที่พ่อแม่ซื้อให้ไป
 ด้วย มีคนมาขโมยไป ลูกเสียใจ สนุกใจ โกรธ หรือ ผิด
 หวัง?

เพราะฉะนั้น นอกจากเด็กจะรู้ว่า ความรู้สึกที่เกิดขึ้น
 คืออันไหนแล้ว เด็กยังจะรู้ความหมายและการใช้ถ้อยคำ

อีกด้วย

ถ้าเห็นว่าปัญหานี้ยาก ก็น่าจะแต่งใหม่ได้ ให้เลือกคำที่มีความหมายตรงข้ามเห็นชัด และถ้าจะให้ดี ให้เขาหัดแต่งโจทย์ให้เราแก้ปัญหบ้าง เป็นเกมส์เล่นคำได้เป็นอย่างดี คำที่แสดงความรู้สึกไม่ว่าทางลบทางบวกควรจะให้อรรถาธิบายให้มาก ๆ อย่ามัวคิดว่า นี่มันยากไปสำหรับเด็ก อย่าลืมนะว่า เด็กรู้สึกได้อย่างผู้ใหญ่ทุกอย่าง เว้นแต่พูดอธิบายไม่ได้ ถ้าหัดให้เขาใช้ถ้อยคำให้ถูกต้องบางทีจะเป็นทางระบายทางหนึ่ง และเป็นทางที่ฝึกให้เขาจับอารมณ์ตนเองรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง และผู้อื่น คำว่า สนุกดี ดีใจ น่าสนใจ ไม่พอใจ โกรธ เคือง ขุ่นใจ น้อยใจ เหล่านี้ควรเป็นคำที่เด็กต้องรู้ และใช้เป็นให้ถือว่า เป็นวิธีการให้อรรถาธิบายตนเองและผู้อื่น เด็กจะสามารถเดา และจับอารมณ์ของตน และผู้อื่นได้ จะได้เป็นผู้ฉลาดในการใช้กลยุทธ์ในการปรับ และการรู้จักตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานในการสร้างจริยธรรม

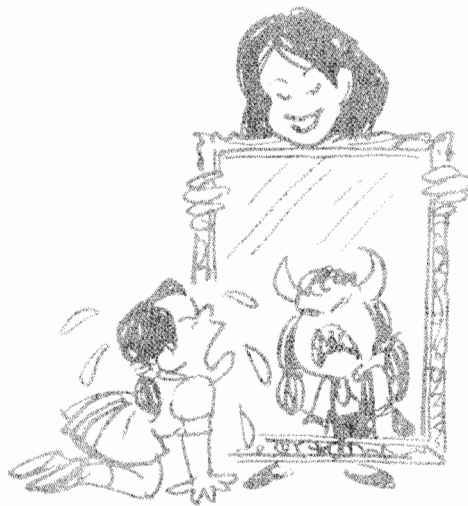

รู้จักเขารู้ใจเรา

๒ เราคงจะไม่ปฏิเสธว่า คนที่เดาใจเราได้ตลอดเวลา นั้น เป็นคนที่ทั้งน่าชื่นชม และน่ากลัว น่าชื่นชมนิยมนิด ก็ เพราะไม่ว่าเราจะขยับตัวไปทางไหน อยากได้อะไร เขาก็ รู้ใจเราไปหมด น่ากลัวเพราะไม่ว่าจะทำอะไร เขาก็รู้เท่าทัน ไปหมด เราคงจะปฏิเสธไม่ได้ว่า การเดาใจคนออกทำให้ เราวางแผนรับมือฝ่ายตรงข้าม หรือคู่แข่งกันได้ ไม่ว่าจะเป็น เกมกีฬา หรือเกมการค้า การโฆษณา การผลิตสินค้าก็ วางอยู่บนพื้นฐานของการเดาใจ และการรู้ใจคนทั้งสิ้น จริง อยู่ทักษะนี้ ส่วนใหญ่อยู่ที่ความช่างสังเกต ความช่างคิด ทักษะในการเก็บรายละเอียด อยู่ที่นิสัยใจคอ และสิ่งราย รอบตัว แต่การฝึกความรู้สึกของเราให้คมไวตั้งเรดาร์ก็ เป็นส่วนสำคัญยิ่ง จริงอยู่เรดาร์ดังกล่าวบางคนมีมาก บาง คนมีน้อยมาแต่กำเนิด ไม่เท่ากัน แต่เป็นสิ่งที่ฝึกให้ได้ดีขึ้นได้ แน่นนอน

พื้นฐานที่สำคัญก็คือ ต้องรู้จักความรู้สึกของตนเอง ก่อน นับตั้งแต่รู้ว่า ที่รู้สึกอย่างนี้คืออะไร จนกระทั่งรู้ว่าเมื่อ รู้สึกแล้ว เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรในตัวเราเองบ้าง

อย่างเช่นเวลาถูกเราโกรธเกรี้ยว ร้องกรีด เดินร่ำ เมื่อไม่ได้ตั้งใจ แทนที่เราจะเอามือขัดผิเยะที่กัน หรือเทศน์ ร่ายยาวมิรู้จบ น่าจะลองพูด และทำอย่างนี้ดูบ้าง

“แม่รู้ว่าลูกโกรธ จะกรี๊ด จะเต้น แม่ก็ไม่ว่า แต่แม่อยากให้ลูกช่วยจับไอ้ตัวโกรธของลูกดูซิว่ามันอยู่ที่ไหน หน้าตามันเหมือนแม่หรือเหมือนตัวลูกเอง อย่างนี้ไซ้ไหม” รีบหยิบเอากระจกส่องหน้าเด็ก “มันมีเขี้ยว มีน้ำตา มีน้ำมูกไหล มันเต้นอยู่ข้างในตัวหนูหรือเปล่า เอามือจับดูซิ” พร้อมกับจับมือเด็กที่มาวางที่ซัพพอร์ทคอก หรือที่ข้อมือ หรือที่หัวใจ “หรือมันเล่นไปอยู่ที่เท้า” ถ้าจับดูก็ให้รู้ว่าเย็นกว่าปกติ

127

จะได้ผลหรือไม่ก็ตาม อย่างน้อยก็น่าจะดีกว่าเอามือ
ฟาดเด็กเปรี้ยง ๆ อย่างคนสิ้นคิด และฟ่ายแพ้ เพราะหาวิธี
อื่นดีกว่านี้ไม่ได้ น่าจะดีกว่าร้ายยาว ว่าการโกรธไม่ดียังไร
ไม่ควรแสดง โช้เอ๊ย ดูแค่ตัวเราตัวโตเป็นยักษ์ปักหลั่นก็ยัง
โกรธกรี้ด ๆ ได้ ประสาอะไรกับเด็กตัวกระจ้อยร่อย เห็น
ลูกสะอื้นให้ก็น่าจะลองพูดว่า “เออ ไอ้ตัวเสียใจนี้มันอยู่ใน
ตัวเราเต็มแน่นไปหมด ปล่อยให้มันออกมากับน้ำตาที่ละเม็ด ๆ
ให้หมดนะลูกนะ เวลาอยู่กับเรามันทำให้เราเป็นอีกคน ดูซิ
หน้าเปลี่ยนไป ตาบวมเป่ง หน้าก็แดง” ให้เด็กส่องกระจก
“จับหน้าอกดูสิ ดูซิว่ามันนอนขวางลำอยู่ในนี้อัดอึดจังเลยไหม
... หายใจยาว... ปล่อยมันออกมาเต็นระบ่าอยู่ข้างนอกดูซิมัน
ทำให้ตัวของเราแข็งไปหมดซะไหม” พร้อมบีบนวด ลูบคลำ
ให้คลายอาการเกร็งเขม็งนั้น

นี่คือให้เด็กรู้จักหน้าตาความรู้สึกในทางลบที่เกิดขึ้นกับตัวเอง รู้จักเพื่อเข้าใจตัวเองและคนอื่น แล้วทักษะการเอาใจเขามาใส่ใจเราก็จะเกิดขึ้นภายหลังทีละน้อย ๆ ขณะนี้เอาแค่นี้ เมื่อเกิดกับเรา ก็เดาได้ว่า เมื่อเกิดกับคนอื่นแล้วจะเป็นอย่างไร ทักษะการเดาเกิดขึ้นแล้ว ควบคู่ไปกับการสังเกตดูตัวเอง ทั้งความรู้สึก ความคิด และความเปลี่ยนแปลงร่างกายภายใน

128

การรับรู้ลักษณะ ที่ละเอียดขึ้น

เมื่อพูดถึงการสอนให้ลูกของเราเป็นคนละเอียด เป็นคนเก่งสามารถเก็บรายละเอียดได้มากมายนั้นเราคงเคยได้ยินเรื่องที่เล่ากันในสมัยก่อนว่า คน ๆ หนึ่งถามคนสองคน แล้วได้รายละเอียดไม่เท่ากัน คนหนึ่งอาจเก็บรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งที่ถามได้เพียงอย่างสองอย่าง ซึ่งก็คิดว่าดีแล้ว แต่ในขณะที่อีกคนหนึ่งสามารถจะเก็บรายละเอียดของสิ่งที่ถามได้ถึงสิบอย่างนั้นคือมาตรวจวัดความเก่งของคน คุณพ่อคุณแม่คงอยากให้ลูกของเรามีความสามารถที่จะเก็บรายละเอียดได้ โดยธรรมชาติไม่ต้องให้ชักใช้ไถ่ถามเสียก่อน สิ่งนี้จะช่วยสร้างเป็นพื้นฐานอันแข็งแกร่งเพื่อเป็นคนที่ประสบความสำเร็จในภายหน้าได้

การเก็บรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ดังที่กล่าวข้างต้น ก็คงจะเป็นเพราะว่า ส่วนมากเรามักสอนเด็กเพียงว่า ให้รู้ชื่อว่าเป็นอะไร เรียกว่าอย่างไร ใช้ทำอะไร ก็รู้อยู่เพียงแค่นี้ อย่างมากก็จะถามว่ามีสีอะไร แต่ความจริงแล้วรายละเอียดต่าง ๆ มีมาก เราต้องคิดถึงประสาทสัมผัส หรืออินทรีย์ทั้ง 6 นั่นเอง คือ กายสัมผัสออกมาแล้วเป็นอย่างไร ผิวเป็นอย่างไร เย็น ร้อน อ่อน แข็งอย่างไร ใช้ทั้งความคิด และจินตนาการ เช่นว่า ให้เด็กหยิบรองเท้าใหม่ ๆ ขึ้นมาหนึ่งข้าง ในขณะที่ลูกหยิบก็ใช้คำพูดชี้เข้าไป

คุณแม่ : “รองเท้าสีอะไรคะ”

ลูก : “สีดำ”

คุณแม่ : “ดำเหมือนอะไรในตัวของเราเอง”

ลูก : “เหมือนผม เหมือนขนตา” ตอนนี้เด็กอาจ
เริ่มเหลียวมองดูรอบตัว

คุณแม่ : “ดำเหมือนอะไร”

ลูก :(ตอบ).....

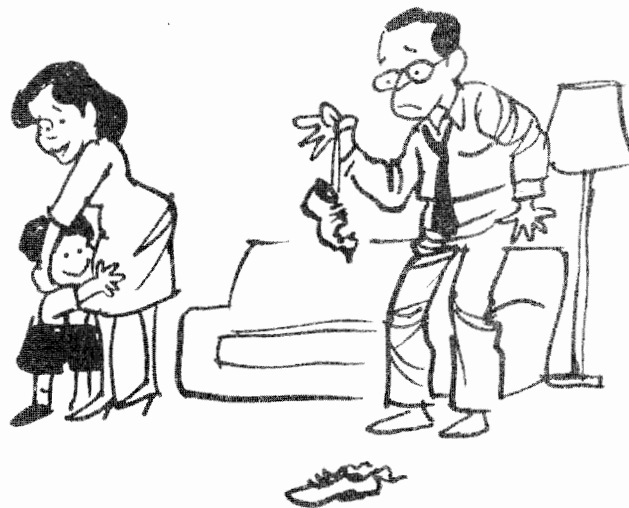
คุณแม่ : “เหมือนอะไรที่บ้านเรา กลับมาคิดดูให้ดี”

ลูก : (ลืมหาคิด)

คุณแม่ : “ดูซิว่ามันนุ่ม มันแข็ง เหมือนอะไรในตัว
เรา รอบ ๆ ตัวเราในห้องที่บ้าน?”

- “ลองดมดูซิว่ามีกลิ่นไหม เห็นหรือหอม
เหม็นเหมือนอะไร”

- “ถ้าเรารองเคี้ยวรองเท้าเหมือนหมาได้ก็ดี
จะได้รู้รส ลองกัดดูก็ได้ไม่ว่าอะไร...”

- “เราทำให้มันเคลื่อนได้ก็วิธี...เราทำเสียงอะไรกับร่องเท้าได้บ้าง?”

- “เราตัด เราเคาะตรงนั้น ตรงนี้ ให้มีเสียงดัง-เบา มันจะมีเสียงพูดกับเราว่าอย่างไร?”

“มันจะฟ้องคุณแม่ว่าอย่างไร?”

สารพัดสารพันที่จะชี้แนะจิตใจ จูงความคิดให้เด็กได้รู้จักใช้จินตนาการลักษณะร่องเท้าของตน ร่องเท้าที่ใส่อยู่ทุกเมื่อเช้าวิน เราจะมาให้เด็กรู้เพียงว่า ร่องเท้าแบบนี้เรียกว่าคัชชู ชื่อนี้มาจากร้านบาจาส่งไปโรงเรียน หนูต้องมีหน้าที่ต้องทำความสะอาดทุกวัน รู้แค่นี้ ทั้งถามทั้งตอบแค่นี้ เด็กจะไม่ใช่เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ได้ เพราะรู้ข้อมูลเพียงผิวเผินพื้น ๆ จำเจ จะสังเกตเห็นว่า เพื่อให้ตระหนักถึงลักษณะต่าง ๆ เราเน้นให้เด็กได้เปรียบเทียบกับตัวของเขาเอง ทั้งสิ่งใกล้ตัวและไกลตัว กระตุ้นให้เด็กได้สนใจลักษณะเสียงของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ไม่ใช่แค่เพียงรูปทรง และสีเท่านั้น การให้เด็กสมมติตนเองเป็นร่องเท้าก็เพื่อให้เด็กได้ถอดใจเขามาใส่ใจเรา ถ้าเป็นร่องเท้า ถูกทอดทิ้ง ไม่ขัดสีฉวีวรรณ ไม่ดูแลจะเกิดอะไรขึ้นวิธีนี้ดีกว่าให้เด็กท่องข้อปฏิบัติแบบบัญญัติสุภาพ 10 ประการที่ไม่เคยคิดจะปฏิบัติเลยสักข้อเดียว

เด็กฉลาดกับ
ความล้มเหลว

เวลาที่สอนเด็กให้รู้จักแพ้ รู้จักชนะ เรามักคำนึงถึงแต่กิจกรรมกีฬาเป็นส่วนใหญ่ คือสอนให้เป็นผู้ชนะที่ไม่ย่อหยัง ไม่ล่าพองใจ สิ่งที่น่าจะเน้นอย่างยิ่งก็คือการช่วยให้เด็กรับมือปรับตัวกับความพ่ายแพ้โลกอันเต็มไปด้วยการแข่งขันซึ่งดี ไม่มีใครชนะตลอดเวลา เป็นเลิศตลอดเวลา ความเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งธรรมดา ยิ่งเด็กเก่ง เด็กฉลาด ยิ่งทำใจได้ยากที่จะยอมรับความพ่ายแพ้ เรื่องนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง จริงอยู่เด็กที่มีความสร้างสรรค์สูงจะชอบงานที่ยาก ซับซ้อน ทำหาย และมีอะไรแปลก ๆ พิสดาร แต่เมื่อมิใช่เหตุผลนี้เท่านั้น ต้องมองให้ไกลกว่านั้น ว่าสำหรับงานที่ยาก และ ทำหาย คนจะต้องใช้เวลานาน มีล้ม และมีลุก อย่างเช่นงานประดิษฐ์คิดค้นต่าง ๆ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ดี ที่จะให้งานยาก ๆ กับเด็ก เพราะถ้าเด็กเขาล้ม ท้อใจ เราก็จะได้ให้เขาเดินหน้าให้เขาค้นกับความรู้สึกล้มเหลวเช่นนี้เสียบ้าง ผู้ใหญ่ต้องมีวิธีพูดช่วยให้กำลังใจ เด็กบางคนกำลังเศร้า ไม่สนใจในตัวเอง นั้นว่ามีความสามารถจริงหรือเปล่า ผู้ใหญ่ควรเป็นผู้ชี้แนะ เช่นให้ดูแมงมุมชักใยและหลุดหล่นลงมา แล้วมันก็กลับไปชักใยอีก จนกว่าจะเป็นแมงมุมที่มีรังสวยงาม ก็ต้องล้มลุกอยู่หลายครั้ง หรือเล่นนิทานแบบเก่าแก่ เล่าประวัติของบุคคลสำคัญ เช่น เอดิสัน นักการไฟฟ้าที่ลือชื่อของโลก ท่านผู้นี้

136

พูดว่า ความคิดนั้นเป็นเพียง 1% อีก 99% คือหยาดเหงื่อ
เราคำนึงถึงกระบวนการมากกว่าผลงานแต่ก็เฉพาะ
เวลาฝึกปรือเท่านั้น จริง ๆ แล้วต้องเข้าใจว่า งานสร้างสรรค์
จะสมบูรณ์ไม่ได้ถ้าไม่มีผลงานปรากฏเป็นตัวตน เด็กอาจจะ
คิดเพื่อฝัน อยากเป็นอยากมี อยากทำสารพัดอย่าง แต่ถ้า
ไม่ลงมือทำให้มีผลงานออกมาให้ได้ตามความคิดฝันของตน
ก็ไม่ได้ชื่อว่าเป็นคนที่สร้างสรรค์ เอ็ดิสัน นักวิทยาศาสตร์
ที่ได้กล่าวมาแล้ว เป็นนักสร้างสรรค์ที่แท้จริง ท่านต้องปลูก
ปล้ำสร้างสิ่งที่เขามองเห็น ฝันเห็น วาดไว้ในโน้ตภาพ ให้ออก
มาเป็นรูปธรรม ดูประวัติแล้วจะเห็นว่าต้องอดทน เพียร
พยายาม และต่อสู้กับความพ่ายแพ้ ครั้งแล้วครั้งเล่า ถ้าเขา
ปรับหรือมีชีวิตอยู่กับตัวนี้ไม่ได้ ก็จะไม่มีความชนะ ไม่มีคำว่า
สำเร็จ ความคิดก็ลอยคว้างอยู่กลางอากาศต่อไปชั่วกัลปาว-
สาน ถ้าอดทนกับความพ่ายแพ้ไม่ได้ เขาก็จะพ่ายแพ้ตลอด

เวลา จะกลายเป็นคนจับจด คิดแต่จะทำนั่นทำนี่ ทำยังไม่ได้
ทิ้งไป คิดใหม่ แล้วทิ้งไปอีก จะกลายเป็นคนไร้ค่าเป็นกาฝาก
สังคมในที่สุด

137

เพราะฉะนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ลักษณะของผู้ที่
มีความสร้างสรรค์อันแท้จริงอันหนึ่งก็คือความไม่รู้จักคำว่า
พ่ายแพ้ พ่อแม่ผู้มีหน้าที่ และมีความประสงค์ที่จะสร้างเสริม
ให้เด็กของเราเป็นผู้มีความสร้างสรรค์ควรตระหนักถึงความ
สำคัญของข้อนี้ คอยเป็นกำลังใจให้กับเด็กเวลาเหนื่อยหน่าย
พ่ายแพ้หมดกำลังใจ ช่วยกันคิดแก้ไข และหาข้อบกพร่อง
ช่วยกันฟันฝ่าอุปสรรค เป็นผู้อยู่เบื้องหลังที่สร้างสรรค์

การเรียนรู้เรื่องที่ว่าด้วย อนาคต

คุณพ่อคุณแม่คงจะทราบ ว่า ถ้าลูกจำอะไรได้ดี หรือ เรียนอะไรได้ดีนั้น เขาจะต้องได้เห็นสิ่งนั้นบ่อย ๆ และบางที จะต้องเห็นสิ่งเดียวกันนั้นในหลาย ๆ ลักษณะด้วยกัน สำหรับ นักภาษาศาสตร์จะทราบว่า เวลาเด็กได้ยินคำว่า 2 ในสมอง ของเขาก็จะเกิดภาพ 2 ขึ้นมาว่า สองนั้นเขียนอย่างไร หรือ บางทีในสมองก็จะได้ยินคำว่า สอง ขึ้นมาด้วยความสามารถนี้ จะช่วยให้เด็กเรียนได้ดี มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วิชาว่าด้วยอนาคตกาล (Futuristics) ไม่ใช่วิชา พยากรณ์ทำนายทายทักแบบโหร หรือหมอดู นั่นเป็นเรื่อง สำหรับถกเถียงทดลองอันน่าท้าทาย ไม่เกี่ยวกับการฝึกเด็ก เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับญาณปัญญาอันเฉียบคม เป็นวิธีที่ ฝรั่งเศสกำหนดให้เด็กฉลาดเรียน เด็กที่จะสร้างสรรค์ได้ต้องมี พื้นวิชานี้ เริ่มต้นด้วยการหัดเดา หัดคาดคะเน หัดคาดการณ์ ล่วงหน้า หัดวางแผน ล้วนเป็นทักษะฝึกฝนให้ปัญญาเฉียบ ทั้งสิ้น แต่วิชานี้ก้าวหน้าไปกว่านั้น เป็นเรื่องของวิชาการ วาดการณ์ข้างหน้าได้ ต้องอาศัยข้อมูล จากทั้งอดีต และปัจจุบัน จึงจะมองเห็นแนวโน้มของอนาคตได้ เป็นต้นว่า เด็กวาดภาพ บรรยายว่า การแต่งตัว จะเป็นอย่างไรในอีก 10 ปีข้างหน้า ก็ต้องอาศัยข้อมูลจากอดีต บวกกับข้อมูลปัจจุบัน จึงจะมี ผลลัพธ์เป็นอนาคตได้ ยิ่งเมื่อรวมกับญาณปัญญา อันฝึกปรือ

140

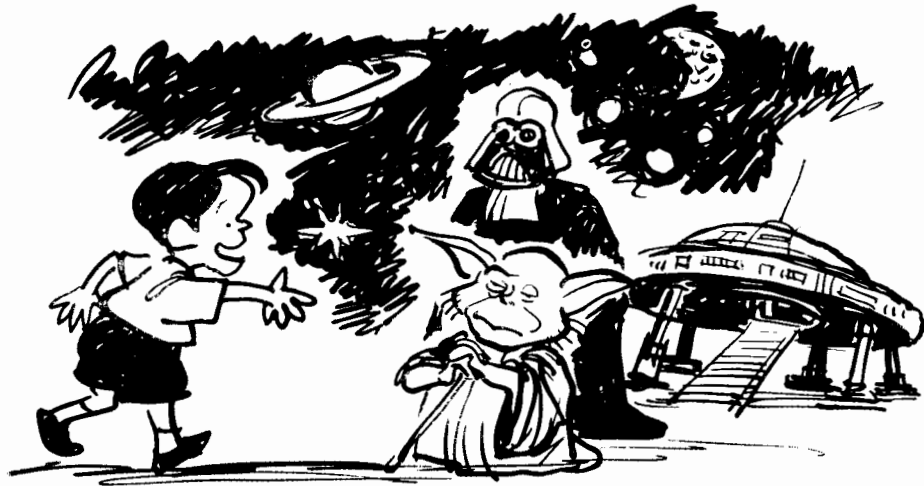
แล้ว จะเกิดเป็นภาพในจินตนาการอันฟูเฟื่อง (คือ Fantasy) ได้ผลงานที่แสดงออกมา อาจจะเป็นละครฉากหนึ่งแฟชั่นโชว์ หรุสักชุด นวนิยายสักเรื่อง ล้วนเป็นการสร้างเสริมอย่าง สร้างสรรค์ทั้งสิ้น

เริ่มด้วยการลองทำแบบฝึกหัดง่าย ๆ เช่น
การตั้งคำถามดังนี้

- “ถ้าไม่มีคนมาเก็บขยะเลย จะเกิดอะไรขึ้น?”
- “ถ้าไม่มีต้นไม้สักต้น จะเกิดอะไรขึ้น?”

แบบฝึกหัดให้เห็นภาพในสมอง

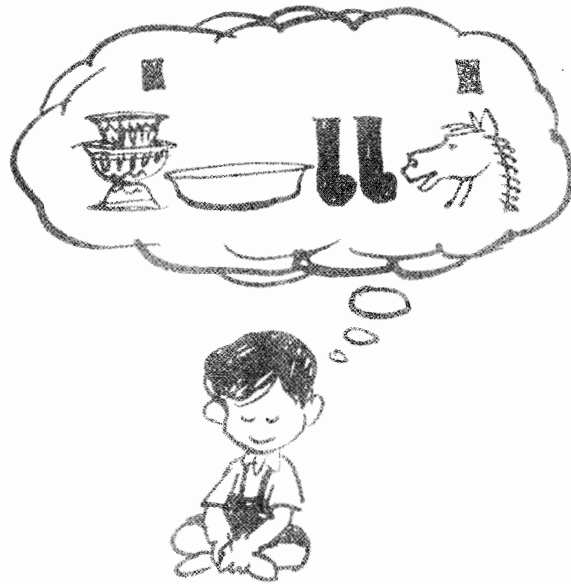
โดยให้เด็กหลับตา อยู่ในท่าที่สบาย แล้วใช้เสียงจูงใจ หัดให้เห็นภาพของตัวเอง ในขณะที่มีใบหน้าที่ยิ้ม บ้างตั้งอย่างไร มีรายละเอียดของใบหน้าที่อย่างไร วางมือ วางเท้าอย่างไร ให้เห็นชัด แบบฝึกหัดเช่นนี้ให้เด็กได้ทำบ่อย ๆ หรือขณะที่กำลังสอนเรื่องสัตว์จะเป็นสุนัข หรือผีเสื้อ ก็หัดให้เห็นรูป ลักษณะ หรือรายละเอียดต่าง ๆ โดยใช้ความคิดด้วย แทนที่จะใช้อุปกรณ์ หรือภาพอย่างเดียว ถ้าได้ทำบ่อย ๆ เด็กจะชินมาก ข้อสำคัญต้องอยู่ในท่าที่สบาย และไม่มีสมาธิเครียดอื่น ๆ ภาพนั้นจะชัดเจนมาก

การรู้ภาษา และใช้ภาษา

เมื่อเด็กได้ยินคำพูดคำพูดหนึ่ง จะเกิดภาพอันเกี่ยวข้องกับคำนั้นได้เอง เด็กเห็นคำพูดยาก ๆ บางทีคิดว่าจะสะกดไม่ได้ ถ้าให้เด็กหลับตาคิด ให้เกิดภาพในสมอง อีก 2-3 วัน ต่อมาหากเราลองถามคำนั้นขึ้นมาอีกเด็กก็จะเห็นคำยากนั้นขึ้นมาในสมองของเขา และเขียนได้ อันนี้เป็นวิธีหนึ่ง ที่ช่วยให้เด็กสะกดตัวยากได้ เด็กได้เห็นคำ เขาก็จะคิดถึงสิ่งที่เกี่ยวข้อง หรือแม้แต่ได้ยินเสียงของคำนั้น เขาก็จะเห็นวิธีเขียนคำนั้นในสมองแวบขึ้นมา ล้วนเป็นวิธีที่ช่วยให้เด็กเรียนสิ่งยาก ๆ ได้ดี

ลองให้เด็กนั่งหลับตา แล้วเขียนคำว่า ปรารธนา ในกระดาษทีละตัว ตัวโต ๆ ชัด ๆ คุณแม่พูดไปด้วย ขณะลากเส้นตรงลงมาหรือ ให้หลับตา ใช้มือเขียนตัวหนังสือในอากาศ “สมมติว่าในอากาศเป็นหน้ากระดาษที่ว่างให้หนูเขียนตัวหนังสือตามคุณแม่ ตัวแรก ตัว ป เขียนหัวชัด ๆ ลากเส้นชัด ๆ ตัว ร อย่าลืมหัวกลม ๆ ชัด ๆ สระอา ลากลงมา ตัว ร เรืออีกตัว ถ หัวอยู่ตรงบรรทัดล่าง ลากขึ้นไป ตัว น หนู หัวอยู่ข้างบนลากลงมา ที่นี้เห็นอักษรทุกตัวให้ชัดทุกตัว เหมือนกับมันยืนเป็นแถวทหารอยู่ตรงหน้า ลืมตาขึ้น ดูตัว สะกดในกระดาษ ตรงกับที่เห็นเมื่อก็ ชัดเจนอย่างนี้ไหม ตรงกันทุกตัวไหมอ่านพร้อมกัน....”

น่าจะทดลองดูว่า การสอนตัวสะกดตัวยาก ๆ ด้วยวิธีนี้จะดีกว่าการให้สะกดตัวคำผิดครวละร้อยคำอย่างที่เคยทำกันหรือไม่ อย่างน้อยก็คงจะเป็นกลวิธีที่ดีกว่าการใช้ไม้บรรทัดตีแผะลงไปที่ฝ่ามือของเด็ก คำยาก ๆ ยาว ๆ ไม่ได้อาศัยการท่องจำด้วยปาก แต่อาศัยการเห็นรูปร่าง ตัวอักษรทีละตัว เรียงแถวกันได้ครบเป็นคำที่ต้องการ ให้สมองเห็นเป็นภาพเด่นชัด แล้วจึงถ่ายทอดออกมาเป็นตัวอักษรด้วยปลายดินสอ

ความสามารถเห็นภาพด้วย “ตาใน” เป็นทักษะที่ต้องฝึกทีละน้อย ไม่ยาก หรือหนักถึงขั้นแบกหาม อาศัยการทำจิตให้รวม พังออกไปตรงหน้าตา หูฟัง จิตก็จินตนาการออกมาเป็นภาพที่ต้องการ ไม่ว่าจะเป็นตัวหนังสือ ตัวเราเอง หรือรูปลักษณะอื่นใด

นี่เรากำลังประเทืองทักษะหรือปัญญาทางสมองด้านขวา เราไม่ได้ใช้สมองด้านซ้าย โดยบังคับให้มันจำอย่างเดียว เรากำลังกระตุ้นด้านขวาให้ทำงาน คือเห็นภาพก่อน และให้ข้างซ้ายจำก่อนที่จะให้มือลากไปเขียนไปตามที่สมองสั่ง

การชมเชยที่ช่วยฝึก
ให้เด็กฉลาดคิด

การชมเชยเด็กเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นให้เด็กทุกคนสามารถค้นพบความเก่งหรือความพิเศษของตัวเอง การชมเชยก็เป็นสิ่งที่ต้องคิดเหมือนกันว่า จะชมเชยอย่างไรจึงจะเหมาะสม จะชมเชยในลักษณะไหนจึงจะเป็นผลดีกับเด็กมากที่สุด แต่กระนั้นก็ดีการสอนให้สร้างสรรค์ การชมเชยใช้ว่าจะส่งผลดีเสมอไป

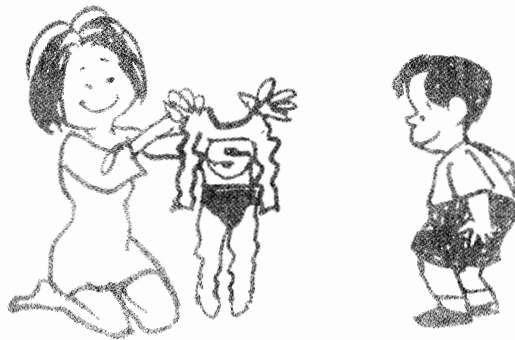
147

ธรรมชาติของคนชอบถูกชม แต่ถ้ามากเกินไปก็ไม่ได้ ทำให้เด็กต้องหันไปพึ่งสิ่งเหล่านั้น ทำอะไรก็ต้องวิ่งมาให้คุณแม่ดู หรือคุณครูดู เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ ปกติมีความมั่นใจในตัวเองอยู่แล้ว แต่ถ้าอยู่กับเพื่อนหรืออยู่กับใครมากกว่าหนึ่งคนจะมีการเปรียบเทียบเกิดขึ้นมาทันที ถ้าเราชมใครคนใดคนหนึ่งทุกคนก็อยากจะได้การชมเชยอย่างนั้นบ้าง ทำให้เขาไม่เป็นตัวของตัวเอง เริ่มลอกเลียนแบบจากคนที่ได้รับการชมเชย

บางครั้งการชมเชยบ่อย ๆ ก็จะถูกเหมือนกับการแสดงออกอย่างไม่จริงใจ แม้เราเองก็อาจไม่ชอบ เพราะฉะนั้นถ้าเรามีความรู้สึกว่า ลูกของเราสามารถจะทำได้เอง แล้วเราเพียงแต่ให้กำลังใจเขาโดยการใช้สีหน้า หรือท่าทางของเรา ไม่ต้องถึงกับไปชมเขาว่าดีแล้วสวยแล้ว เพราะว่าเด็กคนอื่นซึ่งอาจจะอยู่ในสถานที่นั้นด้วยก็จะมีความรู้สึกว่า จะต้อง

ทำแบบนั้น หรือเด็กคนนั้นก็อาจจะคิดว่าแค่นี้ก็พอแล้ว ครูก็
ชมแล้ว พอใจแล้ว ก็อาจจะคิดว่า แค่นี้คงพอ ความจริงแล้ว
ศักยภาพของเด็กแต่ละคน สามารถพัฒนาไปได้ไกลกว่าที่คิด
มากนัก

คุณพ่อคุณแม่ได้รู้จักคุณค่าความมหัศจรรย์ในตัวของ
ลูกที่สามารถจะสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมากมายให้
เกิดขึ้นในชีวิตของเขา แต่ทั้งนี้ คุณพ่อคุณแม่เองนั้น ก็คือ
บุคคลสำคัญที่สุดที่ต้องรู้จักวิธีชี้แนะระดับประกองส่งเสริม
เขาให้ก้าวไปตามทางที่ถูกต้อง ทุกชั่วโมง ทุกนาที ให้ความ
ใกล้ชิด และความรักความอบอุ่นที่จะสามารถสัมผัสได้ นอก
เหนือจากการที่เขาจะได้รับการฝึกฝนให้เป็นคนที่มีความคิด
สร้างสรรค์ เป็นบุคคลที่จะประสบความสำเร็จต่อไปในชีวิต
ข้างหน้า แล้วเขายังเป็นเด็กที่เติบโตมาท่ามกลางความรัก
ความอาทรที่พ่อและแม่ได้มอบให้แก่เขา เท่ากับช่วยสร้างฐาน
ที่มั่นคงแห่งชีวิต ซึ่งจะมีวันที่จะไม่ผูกพร้อหรือหักพังไปอย่าง
ง่ายดาย จงช่วยลูกของท่านตั้งแต่วันนี้เพื่อวันข้างหน้าของพวกเขา
เขาด้วยเถิด

หนังสือที่แต่งโดย หม่อมดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา

หนังสือเด็ก

ปลาบู่ทอง ฉบับภาพหนังสือสำหรับเด็กประถมศึกษา
ปลาบู่ทอง ฉบับภาษาอังกฤษ (ฉบับเด็กเล็ก)
ปลาบู่ทอง ฉบับภาษาไทย (ฉบับเด็กเล็ก)
นกกระจาบ (ชาดก)
The Reluctant Princess (นกกระจาบฉบับภาษาอังกฤษ)
เสือโค ฉบับภาษาอังกฤษ-ภาษาไทยรวมกัน
เพชรคิมมิงแดง
เจ้าจิบแจง
พलयชุมพล
หนูหนุยกับมะม่วง
เพื่อนของเจ้า
อะไรเอ๋ย...?
อะไรหนอขอถามว่า
ณ ชายหาดสะอาดทราย (โดยพระบรมราชานุเคราะห์)
หนังสือผ้าสำหรับเด็กอ่อน (2 เล่มแรกในประเทศไทย)

หนังสือสำหรับครูใช้กับเด็ก

หนังสือหนึ่ง (เรื่องของ “ตัวฉัน”)
เขี้ยวสองล่องหน
คำถามสารพันสร้างสรรค์ปัญหา
เพลินคิดพลอยฝัน

ตำราและสารคดี

อันชนกชนนีนี้นักเจ้า แปลจากชีวิตจริงของเด็ก Autistic “For the Love of Anne”

ช่วยฉันที แปลจาก Rescue (Coping with stress)
เด็กปัญญาเลิศ (พิมพ์ 2 ครั้ง) เล่มแรกของไทย
หนังสือเทตเรื่องวิธีสอนดนตรี - นาฏศิลป์เบื้องต้น
มาร้องรำกันเถิด (สำหรับเด็กเล็ก เล่มแรกของไทย)
เพลงยาวชน (เล่มแรกของไทย)
ศิลปการพ่อนรำพื้นเมืองไทย เรื่องเดียวกันเปลี่ยนแต่ชื่อเรื่อง เล่มแรกและ
เล่มเดียว

รำไทย ศิลปการพ่อนรำพื้นเมืองภาคต่าง ๆ ทั่วไทย เรื่องเดียวกันเปลี่ยนแต่
ชื่อเรื่อง เล่มแรกและเล่มเดียว

คู่มือพับผ้าเช็ดหน้า
มาเรียนเลขกันเถิด คณิตศาสตร์แผนใหม่
แบบฝึกหัดทำจิ้งหะตามโน้ตสากล
แผนการสอน
ตำราเขียนอักษรภาษาอังกฤษ เล่ม 1,2

เฟา

โห ม

เพิ่มพลังสลายคราบ

สะอาดลึก

เฟา ใส่สารเพิ่มพลังฟองสลายคราบ แหวกโลกถึงอนุชนในสุดของ
เนื้อผ้า เพียงแค่ผ้าใน**เฟา** แค่ 30 นาที ก็สลายคราบสกปรกได้ทุกชนิด
คุณจึงมั่นใจได้ในพลังสลายคราบ
เฟา มีพลังสะอาดลึก ที่ให้ประสิทธิภาพในการซักสูงสุด โยผ้าทุก
เส้นที่ซักด้วย**เฟา** จะถูกเคลือบด้วยสารเพิ่มความสะอาดสดใส ความ
สะอาดจึงแหวกโลกอยู่ทุกอนุชนของเส้นโยผ้า ผ้าจึงสะอาดขาวจั๊วะและให้
สีสันใสมยิ่งขึ้น
พิสูจน์เฟาใหม่ พลังสลายคราบ สะอาดลึก วันนี้
เพิ่มพลังสลายคราบ
สะอาดลึก
เฟาใหม่ พลังสาร
ซีโอไซด์
ไม่ทำร้ายผ้าเสื้อ

ซักสะอาดสดใส สบายใจ สบายมือ

สนับสนุนโดย พงษ์ชกฟอก **เปา**
บริษัท สหพัฒนพิบูล จำกัด